

Nan Inat Jesu Kristu An Iphodan Ta'u An Intudo' Luke

Hay Nangipa'innilaan Luke I Teofilo Hinan Na'na'at

1 ¹He'an iba Teofilo, innila' an dakolday nangitudo' tuwalih nadan na'na'at hitun awadan ta'u. ²Hay intudo'da ya nadan dingngoldah nadan e nuntanudtudu an nannannigoh nadan na'na'at an nihipun hidin hopapna. ³Ya hidin inhamad'un inada'adal datuwe an inhipun'uh din hopapna ya ninomnom'un ipanuh ta itudo'u ta idat'un he"a ⁴ta wan ma'innilaam an immannung nadan nitanudtudun da'yu.

Hay Nangibagaan Nan Anghel An Miyayyam Hi John

⁵Hidin numpatulan Herod hi ad Judea ya wada han padin di Judyu an hi Sekariah an tinanud din padin hi Abijah. Hi ahawanan hi Elisabeth ya tinanud Aaron an oha damdaman padin di Judyu. ⁶Maphod di pangatdan himbale ya pa'a"un'unudonda nadan tugun Apu Dios. ⁷Mu ma'id ha imbabaleda te adi mun'imbabaleh Elisabeth ta lo'tat ya na'ininna ya na'amamma hi Sekariah.

⁸Han hin'algo ya hanadan padin nidduman Sekariah di e mundasal hinan Templo. ⁹Ya hay pangiy'e"eda ya ibunutday e mangidawat hinan maghob an insenso i Apu Dios. Ya hi Sekariah di nabunut. ¹⁰Ot ena gobhon hidiyen insenso yaden mundasal nadan tinataguh bahhelna. ¹¹Ya numpatigo i Sekariah han anghel Apu Dios an timma'dog hi nangappit hi winawwan nan punggobhan hi insenso. ¹²Ta hidin tinigon Sekariah hidiyen anghel ya nangintattakut ta aggena innilay atona. ¹³Mu alyon nan anghel i hiyay, Adi'a tumakut, Sekariah. Te immaliya' ta ibaga' i he"a an ipa'annung Apu Dios nan dasalmu. Ta mawadaan hi ahawam ta mun'imbabale i han lala'i ta ngadananyu hi John. ¹⁴Ta i diyen iyayyamana ya nunhiglay amlongyu ya dakolday mi'yam'amlong i da'yu.

¹⁵Hiya ya ipabaktun Apu Dios te mihipun hi awadanah putun inana ya middum nan Espiritun Apu Dios i hiya. Ya mihipun boh iyayyamana ya adina tamtaman di kumpulnan bumutong. ¹⁶Ya gapuh nadan itudtuduna ya dakolday Judyu an mumbangngad i Apu Dios. ¹⁷Te hiyay ituda' Apu Dios hi mangidadaan hinadan tatagu ta wan abulutonda nan ahi ituda' Apu Dios. Te mawada nimpén hiya nan Espiritun Apu Dios ya nan abalinana an wada ni' i din hi Elijah. Ya ipanuhnay hina'amma ta munhahayyupda. Ya tugunona nadan mumpungngohe ta hanadan maphod an pangat di atonda ta wan midadaandah umaliyan nan Ap'apu.

¹⁸Mu alyon Sekariah hinan anghel di, Undan ihya nin ma'at ha athina an ten amammaa' mo ya atbohndin inninah ahawa'?

¹⁹Ya alyon nan anghel di, Ha'on hi Gabriel an ohan baal Apu Dios ya hinnaga' ta ipa'innila' hituwen maphod an ahi ma'at i da'yu. ²⁰Mu gapu ta adim patiyon hinaen inali' ya mihipun hi ad uwani ya adi'a humapit ta ingganah mipa'annung nan imbagan Apu Dios.

²¹Hanada'en tatagun manmannod i Sekariah ya masda'awda te nadnehdih nan Templo. ²²Mu hidin limmah'un ya inniladan waday impatigon Apu Dios i hiya te hidiyen adina humapitan an ona itpong di atonan mi'hapit i dida. ²³Ta nagibbuh hidiyen tamuna ot inayunan umanamut. ²⁴Ya agge nadne ya immannung an nawadaan hi ahawanan hi Elisabeth ot tumuttungoh limay bulan. Ta alyonay, ²⁵Mun'am'amlonga' ta ad uwani ya himmo'a' i Apu Dios ta wan midinong di e pamihupihulan di tatagu i ha'on.

Hay Nangibagaan Nan Anghel Hi Iyayyaman Jesus

²⁶Hidin mi'anom hi bulan nan imbutyug^a Elisabeth ya hinnag bon Apu Dios nan anghel an hi Gabriel hinan bobleh ad Nasaret hidih ad Galilee ²⁷ta e mi'hapit hinan mangilog an hi Mary an nitbi i Joseph an nalpuh nan holag handin patul an hi David. ²⁸Ta hidin numpatigo nan anghel ot alyonay, Mary, immaliya' ta ipa'innila' an he'ay pinto' Apu Dios hi pangatanah maphod. Ot hi Apu Dios ya wadawadan mangipapto' i he'a.

²⁹Ya numanomnom hi Mary i diyen inalin nan anghel ta alyonah nomnomna di, Nganne nin di pinhodnan ibaga?

³⁰Mu alyon nan anghel i hiyay, Adi'a numanomnom te immannung an ongal di punnomnom Apu Dios i he'a ³¹ta adi madne ya mawadaan'a ta iyayyammu han lala'i ta ngadananyuh Jesus. ³²Hiya ya ongal di abalinana ta mangadanan hi Imbabalen nan na'abbaktun Dios. Ya hiyay pumbalinon Apu Dios hi patul ta umat i din hi apunan hi David ³³ta hiyay mun'ap'apuh nadan Judyu hi inggana.

³⁴Ya alyon Mary di, O mu nganney ato' an mawadaan an aggeya' ni' nalahin?

^a 1:26 Hay pangalin di udum hinan imbutyug ya inhabi.

³⁵Ya alyon nan anghel di, Nan Espiritun nan na'abbaktun Dios di mawadan he"ta gapuh nan abalinana ya mawadaan'a. Ta nan iyayyammu ya ma"i ha bahulna an hiya nan ma'alih Imbabalen Apu Dios. ³⁶Ya ta'on on nan ibam an hi Elisabeth an alyonday adi mabalin hi mun'imbabale te ininna mo mu ad uwani ya mi'anom hi bulan nan lala'in imbutyugna. ³⁷Ta datuwey atigana an ma"i ha adi abalinan Apu Dios an aton.

³⁸Ot alyon Mary di, At'ehna ya abuluto' nan pohdon Apu Dios an ma'at ot hanat ma'at i ha'on nan imbagam.

Hidin inalinah diye ot ume nan anghel.

Hay E Nanigan Mary I Elisabeth

³⁹Indani ya ninomnom Mary an umehdih nan nun'abillid an bobleh ad Judea ⁴⁰an awadan da Sekariah.

Ta hidin dimmatong hi Mary ot alyonan Elisabeth di, Immaliya' ta tigon da'yu.

⁴¹Ya hidin dingngol Elisabeth di hapit Mary ya immiku nan golang hi putuna. Ya bimmika nan Espiritun Apu Dios i hiya ta ⁴²inlotnan alyonay, Hi an namin di abinbinabai ya he"ay pinto' Apu Dios hi pangatanah maphod ya atbohdi nan golang an iyayyammu. ⁴³Mun'am'amlonga' hi immaliyam mu nganneya' ihya ta he"a an hi inan nan Ap'apu ya umali'an manigon ha'on. ⁴⁴Hidin dingngol'uy hapitmu ya immiku tun golang hi putu' hi amlongna. ⁴⁵Ot mipa'amlong'a te pinatim an ipa'annung Apu Dios nan inalinan ma'at i he"a.

Hay Nundayawan Mary I Apu Dios

⁴⁶Ya inalin Mary di, Dayawo' hi Apu Dios

⁴⁷ya mun'am'amlonga' te hiyay mangdat hi pi'taguwa' hi munnananong

⁴⁸te minonomnoma' i hiya an ta'on on na'adda'ula' an baalna. Ta mihipun hi ad uwani ya ibagan nadan tatagu hi udu'dula'

⁴⁹te hi Apu Dios an ongal di abalinana ya maphod di inatnan ha'on te hiya ya maphod tuwaliy a'atna.

⁵⁰Te nihipun hidin hopapna ya ongal di homo'na hinadan mangun'unud i hiya.

⁵¹Ya gapuh nan ongal an abalinana ya pina'ihnay punnomnom nadan mumbaktun tatagu ta maguluy nomnomda.

⁵²Ya atbohdi nun'ipa'aana nadan mumbaktun ap'apuh nadan sa'adda ot ihukkatna nadan nun'ada"ul.

⁵³Ya indatnay mahapul nadan nun'awotwot.

Mu hanada'en kakadangyan ya nun'ituda'na dida an ma"i ha indatnan dida.

⁵⁴Mu dita'u'en Judyu an baalna ya boddangan dita'u

55 te mipapanomnom i hiya din imbagana i handin a'ammod ta'un hi Abraham an hom'on dita'un holagna hi inggana.

56 Hay niha"adan Mary hi balen da Elisabeth ya umeh tuluy bulan ot ahi mumbanggad hi baleda.

Hay Niyayyaman John An Mumbonyag

57Hidin nadatngan di pun'ayyaman Elisabeth ya immannung an lala'i nan inyayyamna. 58Ta hidin dingngol nadan hinaggonda ya nadan tulangdah diyen ongal an inat Apu Dios an gapuh homo'nan hiya ya ni'yam'amlongdan hiya.

59Ot hidin mi'awaluh algon diyen golang ya na'amung nadan tatagu ta tigonday akugitan diyen golang. Ot alyonday, Hi Sekariah di ipingadan ta'un hiya ta bunatonay ngadan amana.

60Mu alyon Elisabeth di, Bokon ta hi John di ngadana.

61Ya alyonday, Tanganu? Undan waha nungngadan hi John i da'yun himpamu'un?

62Ot itpongdan ibaga i amana hi'on nganney pinhodnan mingadan i diyen golang. 63Ya initpong Sekariah i dida ta idatda ha pangitudo'ana ot itudo'na an hi John di ngadana. Ya masda'aw nadan tatagu. 64Ya na'ibagan himmapit mohpeh Sekariah ot munhana i Apu Dios. 65Ta masda'aw nadan hinaggonda. Ta hidiyen na'at di hanaphapiton nadan tatagu an nunhitu i diyen nun'abillid an bobleh ad Judea. 66Ya an namin nadan nangngol i diyen na'at ya alyonday nomnomday, Nnganne nin di pumbalanan diyen golang hi'on kumilog?

Manu'eh athidiy ibagada ya matigoda an wadah Apu Dios an bumoddang i hiya.

Hay Imbagan Sekariah Hi Pundayawna I Apu Dios

67Indani ya bimmikah nan Espiritun Apu Dios i Sekariah ot alyonay,

68 Madayaw hi Apu Dios an dayawon ta'un Judyu te agge dita'u inwalong te intuda'na nan ahi manapung hi bahul ta'u.

69 Hidiyen impa'alina ya ongal di abalinana an mangihwang i dita'u an nalpuh nan holag din baalna an hi David.

70 Ta hinaey nipa'annungan din impibaganah nadan propeta

71 an alyonay ihwang dita'un hiyah nadan binuhul ta'u ya hinadan humihiwon dita'u.

72 Ya ipa'annungna din imbagana i handidan a'ammod ta'u ta hom'on dita'u.

73 Te hay imbagana i handin ammod ta'un hi Abraham

74 ya alyonay ibaliw dita'uh nadan binuhul ta'u ta ma"i'd ha itakut ta'un munhilbin hiya

75 ya ta wan hanadan miyunnudan hinan pangatnay pangat ta'u ituwen pi'taguwan ta'uh tun luta.

76 Ya he'a'en imbabale' ya he'a nan propetan nan na'abbaktun Dios te he'ay e mangidadaan hinadan tataguh umaliyan nan Ap'apu ta'u.

77 Ta em ipa'innilan dida nan aton Apu Dios an mamakawan hi bahulda ta way atondan mi'tagun hiya

78 an gapuh nan ongal an homo'nan dita'u.

Ya hitun umaliyan diyen ituda' Apu Dios ya umat hinan humilin algo
79 an patalana nan paddungnay munhihillong an nitaguwan ta'u an gapuh bahul ta wan adi ta'u mihi'an i Apu Dios.

Ya itudduwan dita'u hinadan nipto' an pangat ta wan luminggop di nitaguwan ta'u.

Hidin Kimmilog Hi John

80 Hidin kimmilog hidiyen imbabalen Sekariah ya ni'yong'ongngal di pangulugnan Apu Dios. Ya e nihaha'ad hinan agge naboblayan ta inggana ot madatngan di ena puntudduwan hinadan ibbanan Judyu.

Hay Niyayyaman Jesus

(Matthew 1:18-25)

2 ¹Indani ya inyuldin nan patul an hi Agustus hinadan boblen sinakup di Roma an mahapul an eda mumpalistan namin nadan tataguh nan boblen nalpuwan di a'ammodka. ²Hay gobelnador hi ad Syria i diyen hopap di pumpalistaan di tatagu ya hi Kirinius. ³Ta way oha mo on e numpalistas nan boblen nalpuwan di a'ammodka. ⁴Ta hi Joseph an i Nasaret hidid Galilee ya ni'yeh ad Bethlehem hidih ad Judea ta e mumpalistasdi te hidiy niyayyaman apunan hi David. ⁵Ya hi Mary an nitbiyana ya ni'ye damdaman e mumpalista yaden na'aggayuh.

⁶Ta hidin wadadah ad Bethlehem ya nadatngan di pun'ayyamana. ⁷Ta inyayyamna nan panguluwan an imbabalenan lala'i ot ulohana ot ipalo'nah nan balunglung an na'ap'apan hi dagami. Hidiy nangipalo'ana te ma'id ha eda umohnongan hinadan uggan umohnongan nadan mangili.

Hay Nanginnilaan Nadan Mumpumpastol Hi Niyayyaman Jesus

⁸Hidih nadan pumpastolan hi ad Bethlehem ya dedahdi nadan mumpumpastol an mangipapto' hinadan kalneroh nan mahdom. ⁹Ya i diyen nahdom ya alinah on numpatigo nan anghel Apu Dios i dida. Ta hanan binang Apu Dios ya hinitalana nan awadanda ta nangintattakutda. ¹⁰Mu inalinh nan anghel i diday, Adi ayu tumakut. Te wada han maphod an ibaga' i da'yu an mangipa'amlong hi atagutagu. ¹¹Ad uwanin nahdom ya niyayyam hitun boblen David nan Kristu an Ap'apu an mangihwang hi tatagu. ¹²Hay pangimatunanyun hiya ya dehding na'ulohan ot mipalo' i han balunglung.

¹³Ta ona inalih diye ya alinah on wadaday dakkodakkol an anghel an nalpuh ad abunyan an ikankantaday pundayawda i Apu Dios an alyonday,

¹⁴Madaydayaw hi Apu Dios an na'abbaktuh ad abunyan. Ya mipalinggop nadan tatagu an mangat hinadan umipa'amlong i hiya.

¹⁵Ta hidin numbanggad nadan anghel hi ad abunyan ot munhahapit nadan mumpumpastol an alyonday, Ume ta'u moh ad Bethlehem ta eta'u tigon hidiyen imbagan Apu Dios.

¹⁶Ot ma'anneda ya inakhupanda da Mary i Joseph. Ya tinigoda nan golang an nipalo' hinan balunglung ¹⁷ot uuhonda nan inalin nan anghel i dida an a'at nan golang. ¹⁸Ya an namin nadan nangngol i diyen inuhu'uhuh dadiyen mumpumpastol ya masda'awda. ¹⁹Mu hi Mary ya ma'id ha dakol hi inalina te ona nomnomnomon dadiyen na'na'at.

²⁰Indani ot mumpumbanggad nadan mumpumpastol hinadan pumpastolanda an nunhiglay pundayawda i Apu Dios an gapuh nangipa'innilaan nan anghel i dida i diyen na'at ya hay naniganda an immannung hidiyen nipa'innilan dida.

²¹Hidin mi'awaluh algon nan golang ot ipakugitda ot ngadananda ta hi Jesus te hiyah diyen inalin din anghel i Mary ot ahi mawadaan.

Hay Nangiyayandan Jesus Hinan Templo

²²Hidin nadatngan di e pangatan da Mary i Joseph hinan nibagah nan Nitudo' an Tugun Moses ta ahi mibilang hi malinis di ohan babain pa'ayyamna ya ninomnomdan idihhan an iyeh Jesus hi ad Jerusalem ta eda idawat i Apu Dios. ²³Te hay nitudo' i diyen tugun Apu Dios ya alyonay an namin di panguluwan an linala'i ya mahapul an midawat i Apu Dios. ²⁴Ya gapu ta pa'ayyam nimpén Mary ya mahapul an inongnay duwan balug onu palluma an miyunnudan i diyen tugun Apu Dios.

²⁵Ya wada han lala'in i Jerusalem an hi Simeon an maphod di pangatna te nan tugun Apu Dios di un'unudona ya hiyay ohan mamannod hi umaliyan nan mun'ap'apu i didan Judyu. Ya wadan hiya nan Espiritun Apu Dios ²⁶ta hiyay nangipa'innila an hiya ya adi mate ta ingganah tigona nan Kristu an ahi mun'ap'apu.

²⁷Indani ya impangulun nan Espiritun Apu Dios hi Simeon hidih nan Templo yaden dedahdi da Mary i Joseph an inyedahdih Jesus ta atonda nan nibagah nan Nitudo' an Tugun. ²⁸Ya immeh Simeon ot apupuwonah Jesus ot dayawonah Apu Dios an alyonay, ²⁹Mun'am'amlonga' an baalmu Apu Dios te nipa'annung din inalim i ha'on ot mabalin mohpen ta'on ona' mate. ³⁰Ot teen tinigo' tun intuda'mun Mangihwang hi tatagu ³¹an hiyah tuwe din ninomnommu tuwalin mipa'innilah atagutagu. ³²Hiya ya umat hinan patal an patalanay nomnom di tatagu an ta'on on hanadan bokon Judyu ta wan hiyay un'unudonda. Ya hiya boy mangipabaktu i da'min tatagum an Judyu.

³³I diyen inalin Simeon ya masda'aw nadan a'ammod diyen golang. ³⁴Ot alyon Simeon i Mary di, Hi Apu Dios di mangipa'amlong i da'yu. Ya

hituwen golang an pinto' Apu Dios di gumalat hi adusaan di udum an Judyu hi'onda adi umunud i hiya. Mu hiya boy gumalat hi ihwangan di udum hi'onda umunud i hiya. Ya ma'innilan hiya nan hinnag Apu Dios te hiyay mangipa'innilah a'at Apu Dios. Mu dakolday mamihul i hiya ³⁵ ta a'innilaan di nomnom di tatagu. Ta hiya nan ahi nunhiglay hakit di nomnommu ta ay waha mitpig hi puhum an gapuh nan ma'at i hiya.

³⁶ Ya wahdi boh nan Templo han ininnan propeta an hi Ana an hi na' Panwel an tinanud Asel. Hiya ya pituy tawon di nun'addumandah nan ahawana ot ahi mabalu. ³⁷ Ya nawalut opat (84) moy tawona.^b Ya abigabigat ya ahodohodom on wahnannan Templo an mundayaw i Apu Dios ya nunhiglan i'ulatanay pundasalana i hiya. ³⁸ Ta hidin tinigona da Joseph ot umeh awadanda ot munhana i Apu Dios. Ot pun'ibaganay a'at diyen unga hinadan tatagun mamannod hi umaliyan nan Mangihwang i dida an i Jerusalem.

³⁹ Hidin inat da Joseph nadan nibagah nan tugun Apu Dios hi atonda ot mumbangngaddah bobledah ad Nasaret hi ad Galilee.

⁴⁰ Ta lo'tat ya mun'a'ong'ongngal hidiyen unga. Ya mabikah ya na'annomnoman te hi Apu Dios di mangipappapto' i hiya.

Hay Nangakhupandan Jesus Hinan Templo

⁴¹ Atawotawon on ume nadan a'ammod Jesus hi ad Jerusalem te hidiyey imminghah atonda an eda mi'yamung hinan punnomnommandah nihwangan handidan a'amoddah ateh ad Egypt. ⁴² Ta hidin himpulut duway (12) tawon Jesus ya ni'ye i da amana i inana hi ad Jerusalem i diyen ngilin di punnomnommandah nihwangan handidan a'amoddah ateh ad Egypt.

⁴³ Ta hidin nagibbuhi hidiyen ngilin ot makakdan umanamut. Mu aggeda innila an nataynan hi Jesus hidih ad Jerusalem ⁴⁴ te hay wah nomnomda ya ni'bulog hinadan ibbada. Ta hin'algooy nundallanananda ot ahida imutalngan an ma'id hi Jesus. Ot eda pun'ibagah nadan i'ibada ya nadan udum an nun'ibbada ⁴⁵ mu ma'id. Ot ibangngadda mo boh ad Jerusalem ot eda punhama' hidi.

⁴⁶ Ta mi'atlul algo ot ahida mohpe akhupan an wahdin mi'ib'ibbun hinadan muntudtuduh nan Templo an dongdonglona nadan itudtududa on dakol di minahmahanan dida. ⁴⁷ Ya an namin nadan wahdin mundongdongngol ya masda'awdah nan al'alyon Jesus te dakol di innilana. ⁴⁸ Ya ta'on on da amana i inana ya masda'awdah nanigandah awahdina. Ta immeh inahah awadana ot alyonay, Tanganu mahan on waha athinah inatmu? Nunhiglay inomnomanmin amam hi ama'idmu ta hiya nan e da'a hinamahama'.

^b 2:37 Hay alyon di udum ya nihipun hi nabaluwana ya agge numbintan ta nawaluy tawon di nabaluwana.

⁴⁹Mu alyonay, Tanganuna' tuwali e hinamahama' i da'yu? Undan aggeyu innilan mahapul an mihtuwa' hitun balen Ama? ⁵⁰Mu aggeda na'awatan di pinhodnan ibaga. ⁵¹Ot mi'bangngad mo da Jesus hi ad Nasaret an ninaynayun di ana'na'unnudnah nadan a'ammodna. Ya minonomnom i inana dadiyen ina'inat Jesus.

⁵²Ta hidin mun'a'ong'ongngal hi Jesus ya mun'a'udman boy innilana ya hay e pun'amlongan Apu Dios i hiya. Ya atbohdin pinpinhod nadan tatagu.

Hay Intuddun John An Mumbonyag
(*Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8*)

3 ¹Hidin mi'apulut limah (15) tawon hi numpatuluan Tiberius hi ad Roma ya hi Ponsio Pilatu di gobelnador hi ad Judea. Ya hi Herod an hi ibban Philip damdamay ap'apu hinadan bobleh ad Iturea ya hi ad Trakonitis. Ya hi Lisanias di ap'apu hi ad Abilene. ²Ya hanada'en nun'abaktun padin di Judyu i diyen tawon ya da Anas i Kayapas. ³Ya i diyen timpu ya immeh John an imbabalen Sekariah hinadan boblen nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan an e timmanudduh nadan tatagun alyonay, Mahapul an muntutuyu ayuh nadan adi maphod an ina'inatyu ya indinongyun mangat i dadiye ya numpabonyag ayu ot pakawanon da'yun Apu Dios. ⁴Ta hidiyey nipa'annungan din impitudo' Apu Dios i Isaiah^c an alyonay, Wada han ahi e mangitku'itkuk an muntudtudu hinadan tatagu an umanneh nan awadana an agge naboblayan an analyonay, Idadaan ta'u ha ma'andong hi awon nan Ap'apu ta midadaan hi umaliyana.^d ⁵Ta paddungnay tababon ta'u nadan nun'ah'ung ya nundotalon ta'u nadan billid ya nadan nabillid. Ya puntaldongon ta'u nadan nun'akillun awon ya nuntabab ta'u nadan nun'aba"ungan ⁶ta wan tigon di atagutagu ta innilaonda nan aton Apu Dios an mangihwang hi tagu.

⁷Ta dakolday tatagun e mumpabonyag i John mu inalinan diday, Da'yun ay u'ulog, wan alyonyu on mabonyagan ayu'e ya ma'aan di bungot Apu Dios i da'yu. ⁸Mahapul an idinongyun mangat hi adi maphod ta atiganan nuntutuyu ayuh nadan numbahulanyu. Ta adi ayu ma'dinnol an gapu ta tinanud da'yun Abraham ya adi da'yu dusaon. Te ibaga' i da'yu an mabalin an pumbalinon Apu Dios hantudan batu hi holag Abraham. ⁹Te hi Apu Dios ya nundadaan an mundusah nadan tatagun adi maphod di pangatda ta umatdah nan kayiw an ma"i'de ha maphod hi ibungana ya malngoh ta mitungu.

¹⁰Ot mahmahan nadan tatagun alyonday, Ot nganne moy atonmi?

^c 3:4 Isaiah 40:3-5 ^d 3:4 Nan midadaan hi umaliyan nan Ap'apu ya hay pinhodnan alyon ya ipaphodday pangatda.

¹¹Ya alyonay, Wada'en da'yu ha duway lubungna ya idatyuy ohah nadan ma'id ha lubungna. Ya da'yun waday anona ya hanat pi'anonyu nadan ma'id ha anona.

¹²Ya nada'en mumpun'amung hi buwis an ni'yen e mumpabonyag i hiya ya alyonday, Apu manudtudu, nganne mo piboy atonmi?

¹³Ya alyonay, Tigonyu ta adiyu hulukan nan buwis an nibagan eyu hingilon.

¹⁴Ya inalin bon nadan titindaluy, Ya nganne piboy atonmi?

Ya alyonan diday, Adiyu unguhan nan bo'laonyu ya adiyu tattakuton nadan tatagu ta way atonyun mangalah pihhuda.

¹⁵Ta hidin dingngol nadan tatagu nadan imbagabagan John ya namamay punnomnomdah nan umaliyan nan hahaddonda an Kristu. Te hay punnomnomda ya ma'id ha mapto' hi'on hi John nan hahaddonda an Kristu. ¹⁶Mu inalin John i diday, Bokon ha'on nan hahaddonyu an umalin Kristu mu adi madne ya umali. Ya na'abbaktu mu ha'on ta ta'on on ha e' pangubadan hi tayun di hapatutna ya na'adda'ula' an mangat. Ya hay pamonyag'u ya liting ya abuh mu hay pamonyagnan da'yu ya nan Espiritun Apu Dios ya apuy. ¹⁷Ta hitun umaliyana ya hiwayonay tatagu an ay muntoop ta namahmah e nadan nabgahan ya dadiyey ena inyalang ya ena pinu'ulan nadan dugih i han apuy an adi madmaddop.

¹⁸Ya nat'onat'on di inat John an nangitudduh nadan tataguh nan maphod an ahi ma'at i dida. ¹⁹Ya agge timmakut an namahiw i Herod an patul i diyen boble an gapuh nadan adi maphod an pangatna an umat hi nangiyahawaana i Herodias an ahawan ibbana. ²⁰Mu hidin inatnahdi ya namamay hihiwon Herod i hiya ot ipibaludna.

Hay Nabonyagan Jesus

(Matthew 3:13-17; Mark 1:9-11)

²¹Han hin'algo hidin agge ni' nibalud hi John ya dakolday imme awadan John an e mumpabonyag ya imme damdamah Jesus an e mumpabonyag i hiya. Ta hidin nabonyagan ot mundasal ya niluwat hi ad abunyan. ²²Ya nungkohop i hiya nan Espiritun Apu Dios an ay pallumay tigona. Ya wada han madngol an hapit an nalpuh ad abunyan an alyonay, He'a nan Imbabale' an pa'appohpohdo' ya umipa'amlong'a i ha'on.

Nan Ud Holag I Jesu Kristu

(Matthew 1:1-17)

²³⁻³⁸Hidin tulumpuluy (30) tawon Jesus ya inhipuna an muntudtudu. Ya datuwey tonton di nalpuwan di a'ammodna an pamaag hi Apu Dios ta limmunah Adam. Ot muntanud hi Adam ta hi Set. Ot muntanud hi Set ta hi Enos an hi aman Kenan. Ot muntanud hi Kenan ta hi Mahalalel an hi aman Jared. Ot muntanud hi Jared ta hi Enok an hi aman Matuselah.

Ya nuntanud hi Metuselah ta hi Lamek an hi aman Noah. Ot muntanud hi Noah ta hi Sem an hi aman Arpaksad. Ot muntanud hi Arpaksad ta hi Kenan an hi aman Sela. Ya nuntanud hi Sela ta hi Eber an hi aman Peleg. Ot muntanud hi Peleg ta hi Reu an hi aman Serug. Ya nuntanud hi Serug ta hi Nahor. Ot muntanud hi Nahor ta hi Terah an hi aman Abraham. Ot muntanud hi Abraham ta hi Isaac an hi aman Jacob. Ot muntanud hi Jacob ta hi Judah an hi aman Peres. Ot muntanud hi Peres ta hi Hesron an hi aman Ram. Ot muntanud hi Ram ta hi Aminadab an hi aman Nason. Ot muntanud hi Nason ta hi Salmon an hi aman Boas. Ot muntanud hi Boas ta hi Obed an hi aman Jesse. Ot muntanud hi Jesse ta hi David ot muntanud hi David ta hi Nathan. Ot muntanud hi Nathan ta hi Matata ot muntanud hi Matata ta hi Menna. Ot muntanud hi Menna ta hi Melea ot muntanud Melea ta hi Eliakim. Ot muntanud hi Eliakim ta hi Jonam an hi aman Joseph. Ot muntanud hi Joseph ta hi Judah an hi aman Simeon. Ot muntanud hi Simeon ta hi Libay an hi aman Mattat. Ot muntanud hi Mattat ta hi Jorim an hi aman Elieser. Ot muntanud hi Elieser ta hi Joshua an hi aman Er. Ot muntanud hi Er ta hi Elmadam an hi aman Kosam. Ot muntanud hi Kosam ta hi Addi an hi aman Melki. Ot muntanud hi Melki ta hi Neri an hi aman Sealtiel. Ot muntanud hi Sealtiel ta hi Serubbabel an hi aman Resa. Ot muntanud hi Resa ta hi Joanan an hi aman Joda. Ot muntanud hi Joda ta hi Josek an hi aman Semein. Ot muntanud hi Semein ta hi Matatias an hi aman Maat. Ot muntanud hi Maat ta hi Naggay an hi aman Esli. Ot muntanud hi Esli ta hi Nahum an hi aman Amos. Ot muntanud hi Amos ta hi Matatias an hi aman Joseph. Ot muntanud hi Joseph ta hi Jannay an hi aman Melki. Ot muntanud hi Melki ta hi Libay an hi aman Matat an hi aman Heli an ammod Joseph an hay innilan di tatagu ya hiyay nangimbabale i Jesus.

Hay Namatnapatnaan Nan Diyablu I Jesus

(Matthew 4:1-11; Mark 1:12-13)

4 ¹Hidin bimmikah nan Espiritun Apu Dios i Jesus ya tinaynana nan numpabonyaganan wangwang an nungngadan hi Jordan te impangulun nan Espirituh nan agge naboblaysan. ²Ta napat (40) di algoh nihaha"adanahdi ta hidiy namatnaan nan diyablun hiya ta hay ena tuwali pumbahuluan. Ya agge nangnangngan ta na'a'aggangan. ³Ot alyon nan diyablun hiya di, Hi'on immannung an he'a nan Imbabalen Apu Dios ya tanganunmu adi ibaga ituwen batu ta mumbalin hi tinapay ta anom?

⁴Mu alyon Jesus di, Hay nitudo' hinan hapit Apu Dios ya alyonay, Adi umdah nan makan hi managuh tagu.

⁵Ot iyen bon nan diyablun Jesus hinan billid ta i han na'omtang ya impamangmangnan namin i hiya nadan pun'ap'apuwan hitun luta. ⁶Ot alyona i Jesus di, An namin datuwen mun'aphod an pun'ap'apuwan ya

nadan mun'a'omnawan ya niyukod i ha'on ta ukoda' an mangdat hinan pohdo' an pangdatan ot mabalin an idat'un he'a. ⁷Ot hi'on mundu'un'a ta dayawona' ya mabalin an idat'un he'an namin datuwe.

⁸Mu alyon Jesus di, Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hi Apu Dios ya abuh di dayawonyu ya unudonyu.

⁹Ot iyen bon nan diyablu hi Jesus hi ad Jerusalem i han na'taggen bubung nan Templo ot alyonan hiyay, Hi'on immannung an he'a nan Imbabalen Apu Dios ya agam ta dumokpah'a ¹⁰ot impitudo' Apu Dios an alyonay honagona nadan anghelna ta ipapto' da'a ¹¹ya impitudo'na bon hapapaon da'ah nadan anghelna ta ta'on on hay hukim ya adi mahugatan hi batu.

¹²Mu alyon Jesus di, Hay nitudo' boh nan hapit Apu Dios ya alyonay, Adiyu attaon an patnaon di abalinalan Apu Dios.

¹³Ta impahdan Satanas an namatnapatnan Jesus mu agge nabaliyan hi Jesus i dadiyen nunha'ulna ot taynana mo ta nangamung boy ahina punnomnoman an munha'ul i hiya.

Hay Nangihipunan Jesus An Nuntudtudu

(Matthew 4:12-17; Mark 1:14-15)

¹⁴Hidin numbangnad hi Jesus hi ad Galilee ya dakol di ina'inatna te ongal di abalinana an gapuh nan Espiritun Apu Dios an wadan hiya. Ya nundongol dadiyen ina'inatna hi abobboble. ¹⁵Ya ta'on on nan panuddunah nadan a'am'amungan di Judyu ya pinpinhod nadan tatagu.

Hay Agge Nangunudan Nadan Tatagu I Jesus Hinan Numboblayana

(Matthew 13:53-58; Mark 6:1-6)

¹⁶Indani ya immeh Jesus hinan boblen kimmilogana an ad Nasaret. Ta i diyen Habadun tungo ya immeh nan a'am'amungan di Judyu te hidiyey impa'inghanan aton ot tuma'dog ta bahaona nan hapit Apu Dios ¹⁷ot idatdan hiya nan nalu'ut an natud'an ya hinama'nahdi nadan imbagabagan din propetan hi Isaiah an alyonay, ¹⁸Hanan Espiritun Apu Dios ya wadan ha'on te ha'on di pinto'na an e mangipa'innilah nadan nun'awotwot hinan maphod an ma'at i dida. Ta milubus nadan paddungnay nabalud hi bahul. Ya atbohndin mipaphodday napilok ya mawayawayaanda nadan mapalpaligat. ¹⁹Te ad uwaniy pangipatigan Apu Dios hi homo'nah tatagu.^e

²⁰Ta hidin binahana ot ludunona ot ibangngadnah nan muntamuhdi. Ya inumbun ot inayunan muntuddu. Ya an namin nadan wahdi ya ittittigoda i hiya. ²¹Ot alyon Jesus di, Ad uwanin algo ya nipa'annung hinaen imbagan Apu Dios an hiya neeh binaha'.

^e 4:19 Isaiah 61:1-2

²²Ya an namin nadan tatagu ya maphod di ibagada i Jesus. Mu masda'awdah nadan mapmaphod an imbagana ta alyonday, Undan bokon hiyah nae nan imbabalen Joseph?

²³Mu alyon Jesus di, Ma'id ha mapto' ya alyonyuy, Doktor, impaphodmuy dogoh di udum ot agam pibo ta ipaphodmuy adolmu. Te alyonyuy mahapul an ato' damdamah tun numboblaysan ta'u nadan dingngodingngolyun ina'inat'uh ad Kapernaum. ²⁴Mu ibaga' i da'yu an ma'id ha propeta hi malispituh nan numboblaysana. ²⁵Ta umat hidin atagun Elijah an wada han aggena immudanan hi tuluy tawon ta han godwa ta nawada han nunhiglan bitil hi abobble. Mu ta'on on dakolday maligatan hinadan nun'abalu i diyen boble ²⁶ya bokon diday binoddangana te intuda' Apu Dios ta ena boddangan han nabalu an i Sarepat hi ad Sidon an bokon Judyu. ²⁷Ya atbohdi din atagun nan propeta an hi Elisa an ta'on on dakolday Judyu an na'gullidan mu ma'id i dida ha na'aaan di gulidna te ammuna nan bokon Judyu an hi Naaman an i Syria han na'aaan di gulidna.

²⁸Ya hidin dingngol nadan tatagun wahdi dadiyen imbagabagan Jesus ya bimmungotda. ²⁹Ta natanna'dogda ot punlupdukda ot inayundan iyeh nan bulludnah nan baktun di bobleda ta hidiy edaot pangituldunan i hiya. ³⁰Mu aggeda inilmu ya ini'wanaot hi gawwan nadan tatagu ot ume. ³¹Ot inayunan ume boh ad Kapernaum hi ad Galilee ot muntudtuduh nan a'am'amungan di Judyuhdi.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op

(Mark 1:21-28)

Ya hidin Habadun tungo ot umeh Jesus an e muntudtuduh nan a'am'amungan di Judyu hi ad Kapernaum. ³²Ya masda'awda te ongal di abalinanan muntudtudu. ³³Ya wahdi han ni'yamung i dida an nahi'pan ta initikuknan alyonay, ³⁴Jesus an i Nasaret, nganney nun'iyalim hitu? Undan immali'an manadag i da'mi? Innila da'a te he"a nan niyappit i Apu Dios.

³⁵Mu inhingal Jesus an alyonay, Duminong'a ya immaan'a inaeen tagu.

Ya hidin inalin Jesus hidiye ya tinukkad nan nih'op hidiyen tagu yaden deedahdin namin nadan tatagu. Ot inayunan umaan i diyen tagu mu agge nahugatan hidiyen nih'opana. ³⁶Ta nada'en na'amung ya munhimbabaggadan alyonday, Ongal nayyay abalinan di hapitna te ta'on on ha dimunyun nih'op on unudunday ibagana te mala'ahda.

³⁷Ta datuwen inat Jesus ya nundongol hi abobblehdi.

Hay Numpangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh

(Matthew 8:14-17; Mark 1:29-34)

³⁸Hidin nagibbuh an nuntudtuduh Jesus hidih nan a'am'amungan di Judyu ot umeh balen da Simon Peter. Ya hi inanan ahawan Simon ya mundogoh an na'appudut di adolna ta impa'inniladan Jesus. ³⁹Ot umeh Jesus hinan way nalo'ana ot alyonay, He"an pudut ya umaan'a.

Ya na'ibagan pinumhod ot e munha'ang ot idadaanay anon da Jesus. ⁴⁰Ya hidin munlimmuan nan algo ya dakolday mumpundogoh an pun'iyedah awadan Jesus. Ot pun'ihamon Jesus di ta'lenan dida ya pinumhodda.

⁴¹Ya ta'on on nadan nun'ahip'an on nunla'ahna nadan nun'ih'op i dida ta muntukuk dadiyen dimunyu an alyonday, He'a nan imbabalen Apu Dios.

Mu nun'ihingal Jesus dida te aggena pinhod an diday mangipa'innila an hiya nan Kristu.

Hay E Nuntudtuduwan Jesus Hi Ad Judea

(Mark 1:35-39)

⁴²Hidin mun'awiwi"it ya nakak hi Jesus ot umeh nan ma'id ha tagu. Mu e hinamahama' damdaman nadan tatagu ta lo'tat ya inakhupanda ot ipapilitda ta adina ni' taynan dida. ⁴³Mu alyon Jesus di, Taynan da'yu te mahapul an e' damdama itudtuduh nadan tataguh udum hi boble nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios te hiyah tuwey nannagan Ama i ha'on.

⁴⁴Ta immeh ad Judea ot e muntudtuduhdih nadan a'am'amungan di Judyu.

Hay Nangayagan Jesus Hinadan Namangulun Intudtuduwana

(Matthew 4:18-22; Mark 1:16-20)

5 ¹Han hin'algo ya immeh Jesus hinan pingngit di lobong an nungngadan hi Genesaret ya dakolday tatagun na'amung hidi an himmalunghung i hiya te pohdondan donglon nadan ituddunan tugun Apu Dios. ²Ya tinigon Jesus han duwan bangka an wahnang pingngitna mu ma'id ha nilugan hinadan e muntabukul te eda inwahwah nadan tabukulda. ³Ot umeh nan ohan bangkan Simon Peter ot kaliyanah Simon ta ena idlig hi kittang. Ta hidiy inumbunan Jesus ot muntudtudu boh nadan tatagu.

⁴Hidin nagibbuh an nuntudtudu ot alyona i Simon di, Iyeyuh gawgawwana ya linnongyu nadan tabukulyu ot waday tabukulonyu.

⁵Mu alyonday, Apu Jesus, inlablabimin nuntabukul ya ma'id ha tinabukulmi mu he'a'ey mangali ya atonmi.

⁶Ot lonngonda mo bo nadan tabukulda ya immannung an dakol di natabukul ta nun'a'apnu nadan tabukulda ta ayda mapa'ih. ⁷Ot wa'giyanda nadan ibbadah nan ohan bangka ta boddanganda dida. Ta pinnuda dadiyen duwan bangkah nadan ekan an natabukul ta ayda malnong hi damotna. ⁸Ta hidin tinigon Simon Peter hidiyen dinakol di tinabukulda ya na'innilaana nan a'at Jesus ot mundu'un hi hinangngabna ot alyonay, Hanat taynana' Apu Jesus te umman bumaina' i he'a te na'abahhulana' an tagu.

⁹Ya ta'on on nadan nun'ibban Simon ya masda'awda i diyen dinakol di tinabukulda. ¹⁰Ya masda'aw bo da na' Sebedi an da James i John an dida nadan nun'ibba'ibban Simon an muntabtabbukul.

Ya alyon Jesus i Simon di, Adi'a bumain ta ha'on di un'unudom ta itudduwan da'ah atom an mun'ayag hi tatagu ta middumdan ha'on.

¹¹ Ta onda impada'al nadan bangkada ot iwalongdah diyen tamuda ta miyunuddan hiya.

Hay Nangipaphodan Jesus I han Na'gullidan

(Matthew 8:1-4; Mark 1:40-45)

¹² Wada bo han ohan algo an wadahan Jesus i han ohan boble ya inoy an wahdi han na'gullidan.^f Ta ona tinigoh Jesus ot mundu'un hi hinanggabna ot mumpahpahmo' an alyonay, Apu Jesus, daan mo bahan ta pohdom'e ya impaphoda' hitun dogoh'u.

¹³ Ot iha'mon Jesus di ta'lana i diyen na'gullidan ot alyonay, O pohdo'. Pumhod'a.

Ta ona inathidi ya na'ibagan pinumhod di adol diyen na'gullidan. ¹⁴ Ot padanan Jesus i hiya an alyonay, Adim ibagbagah tuwen inat'un he"a. Mu mahapul an ume'a ta em ipatigoh nan padi an pinumhod'a. Ya inunudmu nan nibagah nan tugun Moses ta idatmu ha'ingon diyen padi i Apu Dios ta panginnilaan nadan tatagu an nan padi ya abulutonan na'aaan nan dogohmu.

¹⁵ Mu nundingngol damdamah diyen inat Jesus. Ta hiya nan dakkodakkoday tatagun nahayup an mundongol hinan itudtuduna. Ya hanada'en udum ya eda pa'aaan di dogohda i hiya. ¹⁶ Mu wa'e damdama on e nunhiwweh Jesus ta way atonan mundasal.

Hay Nangipaphodan Jesus I han Naparalays

(Matthew 9:1-8; Mark 2:1-12)

¹⁷ I han oha bon algo an muntudtuduh Jesus ya wadadahdi nadan Paliseu ya nadan mumpuntudtuduh uldindan Judyu an nalpudah nadan abobbobleh ad Galilee ya hi ad Judea ya ta'on on hi ad Jerusalem. Ya hanan ongal an abalanan Apu Dios ya wadan Jesus ta abalanan ipaphod nadan mumpundogoh. ¹⁸ Indani ya wadaha han linala'in nang'iyud i han naparalays. Ot ipatnadan ighop ta iyedah awadan Jesus ¹⁹ mu ma'id ha atondan mangighop te dakkodakkoday tatagu. Ta inyeda moh nan atop ot gutbawonda nan atop ot buyunondah diyen ni'ayud hi potto' Jesus. ²⁰ Ya innilan Jesus an nahamad di pangulugdan hiya ta hiya nan alyonay, Pinakawan'uy bahulmun iba.

²¹ Mu nada'en wahdin Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin du Judyu ya alyondah nomnomday, Tanganun tee han tagun ipaddungna ihyay niyatana i Apu Dios? Ot ten ammunah Apu Dios an mamakawan hi bahul di tagu?

^f 5:12 Hidiyen gulid ya mabalin an miyaldan di udum an tagu ya ta'on on hinan bale. Ya nan tagun na'gullidan ya mahapul an e mun'ohha te mibilang hi nalugit.

²²Mu innilan Jesus di wah nomnomda ta alyonay, Tanganu mahan on athinay punnomnyu? ²³Nganney nalaklakah patiyonyu? On nan alyon hi napakawan di bahulmu onu nan alyon hi tuma'dog'a ya inalam nan nangi'ayudandan he'a ya imme'a? ²⁴Ibaga' i da'yu an ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya abalina' an ipaphod di naparalays ta panginnilaanyu an abalina' an mamakawan hi bahul di tatagu. Ot alyona i diyen tagu di, Tuma'dog'a ya inalam nan nangi'ayudandan he'a ya immanamut'a.

²⁵Ya an namin nadan na'amung ya tinigoda an natannadog ot alana nan nangi'ayudandan hiya ot umanamut. Ta mange on mundayaw i Apu Dios. ²⁶Ta masda'aw nadan nanigo i diyen na'at ta alyonday, Nunhigla mahan hinaen tinigo ta'u ad uwanin algo.

Ta ta'on on dida ya dinyawdah Apu Dios.

Hay Nangayagan Jesus I Libay
(*Matthew 9:9-13; Mark 2:13-17*)

²⁷Nagibbuh diye ot lumah'un hi Jesus ya tinigonah Libay an um'umbun hinan upihhinan pumbayadan hi buwis ot alyon Jesus i hiyay, Ma'at miyunud'an ha'on. ²⁸Ya natanna'dog ot taynana nan tamuna ot mi'ye i Jesus.

²⁹Han hin'algo ya inayagan Libay da Jesus hi baleda ot ipaltiyana dida. Ya ta'on on nadan dakol an mun'amung hi buwis ya nadan udum an tatagu ya eda ni'an i dida. ³⁰Ya hidin tinigon nadan Paliseu ya nadan ibbadan muntudtuduh uldin di Judyu ya pinahiwda nadan itudtuduwam Jesus an alyonday, Ta nganu on ayu mahan e mi'mi'an ya mi'yin'innun hinadan nun'abahulan an umat hinadan mun'amung hi buwis ya nadan udum?

³¹Mu hi Jesus di nambal i didan alyonay, Nan tagun ma'id ha dogohna ya adina mahapul di doktor. Mu nan waday dogohna ya hiyay munhapul hi doktor. ³²Ya atbohdi bokon nadan mangalih ma'id ha bahulday immaliya' te immaliya' an gapuh nadan nun'abahulan ta way atondan muntutuyuh bahulda ta wan mahukkatan nadan adi maphod an pangatda hi maphod.

Hay A'at Di Pun'ulatan
(*Matthew 9:14-17; Mark 2:18-22*)

³³Ya minahmahandan Jesus an alyonday, Tanganu on danaen itudtuduwam ya adida unudon nadan pangiy'e ta'u te adida uggan mun'ulat hinan pundasalanda yaden nada'en itudtuduwam John ya unudonda ya atbohdi nadan itudtuduwam nadan Paliseu?

³⁴Ya inalin Jesus i diday, Innila ta'u an wada'ey kasal ya adida mun'ulat nadan tatagun na'amung. Ot athidih ad uwani an gapu ta wadaa' ni' ya adi mahapul an mun'ulatda. ³⁵Mu indani ta ma'ida' mon tigonda ot mun'ulatdah punnomnomandan ha'on.

³⁶Ya innayun Jesus an inuhuh han ni'alig an alyonay, Hanan balu an lubung ya adiyu begheton ha kittang ta ilkobyuh nan limmamen lubung. Te atonyu'ehdi ya mababhah nan balu an lubung ya adi damdama mi'ingngoh hidiyen ilkobyuh nan limmame. ³⁷Ya atbohdi nan pinahapah an bayah an adiyu iha"ad hinan nadunut an lalat an pangiha"adan hi bayah. Te atonyu'ehdi ya bughiyonah diyen nittuwana ot mitopal. ³⁸Te nan pinahapah ya on tuwali mittuh nan pa"apyan lalat an ittuwan di bayah.

³⁹Ya in'aligna boy nanuddunah a'at di tagun adina pohdon an mahukkatan di pangatna an alyonay, Nan tagun impa'inghanan uminum hi napgot an bayah ya adina pohdon nan agge napgot te alyonay hanan napgot di maphod hi inumon.

Hay A'at Di Habadun Tungo
(*Matthew 12:1-8; Mark 2:23-28*)

6 ¹Wada han Habadun tungo an ini'wan da Jesus i han puntanoman. Ot pungkultung nadan itudtuduwana dohah nadan wit ot utimonda. ²Ya wadaday Paliseu an nanigo ot alyondan Jesus di, Tanganunyu mahan on aton ha athina yaden paniyo te Habadun tungo?

³Mu alyon Jesus i diday, Undan aggeyu innila din inat David hidin nadne hidin nun'a'agangan nadan nun'ibbana ⁴an pamaaggot hunggop hinan tabernakel ot alana nadan tinapay an nidawat i Apu Dios ot anondah nadan nun'ibbana an ta'on on paniyoh anon di bokon padi? Mu ma"i'd ha alyonyu hi paniyoh diyen inatda.

⁵Ot alyon Jesus di, Ha'on an Nitulang Hitun Tatagu di ukod an mangibagah nan paniyoh nan Habadun tungo.

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Nataklyu Di Ta'lena
(*Matthew 12:9-14; Mark 3:1-6*)

⁶Wada bo han immayan Jesus hinan a'am'amungan di Judyu i han Habadun tungo ot muntudtuduhdi. Ya wahdi han lala'in nataklyu di winawwan an ta'lena. ⁷Ya hanada'en wahdin Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu ya hahalipatanda hi'on paphodon Jesus hidiyen nataklyu di ta'lena i diyen Habadun tungo ta waha ipabahuldan hiya. ⁸Mu innilan Jesus hidiyen ninomnomda ta hiya nan alyonah nan nataklyu di ta'lena di, Tuma'dog'ah hinangngab datuwen tatagu. ⁹Ot alyon Jesus di, Wada han mahmaha' i da'yu. Undan nganney nibagah nan uldin ta'un Judyu hi aton hinan Habadun tungo? On aton nan maphod onu nan adi maphod. Ya on wa'e ha munligat ya maphod on boddangan ta tumagu onu maphod on patayon?

¹⁰Ot itigonah nadan tatagu ot ahina alyon hinan nataklyu di ta'lena di, Uyyadom di ta'lem.

Ta inuuyadna ya na'ibagan pinumhod nan ta'lena. ¹¹Ya nangimbubungot nadan Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu ot ihamaddan hahapiton hi'on nganney atonda i Jesus.

Hay Namto'an Jesus Hinan Himpulut Duwan Apostolesna
(*Matthew 10:1-4; Mark 3:13-19*)

¹²Wada han immayan Jesus i han nabillid ot ilablabinan dumasadasal hidi. ¹³Ta hidin nabiggat ot ipa'ayagna nadan itudtuduwana. Ta na'amungda ot pot'onay himpulut duwa (12) i dida ot ngadanana didah Apostoles. ¹⁴Hay ngadan nadan pinto'na ya hi Simon an nginadanan Jesus hi Peter ya hi ibbanan hi Andrew ya da James i John ya hi Philip ya hi Bartolome ¹⁵ya hi Matthew ya hi Thomas ya hi James an hi na' Alpeus ya hi Simon an ohan Selote ¹⁶ya hi Judas an hi na' James ya hi Judas Iskariot an hiya nan mangipatiliw i Jesus.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh
(*Matthew 4:23-25*)

¹⁷Hidin nagibbuh an pinto' Jesus nadan Apostolesna ot dumayyuda ta immeda i han nundotal ot umohnongdahdi. Ya dayyada bohdi nadan dakol an uggana itudtuduwana an nat'onat'on di nalpuwanda an nalpudah ad Jerusalem di udum ya hinadan udum an bobleh ad Judea ya hinan duwan boblen nihaggon hinan baybay an hi ad Tyre ya hi ad Sidon te pinhoddan mundongol hinan itudtudun Jesus. ¹⁸Ya ta'on boh on hanadan nun'ahi'pan on dedahdi ta nunla'ahna nadan nun'ih'op i dida. ¹⁹Ya way ohaon pinhoddan e dapaon hi Jesus te matigoda an waday abalinana te na'aaan di dogohda.

Hay Immannung An Umipa'amlong
(*Matthew 5:1-12*)

²⁰Indani ya intigon Jesus hinadan itudtuduwana ot alyonay, Nan tagun mahapulnay boddang Apu Dios hi ena pangatan hinan pohdona ya hiyay mipa'amlong te hiyay middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.

²¹Ya mipa'amlong ayun ma'agangan hi ad uwani te ahi ayu mabhug.

Ya mipa'amlong ayu bon lumuwaluwah ad uwani an gapuh punnomnomyuh nadan adi maphod an ma'ma'at hitun luta te udum hi algo ya da'yuy ngumihil.

²²Ya mipa'amlong ayu an ta'on on da'yu ahiwawan hinadan tatagu ya adi da'yu ibilang i dida. Ya amod on da'yu padngolan an gapuh pangunudanyun ha'on an Nitulang Hitun Tatagu. ²³Ot hanat mumpaypaytu' ayuh amlongyu hi'on athidiy aton nadan tatagu i da'yu te waday ongal an gunggunayun nidadaan hi ad abunyan. Ta'on tuwalih on handidan a'ammotta ya athidiy inatda i handidan propetah din nadne.

²⁴Mu da'yun mangidinol hi kinadangyanyu ya mahmo' ayu te ad uwani ya ammunay pun'amlonganyu.

²⁵Ya da'yun ma"ama"abbug hi ad uwani ya mahmo' ayu te da'yuy ahi ma'agangan te mapogpog di pun'amlonganyu.

Ya mahmo' ayu bon hay pun'am'amlonganyuh ad uwani nomnomnomonyu te udum hi algo ya da'yuy muntutuyu ya lumuwaluwa.

²⁶Ya mahmo' ayun pemanan di tataguh ad uwani te hay immannung ya umat ayuh didan mumpunlayah an propeta an pinemanan handidan a'ammodyuh din nadne.

Hay E Pamhodan Hi Binuhul
(*Matthew 5:39-40,42-48; 7:12a*)

²⁷Ot inayun Jesus an muntuddu i dida an alyonay, Hay ibaga' i da'yun naminhod an mundongol hinan itudtudu' ya hanat ipatigoyuy pamhodyuh nadan binuhulyu ya atonyuy maphod hinadan ma'hihiwon da'yu. ²⁸Ya ta'on on hanadan mamalpaligat i da'yu ya idasalanyuot ta wan hom'on Apu Dios dida. ²⁹Ya wada'ey nanipak hi tamelyu ya adiyu iballoh mu onyuot iyabulut ta ta'on on p'tipaknay bahhel di tamelyu. Ya wada'ey mamloh hinan oddah di lubungyu ya ihulugyu ta ta'on on pi'yalada nan niyoddahana. ³⁰Ya wada'ey mun'odo i da'yu ya maphod on idattanyuh nan wada i da'yu. Ya alina'eh waday mangalah nadan gina'uyu ya hanat adi ayu mahkitan hi'on adida ipabanggad.

³¹Ot alyon bon Jesus di, Tigonyu ta hanan pohdonyun aton di tatagun da'yu ya hiya damdamay atonyun dida.

³²Te onha ammuna nadan namhod i da'yuh pohpohdonyu ot ma"i'd ha idat Apu Dios hi gunggunayu. Te ta'on on hanadan alyonyuh nun'abahulan ya pohpohdonda damdama nadan naminhod i dida.

³³Ya atbohadin onha ammuna nadan maphod di pangatdan da'yuy pangatanyuh maphod ya ma"i'd ha idat Apu Dios hi gunggunayu te ta'on on hanadan alyonyuy nun'abahulan ya athidiy atonda. ³⁴Ya ma"i'd bo ha gunggunayu hi'on ammuna nadan innilayun abalinandan manukkat hi buludonday pabuludanyu te ta'on on hanadan alyonyuy nun'abahulan ya athidiy atonda.

³⁵Mu hay ibaga' i da'yu ya hanat ipatigoyuy pamhodyuh nadan mi'buhul i da'yu. Ya hay maphod di atonyun dida ya pabuludanyu dida an adiyu namnamaon an hukkatanda. Ot atonyu'ehti ya ongal di gunggunayu. Ya nan pangatanyuhdiy atigana an imbabale da'yuh nan na'abbaktun Dios. Te hi Apu Dios ya ta'on on hanadan adi maphod di pangatda ya nadan adi munhana i hiya ya boddangana. ³⁶Ot hanat ta'on on da'yu ya innilayun hummo' te hi Ama ta'un hi Apu Dios ya ongal di homo'na.

Adi Namaaggon Pinabahul Di Ibba
(*Matthew 7:1-5*)

³⁷Alyon bon Jesus di, Adi namaaggon pinihulyuy ibbayun tagu ta adi da'yu damdama pihulon i dida. Ya adi namaaggon alyonyuh numbahul di ohan tagu te atonyu'ehti ya athidi damdamay aton Apu Dios i da'yu. Ya hanat pakawanonyuy numbahulan nadan ibbayu i da'yu ta wan pakawanon da'yu damdama i Apu Dios. ³⁸Ya idattanyu nadan ibbayu ta idattan da'yu damdama i Apu Dios. Mu hay aton otahan Apu Dios an mangdat i da'yu ya paddungnay hodhodona ta dakkodakkol ta paddungnay humuya' nan idatna. Ot hanan pangatyuh nadan ibbayu ya hiya damdamay ma'at i da'yu.

³⁹Ya in'alig bon Jesus di nangalinan alyonay, Adi mabalin an nan napilok ya ipanguluna nan ibbanan napilok te onha atonahdi ya magahdan duwa. ⁴⁰Ot alyona boy, Hanan mun'ad'adal ya agge nabakbaktu mu nan muntuddun hiya. Mu di'et inggibuhnan immada'adal ya lo'tat ya mipaddung hinan muntudtudun hiya.

⁴¹Ya alyona boy, Hay tagu ya nalakah paniganah nan kittang an butah matan nan ibbana mu adina nomnomnomon an ong'ongngal nan butah matana. ⁴²Ot undan mabalin ta alyonyuh nan ibbayuy, Ibba', ma'a ta aano' nan nibutah matam yaden waday ong'ongngal an butah matam? Layah mahan hinae. Hay maphod ya aanom ni' nan ongal an nibutah matam ta way atom an mangaan hinan kittakittang an nibutah matan nan ibbam.^g

Han Kayiw Ya Nan Bungana
(*Matthew 7:16-20; 12:33-35*)

⁴³Alyon bon Jesus di, Nan bungbunga"an ya adi mabalin hi duway ibungana ta makan di oha ya adi makan di oha. Te makan'ey bungana ya hiyah diyen makan an namin nadan ibungana. Ya atbohadin adi e makan di bungana ya adi maluman ta mumbalin hi makan. ⁴⁴Te nan bunganey mangipa'innila hi'on maphod nan bungbunga"an onu adi. Ya innila ta'un hanan mangga ya adi bumunga hi lablabong. ⁴⁵Ta athidi boh nan tagun maphod di wah nomnomna an maphod boy hapitona mu nan adi maphod di wah nomnomna ya adi bo maphod di hapitona.

(*Matthew 7:24-27*)

⁴⁶Alyon bon Jesus di, Tanganu onyu alyon hi ha'on di ap'apuyu yaden adiyu unudon nadan ibaga' hi atonyu? ⁴⁷Ibaga' i da'yu an hanan umalin mundongol hinadan tududu' ya inun'unudna ⁴⁸ya nipaddung hinan tagun

^g 6:42 Hay pinhod tuwen ibaga ya idinongmu ni' nadan pumbahbahulam ta ahim itudduwan di udum ta idinongda damdaman mumbahbahul.

nangihamad an nangipabun hinan tu'ud di balenah nan batu. Ta hidin immudan ot dumakol nan liting ta hininabnah diyen bale ya agge nadlige te nahamad nan batun nipabunana. ⁴⁹Mu nan tagun mangngol hinan tudtudu' mu adina unudon ya mipaddung hinan tagun nangapyah balena mu aggena inhamad nan nangipabunanah nan tu'ud. Ta hidin immudan ot dumakol nan liting ta hininabnah diyen bale ya natukkad ot mun'apa'pa'ih.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Himbut Nan Opisyal
(*Matthew 8:5-13*)

7 ¹Hidin nagibbuh an intudtuduwan Jesus nadan tatagu ot mumbangngad hi ad Kapernaum. ²Ya wahdi han i Roma an opisyal di tindalu an hanan pohpohdonan himbutna ya mundogoh ta tuwen mate. ³Ta ona dingngol an wahdih Jesus ot honagonay udum hinadan mangipangpanguluh nadan Judyu ta eda ayagan ta wan paphodonah diyen himbutna. ⁴Ta immeda ot mumpahmo'dan Jesus an alyonday, Daan mo bahan ta boddangam hidiyen opisyal di tindalu te umman maphod eh'ay pangatna ⁵te ongal di naminhodnan dita'un Judyu ya hiyay nangipiphod hinan a'am'amunganmihdi.

⁶Ot mi'yeh Jesus i dida. Ta hidin mun'idatong da Jesus ya hinnag diyen opisyal di udum hinadan ibbana ta eda alyon i Jesus di, Apu Jesus, hinnag da'mih nan nangipa'ayag i he"a ta ibagami an ta'on anu hi adi'a dumatong hi balena te bumain te ni'nong anu hi'on Judyu an umat i da'yu. ⁷Hidiyey gapuna an agge immalin manamu i he"a mu innilana an ta'on on ammunay hapitmu ot ma'aan di dogoh nan himbutna. ⁸Te ipa'atnah adolna an unudonay ibagan nan opisyalna. Ya atbohdi an unudon nadan tindalunay ibagana te wa'et alyonah nan ohan tindalunay ume'ahdi ya ume. Ya wa'e bo ta alyonah nan ohay ma'ahtu ya umali. Ya wa'et alyona boh nan himbutnay atom hituwe ya atona. Ot namama mon he"a an nan hapitmuy ma'unud. ⁹Ot iligguh Jesus hinadan dakkodakkol an tatagun nitnud i hiya ot alyonay, Immannung an nahamad di pangulug diyen tagu. Ma"i ha inakhupa' hi ohah Judyu hi athidiy anahamad di pangulugna.

¹⁰Ta hidin numbangngad nadan e nanamu i Jesus ya tinigodan pinumhod peman nan mundogoh an himbut diyen opisyal di tindalu.

Hay Nanaguwan Jesus Hinan Imbabalen Han Nabalun Babai

¹¹Indani ya imme da Jesus hinadan itudtuduwanah nan boble hi ad Nain ya atbohdi dakolday ni'yen dida. ¹²Ya hidin mun'idatongdah nan geyt diyen boble ya dinamuday dakol an e mangilubu' hinan nate an lala'in imbabalen han babain nabalun. ¹³Mu hidin tinigon Jesus hi inan diyen nate ya himmo'na ot alyonan hiyay, Adi'a kumga.

¹⁴Ot umeh awadan nadan nangiyatang i diyen nate ot idonah nan lungun ot umohnongda. Ot alyonan diyen nate di, Bumangon'a.

¹⁵Ya na'ibagan bimmangon hidiyen nate ot mi'hapit i dida. Ot alyon Jesus i inanay, Awitom tun imbabalem ta umanamut ayu.

¹⁶Ta an namin nadan wahdi ya masda'awda ot dayawondah Apu Dios an alyonday, Maphod ta immali han ongal di abalinanan propeta ta'u. Ot maphod ta agge dita'u inwalong i Apu Dios.

¹⁷Hidiyen inat Jesus ya niwakat hi abobbobleh ad Judea ya hinadan nunlini"odan diyen boble.

**Hay Nannagan John An Mumbonyag Hinadan
Itudtuduwanah Awadan Jesus
(Matthew 11:2-19)**

¹⁸Hidin inuhuh nadan itudtuduwan John i hiya nadan ina'inat Jesus ya inayaganay duwa i dida ¹⁹ot honagona dida hi awadan Jesus te pohdonan eda mahmahan i hiya hi'on immannung an hiya nan hinnag Apu Dios onu waday ohah mahmahhod. ²⁰Ta immedah awadan Jesus ot alyonday hiyay, Hinnag da'min John an mumbonyag ta mahmahanmi hi'on he"a anu nan hahaddonmin umali onu waday oha?

²¹Ya i diye ya nipadih an pun'ipaphod Jesus nadan mumpundogoh an umat hinadan napilok. Ya nunla'ahna nadan nun'ih'op hinadan tatagu. ²²Ot alyon Jesus hinadan intuda' John di, Mumbangngad ayu i John ta eyu ipa'innilan hiya nadan dingngolyu ya tinigoyu an teen tumigoy matan nadan nun'apilok ya dumallanday nun'apilay ya nipaphodday nun'agulidan ya midngol mohpey ingan nadan nun'apukit ya ta'on on ha nate on timmagu ya atbohadin waday nipa'innila an mangipadinol hinadan nun'awotwot. ²³Ot hanan tagun adi munduwaduwa an mundinol i ha'on ya mipa'amlong.

²⁴Ta imme nadan hinnag John ot ipa'innilan Jesus di a'at John hinadan tatagun alyonay, Hidin immayanyuh nan agge naboblayan ya nganney tinigoyuhdi? On han tagun umat hinan bilau an mumpinulluy hi'on mundibdib ²⁵onu han tagun nunlubung hi nangina? Bokon man te nan nunlubung hi nangina ya diday e miha"ad hinan palasyu. ²⁶Mu hay innila' hi tinigoyuhdi ya han propeta. Ya hituwen propeta ya ma"id ha nipaddungana. ²⁷Te hi John din nibagah nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Honago' han mamangulun e mangipa'innila hi aton nadan tatagun mundadaan hi umayam.

²⁸Ot ibaga' i da'yu an hitun luta ya ma"id ha ohah tagun nabaktuy sa'adna mu hi John an mumbonyag. Mu hinan pun'ap'apuwat Apu Dios ya ta'on on nan na'adda"ul di sa'adnahdi ya nabakbaktu damdamay sa'adna mu nan sa'ad John hitun luta.

²⁹Ot alyon bon Jesus di, Dakolday tatagu an ta'on on nan alyonyuh na'ababhulan an umat hinadan mun'amung hi buwis mu hidin dingngolda nadan hapit Apu Dios an intudtudun John ya inabulutda ta

hiya nan numpabonyagda i hiya. ³⁰Ta ammuna nadan Paliseu ya nadan muntutduh uldin di Judyu an agge numpabonyag i John te diday adi mangat hinan pohdon Apu Dios hi atonda.

³¹Ya inalin bon Jesus di, Da'yu'en tataguh ad uwani ya umat ayuh nadan u"unga ³²an ma'id ha mapto' hi pohdonda te mun'ay'ayyamdah nadan pummalkaduwan on alyondah nadan ibbaday, Tanganu on nambob ami ya agge ayu nanayo? Ya atbohdin nungngulngul ami ya agge ayu kinumga.

³³Ya hidin immalih John an mumbonyag ya adiyu pohdon te adi uminum hi bayah ya na'on di anona ya alyonyuy nahi'pan. ³⁴Ya hay pangaliyu bon ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya alyonyuy, Nee mahan han tagun ma'akkalom ya nahupuh bayah ta mabutobutong ya midmiddum hinadan ahilalayah an umat hinadan mun'amung hi buwis ya hinadan udum an nun'abahulan. ³⁵Mu ibaga' i da'yu an hanadan ina'inatmi i John di mangipatigoh la'ing Apu Dios te nipaphod nadan tatagun nangabulut hinadan impituddun Apu Dios i da'mi.

Hay Inat Han Paliseu Hi Immayan Jesus Hi Balena

³⁶Han hin'algo ya inayagan han Paliseu an hi Simon hi Jesus ta mi'an hi baleda. Ot umeh Jesus. ³⁷Ta hidin mangmangnganda ya imme han babain mi'ilala'i i diyen boble te dinggolnan wahdih Jesus an mi'an i diyen balen nan Paliseu. Ot umehdin inodnana han ma'killat an butilya an nattuwan i han na'angnginan lana an mapmaphod di hunghungna. ³⁸Ot e mundu'un hi way hukin Jesus ya mun'a'agah di luwana ta nahnong di hukin Jesus ot pumpu'nahanah nan ibu'na on inungngunay hukin Jesus. Ot ahina hiitan nadan hukin Jesus i diyen na'angnginan lana. ³⁹Hidin tinigon nan Paliseu an nangayag i Jesus nan inat diyen babai ya alyonah nomnomnay, Hi'on immannung an propetah tuwen tagu ot innilanaot di a'at tuwen babain nanapa i hiya. ⁴⁰Mu hi Jesus ya innilana diyen punnomnomna ta inalanan hiyay, Simon, wa han ibaga' i he"a.

Ya alyon Simon i hiyay, Nganneh diye Apu Jesus?

⁴¹Ya alyon Jesus di, Wada han tagun numpagawat hi pihhunah duwan tagu. Hay ginawat nan oha ya limay gahut (500) ya nan oha ya nabongle (50). ⁴²Mu hidin nadatngan di pumbayadanda ya ma'id ha pihhuda mu maphod ta himmo' nan numpagawat ta aggena hiningil nan impagawatna. Ot hay mahmaha' i he"a ya nganne tuwali i dadiyen duway alyom hi ong'ongngal di pamhodnah nan numpagawat i dida?

⁴³Ya alyon Simon di, Ot hanan tagun ong'ongngal di ginawatna.

Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen imbagam. ⁴⁴Ot iligguhna nan babai ot alyonan Simon di, Tigom di inat tuwen babai. Hidin immaliya' hitun balem ya ta'on on ha liting hi pun'ulaha' ya ma'id ha indadaanmu ta pangipatigom hi pangipabaktum i ha'on. Mu hituwen babai ya inulahanay huki' hi luwana ot

pamu'nahnay ibu'na. ⁴⁵Ya hidin hinunggopa' hi balem ya aggeya' inawal mu hituwen babai ya tinigom an inungngunay huki' ta ingganah ad uwani. ⁴⁶Ya ma'id ha lanan di olibo hi inhiitmu' ulu' mu hiya ya linamuhnay huki' hi lana. ⁴⁷Pinhod'un innilaom an manu'eh ongal di naminhod tuwen babai i ha'on ya pinakawan'u nadan dakol an bahulna. Mu nan tagun alyonay kittang di bahulna ya kittang di pamhodnan ha'on. ⁴⁸Ya alyonah nan babai di, Adim mo nomnomnomon nadan bahulmu ot pinakawan'u. ⁴⁹Ya hanada'en tatagun wahdi ya munhahapitdan alyonday, Nganne udot hituwen tagun alyonay pakawanonay bahul di tagu?

⁵⁰Ot alyon Jesus i diyen babai di, Nan pangulugmu i Apu Dios di gapunah numpakawana' hi bahulmu. Agam ta ume'a ot malinggopa' mo aya.

Hay Ni'uyugan Nadan Binabai I Jesus

8 ¹Agge nadne ya imme boh Jesus hi abobblehdi an ena impa'innila nan a'at nan pun'ap'apuwana Apu Dios. Ya ni'ye i hiya nadan Apostoles ²ya nadan udum an binabain inaana nadan nat'onat'on an liwahonda an umat i Mary Magdalena an hiya din nunla'ahanah pituy dimunyu ³ya hi Joana an ahawan Kusa an nangipapto' hi balen Herod ya hi Susana ya nadan udum. Datuwen binabaiy bimmoddang an nangdat ya nangiyeh nadan mahapul da Jesus.

Hay Ni'aligan Nan Ohok

(Matthew 13:1-9; Mark 4:1-9)

⁴Hidin na'amung nadan dakol an tatagun nalpuh nadan nat'onat'on an boble ot itudtuduwana dida an in'alignay nanudduna an alyonay, ⁵Wada han e nunhabuwag hi ohok. Ya hidin pun'ihabuwagna ya wadaday nipto' hinan awon ta nun'igagatinda ot ume nadan hamuti ot pun'a'anda. ⁶Ya hanadan udum ya nipto'dah nan mabatu an kittang di lutana ta manu te himmangoda mu nateda te namaganan nan luta. ⁷Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan matalo'to'. Ta himmangoda mu inilung nan gulun dida. ⁸Mu hanada'en udum ya nipto'dah nan malumong an luta. Ta himmangoda ot umo'ongalda ya nangimbubungadan namin. Ot olton Jesus an mangali hi, Da'yun waday ingana ya maphod onyu na'addonglon hinaen intuddu'.

Hay Nangibagaan Jesus Hi Ibalinan Nan Ni'alig An Ohok

(Matthew 13:18-23; Mark 4:10-20)

⁹Mu alyon nadan itudtuduwan Jesus di, Nganne ibalinaan naen intuddum?

¹⁰Ya inalin Jesus di, O ibaga' di ibalinana i da'yun mangun'unud ta wan innilaonyuy a'at di pun'ap'apuwana Apu Dios. Te manu'eh athidin i'ali'alig'uy pannudu' ya ta adi mipa'innilah nadan udum. Ta ta'on onda tigotigon nan ato'ato' ya donglodonglonda nan alyo' ya adida ma'awatan. ¹¹Ot hiyah tuwey ibalinaan nan imbaga' an ni'alig an nan ohok ya nan tugun Apu

Dios. ¹²Ya nan awon an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun nangngol hi tugun Apu Dios. Ya nadan hamutin e nangan i dadiyen ohok ya nan diyablu te hiyay gumalat ta linglingon nadan tatagu nadan tugun Apu Dios an dingngolda ta adida unudon ta hiya nan adida mi'tagu i Apu Dios. ¹³Ya hanada'en mabatu an nipto'an nadan udum an ohok ya dadiye nadan tatagun nangngol hinan hapit Apu Dios an manu te mun'am'amlongda ni' an mangunud mu paddungnay agge limmamut di pangulugda te gapuh nadan dakol an punligatanda ya indinongdan mangunud hinan hapit Apu Dios. ¹⁴Ya hana'en matalo'to' an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun nangngol hinan hapit Apu Dios mu gapuh ligat ya nan punnomnomdah nadan mikadangyan ya nadan udum an ma'omnawan hitun luta ya mahukwit nan naminhoddan mangunud hinan hapit Apu Dios ta ma"i'd ha matigoh e immongngalan di pangulugda. ¹⁵Ya nan malumong an lutan nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun nangngol hinan tugun Apu Dios ot unudonda ta hidiyey ihamhamaddan unudon an ta'on on waday ligatda. Ta diday nipaddungan nan nitanom an bumungabunga.

Hay A'at Di Dilag

(Mark 4:21-25)

¹⁶Ya alyon bon Jesus di, Undan waha taguh tolgana nan dilag ya hina"ubana onu ena ipahiluk hinan kama? Otten di'et tinolgana ya ena impattuk ta pumatal ta panigan di hunggop. ¹⁷Athidiy aton Apu Dios an mangipa'innilan namin hinadan aggeyu ni' na'awatan ta lo'tat ya innilaonyu. ¹⁸Ta hiya nan maphod onyu ihamad an igongahan te nan mangunud hinadan tutdudu' ya ma'udman di innilaona. Mu nan tagun adi mangunud hinadan tutdudu' ya ta'on on nan kittang an innilana ya linglingona.

Hay Nitulang I Jesus

(Matthew 12:46-50; Mark 3:31-35)

¹⁹Hidin muntutduduh Jesus ya dimmatong da inana hinadan i'ibanan linala'i te pinhoddan mi'hapit i hiya mu ma"i'd ha atondan umeh awadana te dakolday tatagun wahdi. ²⁰Ya waday e nangibaga i Jesus an alyonay, Wahna man da inam hinadan i'ibam hi dola te pinhoddan mi'hapit i he"a.

²¹Ya alyon Jesus di, O mu bokon dida ya ammunay i'iba' ya hi ina' te nan tagun mangngol ya mangunud hinan hapit Apu Dios ya diday ibilang'uh i'iba' ya a'ammod'u.

Hay Nangipadinongan Jesus Hinan Puwo'

(Matthew 8:23-27; Mark 4:35-41)

²²Wada bo han hin'algon eda nunluga da Jesus hinadan itutduduwanah nan bangka te inalina Jesus di umedah dommangna. ²³Ta

hidin mangmanggeda ya nalo' hi Jesus. Ya inihbodna han puwo' ta maludulludun nadan dalluyun on nihuyat hinan bangka ta ay malnong nan bangka. Ya timmakutda nadan itudtuduwana ²⁴ot eda pumbangon hi Jesus an alyonday, Apu Jesus, boddangan da'mi te tee man an malnong ta'u. Ya bimmangon ot alyonay, Duminong'an puwo'. Ya nadadinong nan puwo' ta ma'id mohpe ha al'ali. ²⁵Ot alyonan diday, Tanganun ayu ma'attakut? Undan ma'id ha pangulugyu? Mu masda'awda i diyen na'at ta humanahapitdan alyonday, Nganne nin hituwen tagu an ta'on on ha puwo' ya dalluyun on unudoday ibagana.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op
(*Matthew 8:28-34; Mark 5:1-20*)

²⁶Lo'tat ya dimmatongdah ad Gadara an dommang di ad Galilee. ²⁷Ta hiyah munlah'un hi Jesus hinan bangka ya tuwe han midamun hiya an tagun nalpuh nan boble an nahi'pan ta nadney aggena nunlubungan. Ya hinan way lubu'an di ihaha'adana an adi umanamut. ²⁸Ta hidin tinigon diyen nahi'pan hi Jesus ya muntukuk ot e mundu'un hi hinangngabna ot alyonay, Jesus an Imbabalen nan nabaktun Dios, undan nganney atom i ha'on? Adiya' bahan dadagon. ²⁹Manu'eh inalinah diye ya hay nangalyan Jesus i hiyay, Mala'ah'a i naen lala'i.

Te agaggaon pinaligat diyen nih'op i hiya ta ta'on onda bangkilingan di ta'lena ya hukina ya inyadugda on numpo'tangna damdama on impabtik nan nih'op hinan ma'id ha boble. ³⁰Ya alyon bon Jesus i diyen nih'op di, Ibagam di ngadanmu.

Ya alyonay, Ha'on hi Dakol.

Manu'eh athidiy inalina ya dakolda nadan nih'op i hiya. ³¹Mu numpahpahmo'da i Jesus te adida pohdon an mipiyeh nan boblen punholtapan hi munnananong. ³²Ya nipadih an wadaday babuy an mangmangngan hinan way nabillid ot alyon nadan nih'op i Jesus di, Daan mo bahan ta iyabulutmu ta ta'on on dadiyen babuy di emi ih'opan.

Ot iyabulut Jesus ³³ot mala'ahda i diyen tagu ot eda mun'ih'op hinadan babuy ta ahiyayappahan nadan babuy ta immedah nan way lobong ot mun'a'altinda. ³⁴Ya hidin tinigon nadan mumpumpapto' i dadiyen babuy hidiyen na'at ya pamaaggot bumtikda ta an namin nadan boblen nangipluyanda on inuhuhdah diyen na'at. ³⁵Ta hanada'en tatagun nangngol ya pinhoddan e tigon hi'on immannung ta hiya nan immedah awadan da Jesus. Ya immannung peman an wahdin inumbun hi hinangngab Jesus hidiyen lala'in nahi'pan ni' an nunlubung mohpe te pinumhod di nomnomna. Ya timmakutda. ³⁶Ya hanada'en nanigo i diyen na'at ya inuhuhdah nadan tatagun pa'alina nan nala'ahan nadan nih'op hinan tagu. ³⁷Ya an namin nadan tataguh nadan bobleh ad Gadara ya nunhahapitda ot ituda'dah Jesus te ma'attakutdan hiya.

Ta eda mo munlugan da Jesus hinan bangka ta taynandah diyen boble. ³⁸Mu nan tagun nahi'pan ni' ya imbagana i Jesus an pinhodnan mi'ye i hiya. Mu inalin Jesus i hiyay, Maphod on umanamut'a ³⁹ta em ibagahdi nan a'at di nammo'an Apu Dios i he'a.

Ot unudon diyen lala'i ot ume ot ena uhu'uhuhon hidih nan numboblayana nan inat Jesus i hiya.

Hay Nanapaan Han Babaih Lubung Jesus

(Matthew 9:18-26; Mark 5:21-43)

⁴⁰Hidin numbangngad da Jesus hinan dommang nan lobong an nalpuwanda tuwali ya mun'am'amlong nadan tatagun nanannod i hiyahdi. ⁴¹Indani ya wada han hi Darius an ap'apuh nan a'am'amungan di Judyu an imme ot mundu'un hi hinangngab Jesus ot mumpahmo' ta mi'yeh Jesus hi baleda ⁴²te tuwen mate nan binuktung an babain imbabalena an umeh himpulut duway (12) tawona.

Mu hidin mangmangge da Jesus ya himmalunghung nadan tatagun hiya. ⁴³Ya nan oha i dadiyen tinatagu ya han babain himpulut duway (12) tawon di agge dimminongan di dalam malpuh adolna te ma'id ha ohah doktor hi nanginnilah agahna. ⁴⁴Ta on ni'indoggan i Jesus ot idapanah nan gayadan di lubungna ya na'ibagan nati'od nan malpuh adolna. ⁴⁵Ta alyon Jesus di, Nganneyy nanapah lubung'u?

Mu ma'id ha nangibaga ta hi Peter di nambal an alyonay, Apu Jesus, undan waha mapto' hinan dakolday tatagun himmalunghung i he'a?

⁴⁶Mu inalin Jesus di, O mu innila' an waday nanapah lubung'u te inilmu' an nan abalina' ya impaphodna nan nanapan ha'on. ⁴⁷Ya gapu ta innilan diyen babai an innilan damdaman Jesus ya munggagayonggong hi takutna an immeh awadan Jesus ot mundu'un hi hinangngabna ot uhuhonay gapunah nanapaanan hiya ya nan na'ibagan pinumhodana. Ta an namin nadan tatagu ya dingngoldah diyen imbagana. ⁴⁸Ot alyon Jesus i hiyay, Gapuh pangulugmun iba ya na'aaan nan dogohmu. Umanamut'a ot malinggop'a mo aya.

Hay Nanaguwan Jesus Hinan Pa'attena

⁴⁹Agge impadappuh Jesus hidiyen inalina ya immali han lala'in nalpuh balen Darius ot alyonan Darius di, Adim awiton nan muntudtudu te niluh damdaman nate nan imbabalem. ⁵⁰Mu dingngol Jesus hidiyen inalina ot alyona i Darius di, Adi'a minomnoman i naen imbaganan he'a, pamaag ya nundinol'an ha'on ot pumhod aya nan imbabalem.

⁵¹Ta hidin dimmatong da Jesus hi way balen da Darius ya agge impaghop Jesus nadan tatagu an ammunah Peter ya hi John ya hi James ya da Darius an himbale. ⁵²Ya wahdiday ahingungulngul mu inalin Jesus i diday, Duminong ayu ot agge nateh tuwen unga te on nalo' ya abuh. ⁵³Ya ondaot ngihngihilan te inniladan nateh diyen unga. ⁵⁴Mu hidin

hinunggop da Jesus ot odnanay ta'len diyen unga ot alyonay, He'an unga bumangon'a. ⁵⁵Ya timmaguh diyen unga ot mabannangon ot alyon Jesus di, Panganonyu mohpe. ⁵⁶Ya masda'aw da amana i inana mu pinadanan Jesus i dida an adida e ibagabagah diyen na'at.

Hay Nannagan Jesus Hinadan Apostoles

(Matthew 10:5-15; Mark 6:7-13)

9 ¹Wada han nangayagan Jesus hinadan Apostoles ot idatnay abalinanda an munla'ah hinadan didimunyu ya mangipaphod hinadan mundogoh ²ot alyonan diday, Honagon da'yu ta eyu itudtuduy a'at di pun'ap'apuwana Apu Dios ya nun'ipaphodyu nadan mundogoh. ³Mu hay umayanyu ya adi ayu mangdon hi hu'udyu onu akbutyu onu anonyu onu pihhuyu ya adiyu oddahon di lubungyu. ⁴Ya imme ayu'e hinan ohan boble ya i ha ohan bale di umohnonganyu ta ingganah taynanyuh diyen boble. ⁵Mu alina'eh datnganyu ha boble ya adi da'yu apngaon ya taynanyu dida. Ya ta'on on nan hupu' hi hukiyu on numpu'pu'yu ta panginnilaandan adiyu ipapilit an middum i dida. ⁶Ta on indappuh Jesus an nuntugun i dida ot mahihi"andan immeh abobboble an e nuntududu hinan iphodan di tatagu an inat Jesu Kristu. Ya nun'ipaphodda nadan mumpundogoh.

Hay Agge Nanginnilaan Herod Hi A'at Jesus

(Matthew 14:1-12; Mark 6:14-29)

⁷Hidin dingngol Herod an ap'apuh ad Galilee nadan dakol an ato'aton Jesus ya numanomnom te ma'id ha mapto' hi ibagan nadan tatagu an hay udum ya alyonday hiyah John an timmagu. ⁸Mu nadan udum ya alyonday hi Elijah an propetah din nadne an numpatigo. Ya nada'en udum ya alyonday hiyah oha hinadan propetah din nadne an timmagu. ⁹Mu hay nomnom Herod ya alyonay, Hi John e ya impaputul'uy uluna ot innila' an bokon hiya mu nganne nin udot hidiyen tagun dakol di donglo' hi at'atona? Ta hiya nan pinhodna ahan an tigon hi Jesus.

Hay Namanganan Jesus Hi Dakol An Tatagu

(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; John 6:1-14)

¹⁰Indani ya numbangngad nadan Apostoles Jesus an e nuntududu ot uuhonda nadan ina'inatda. Ot uyugon Jesus dida ot umedah nan ohan boble an ad Betsayda ta eda munhiwwehdi. ¹¹Mu nadan dakol an tatagu ya dingngolday umayan da Jesus ot mangududdan dida. Ya ongal di homo' Jesus i dida ot inayuna mon muntudtuduh a'at di pun'ap'apuwana Apu Dios. Ya nun'ipaphodna nadan mumpundogoh.

¹²Hidin tuwen mahdom ya imme nadan Apostoles hi awadana ot alyonday, Udu'dulnay honagom tudan tatagu ta umedah nadan

nun'ihaggon an boble ta eda manigoh anonda ya ha pun'iyanda te ma'id ha boblehtu.

¹³Ya alyon Jesus i diday, Da'yuy ukod an mangdat hi anonda.

Ya alyonday, Undan umdah tun limlimman tinapay ya han duwduwwan ekan? Mu pohdom'e ya imme ami ta e ami gumattang hi ipa'an ta'u i datuwen tatagu.

¹⁴Hay bilang nadan linala'in wahdi ya umeh limay libu (5,000) an aggeda ni'bilang nadan binabai ya u'unga. Ot alyon Jesus hinadan itudtuduwana di, Ibagayuh nadan tatagu ta ma'ubu'ubung di nabongley (50) tataguh nan ohay na'ubung.

¹⁵Ta hidiyey inatda ¹⁶ot ahi alan Jesus nan liman tinapay ya nan duwan ekan ot itangadnah ad abunyan ot munhana i Apu Dios ot ahina upi'upingon ot idatnah nadan itudtuduwana ta eda pun'ipiyappong hinadan tatagu. ¹⁷Ta nangandan namin ya nun'abhugda ot eda amungon nadan inaggeda ya napnuy himpulut duwan (12) bahket.

Hay Inalin Peter Hi A'at Jesus
(*Matthew 16:13-20; Mark 8:27-30*)

¹⁸Ya wada han naminghan an ab'abbuh da Jesus hinadan itudtuduwana. Ta on hiyah nagibbuh an nundasal hi Jesus ot mahmahanah nadan itudtuduwanan alyonay, Nganney innilayuh alyon di tataguh niyata'?

¹⁹Ya alyonday, Hay alyon di udum ya he'ah John an mumbonyag an namahuwan. Ya alyon di udum di he'ah Elijah. Ya hanada'en udum ya alyonday he'ay ohah nadan propetah din nadne an timmagu.

²⁰Ya alyon Jesus di, O ya nganne damdamay alyonyuh niyata'?

Ya hi Peter di nambal an alyonay, Hay innila' ya he'a nan Kristu an hinnag Apu Dios.

²¹Ya alyon Jesus di, Hanat adiyu e ibagbagah naeh nadan tatagu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi A'at Di Atayana
(*Matthew 16:21-28; Mark 8:31-9:1*)

²²Alyon bon Jesus di, Ta'on hi athinay a'at'un Nitulang Hitun Tatagu ya dakol di holtapo' te nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh nadan uldin di Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan tatagu ya adhuwana' i dida. Ta ipapateya' mu hinan mi'atluh algo ya mahuwana' i Apu Dios. ²³Ta hiya nan pohdo' bon ipa'innila i da'yun namin an nan tagun mangun'unud i ha'on ya bokon hay adolnay pamanguluwonan nomnomnomon ta ta'on on madhuy hapit i hiya onu mipapate ya hiya damdaman ha'on di un'unudona. ²⁴Te nan tagun hay nitaguwanah tun lutay nomnomnomona ya ammuna ya mihi'an i Apu Dios hi inggana. Mu nan tagun ta'on on mapalpaligat onu mipapate an gapuh pangulugnan ha'on ya hiyay mi'tagu i Apu Dios

hi munnananong. ²⁵Te ta'on on alinah amungon nan tagun namin di kinadangyan an wahtun luta ya nganne damdamay hilbina hi'on mihi'an i Apu Dios. ²⁶Ot ibaga' i da'yu an mahapul an adiyu ibain nadan tugun'un inunudyu. Te nan mangibain i ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya ibain'u boh tun pumbangngada' hitun pangipabaktuwan Ama i ha'on hitun pi'yaliyan nadan anghelna. ²⁷Ya ibaga' i da'yu an wadaday udum i da'yuhtu an adida ni' mate ta ingganah tigonda nan pun'ap'apuwan Apu Dios.

Hay Nalumanan Di Tigon Jesus

(Matthew 17:1-8; Mark 9:2-8)

²⁸Umeh waluy algoy nala'uh nihipun hi nangalyan Jesus i diye ya in'uyugnah Peter ya da John i James ot umedah nan nabillid ot eda mundasal hidi. ²⁹Ya hidin mundasdassal hi Jesus ya nalumman di angahna ya numbalin hi pulaw di lubungna ta humili an ay kilat. ³⁰Ya alinah on wada da Moses i Elijah an mi'haphappitandan Jesus. ³¹Ya matigo an nabaktuy a'atda ya punhahapitanday ipa'annungan nan atayan Jesus hi ad Jerusalem. ³²Mu da Peter hinadan ibbana ya na'a'uyungda. Ta onda inggibo' ya tinigodan humilily tigon Jesus ya tinigoda bo dadiyen duwan lala'in ni'ita'dog i hiya. ³³Ya hidin tuwen makakda nan duwan linala'in taynandah Jesus ya namaaggot humapit hi Peter ot alyonan Jesus di, Apu Jesus, maphod ta wa ta'uhtu ot iyammami mo ha tuluy allung ta hinohha ayu i da Moses ya hi Elijah. Mu ma'id ha pota' di ibagana. ³⁴Mu agge impadappuh Peter hidiyen inalina ya nawadaot han bugut ta nihu'mut i didan namin ta timmakut da Peter. ³⁵Ya wada han hapit an nalpuh nan bugut an alyonay, Hiyah tuwe nan Imbabale' an pinto'uh mumpatul ot hanat igongahanyuy ibagana. ³⁶Ya hidin ma'id moh diyen munhapit ya tinigodan ohah Jesus an wahdi. Mu aggeda ni' impa'innilah diyen tinigodah nadan tatagu.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op Hinan Unga

(Matthew 17:14-18; Mark 9:14-27)

³⁷Hidin nabiggat ot dumayyu da Jesus ya dakolday tatagun e nanamun dida. ³⁸Ya alinah on muntukuk han lala'i an alyonan Jesus di, Apu Jesus, ma'a ni' bahan ta ipaphodmu tun binuktung an imbabale' ³⁹te aggaon nahi'pan. Ta pamaaggon mumpukih ya munggagalewgew on mun'u'upag di to'ona on pun'igandutnay adolna. Ya madne on ahi umaan hidiyen nih'op i hiya.

⁴⁰Ya alyon bon diyen lala'i di, Numpahmo'a' hitudan itudtuduwam an alyo' di ta la'ahonda nan nih'op mu adida abalanan.

⁴¹Ya alyon Jesus di, Nunhigla ayu mahan an tataguh ad uwani. Nadney nanganu'anusa' i da'yu hi nihaha'ada' hitun awadanyu mu anuud ta ahi ayu kumulug i ha'on. Ot alyonah nan taguy, Iyalim hitu nan

imbabalem. ⁴²Mu hidin pun'iyena ya tinukkaddot nan nih'op hidiyen unga ta munggagalewgew. Mu nun'ihingal Jesus nan nih'op ot la'hona ta pinumhod nan unga ot ipa'awit mohpen Jesus i amana. ⁴³Ya an namin nadan nanigo i diye ya masda'awdah nan ongal an abalinan Apu Dios.

Hay Pidwan di Nangipa'innilaan Jesus Hi Ena Atayan
(*Matthew 17:22-23; Mark 9:30-32*)

Hidin way ohah nadan tatagu on masda'aw hinan ina'inat Jesus ya inalinah nadan itudtuduwanay, ⁴⁴Adiyu linglingon tun ibaga' an ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya ipatiliwa' hinadan ahi mamaten ha'on. ⁴⁵Mu aggeda na'awatan te ay ni'alig i dida. Mu mun'og'ogondan mummahmah hi'on nganney pohdonan ibaga.

Hay Nabaktun Tagu
(*Matthew 18:1-5; Mark 9:33-37*)

⁴⁶Wada han munhuhungngil nadan itudtuduwan Jesus hi'on nganne i diday nabakbaktu. ⁴⁷Mu innilan Jesus nan ninomnomda ta inayagana han ung'ungngah awadana ⁴⁸ot alyonan diday, Nan tagun waday pamhodnah nadan nada"ul an umat ituwen unga an gapuh nan pangun'unudnan ha'on ya hidiyey atigana an waday pamhodnan ha'on ya nan nannag i ha'on. Te hay alyo' hi nabakbaktu i da'yu ya nan mamoddang hi ibbanan tagu.

Nan Tagun Niddum I Jesus
(*Mark 9:38-40*)

⁴⁹Hidin indappuh Jesus hidiyen inalina ya alyon John i hiyay, Apu Jesus, tinigomi han lala'in nunla'ah hi nih'op an hay ngadanmuy nginadana ta ay he"ay nunla'ah mu inhingalmi an inalimiy idinongna te agge niddum i dita'u.

⁵⁰Mu inalinhid Jesus di, Adiyu tuwali atonhidi te nan tagun adi humihiwo i dita'u ya ibba ta'u.

Hay Agge Naminhodan Nadan I Samaria Hi Umayan Jesus Hidi

⁵¹Hidin tuwen madatngan nan e atayan Jesus ya hay ena tumaguwan ya ipatuluwan hi ad abunyan ya ninomnomnan umeh ad Jerusalem. ⁵²Ot pamanguluwonay udum hinan ohan bobleh ad Samaria ta eda tigon ha pun'iyandahdi. ⁵³Mu hidin immeda ot mabanangngadda te agge pinhod nadan tataguhdi an umiyan da Jesus hidi te inniladan ipluydah ad Jerusalem. ⁵⁴Ya hidin dingngol nadan itudtuduwanan da James i John hidiye ya alyonday, Apu Jesus, on pohdom ta ibagamin Apu Dios ta ipa'alinalay apuy ta wan maghobda?

⁵⁵Mu nunligguh ot ihingalna dida. ⁵⁶Ot ipluyda mo i han nat'on an boble.

Hay Aton Nan Mangunud I Jesus

(Matthew 8:19-22)

⁵⁷Hidin mangmanggeda ya inalin han lala'in hiyay, Apu Jesus, an namin di umayam ya mi'yaliya'.

⁵⁸Ya inalin Jesus i hiyay, O mu naligat di mi'unud i ha'on te ibaga' i he'a an manuh nan amunin te waday ihiggu'ana ya atbohdi' nan hamuti an waday pumbuyaana. Mu ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya ma'id ni'mo ha e' pangipingan hi ulu'.

⁵⁹Ot alyon Jesus i han ohan tagu di, Ma'at mi'unud'an ha'on.

Mu alyon diyen tagu di, O, mu indani ni' Apu Jesus ta ingganah milubu' hi ama ya ahiya' miyunud i he'a.

⁶⁰Ya alyon Jesus i hiyay, Hanadan adi kumulug i ha'on ya ayda nanatte ot ukodda an mangilubu' hinan ibbadan nate. Mu he'a'e ya eka ta em itudtudu nan a'at di pun'ap'apuwana Apu Dios.

⁶¹Ya inalin bon nan oha di, Unudon da'a, Apu Jesus, mu umanamuta' ni' ta e' ipa'innilah nadan pamilya' an miyunuda' i he'a.

⁶²Ya alyon Jesus i hiyay, Nan tagun nangihipun an muntamuh nan ipatamun Apu Dios ya adi mabalin hi kumpulnay nomnomnomona te mibahho nan tamuna. Te at'e'hdiiy atona ya adi mabalin hi e mi'tamuh nan pun'ap'apuwana Apu Dios.

Hay Nannagan Jesus Hinadan Napitit Duwan Tatagu

10 ¹Lo'tat ya pinto' Jesus di napitit duwan (72) tatagu. Ot honagona dida an hindudwada ta mamanguludan umeh nadan boblen ninomnomnan umayan. ²Ot alyonan diday, Tigonyu'e an dakkodakkolday tatagun nidadaan an mundongol hinan hapit Apu Dios an umatdah nadan wit an na'attong mu ningamut an oh'ohhaday e munggapas. Ot hiya nan maphod on ibagayuh nan mumpagapas ta honagona ha ibbayun e munggapas. ³Ot honagon da'yu tee an ta'on on ay ayu imbabalen di kalneron ma'ayup ta ume ayuh nadan tatagun adi maphod di punnomnomda an ayda kahuh nan inalahan. ⁴Ya ume ayu'e ya maphod on adi ayu mangdon hi pihhu onu akbut onu ha punhukkatanyuh hapatutyu. Ya hanat adi ayu mahiw an mi'haphappitan hinan awon. ⁵Ya hay mamanguluh ibagayuh nan ud baleh nan dumutu'anyu ya alyonyuy, Hanat malinggop ayuh tun nunhituwanyu. ⁶Ya wadada'ey mangabulut i diyen imbagayu ya umannung i didah diyen imbagayu. Mu adida'e abuluton ya adi ma'at i dida nan imbagayu. ⁷Ya mi'hitu ayuh nan mamangulun balen dumutu'anyu ta adi ayu mun'innabat ta hidiy pi'ananyu ya ukoddan mangdat hinadan udum an mahapulyu te nan muntamu ya midat di mahapulna. ⁸Athidiy atonyu hinadan umayanyuh abobboble an wa'et ma'apngadan da'yu ya an namin di idadaandan makan ya mi'an ayu. ⁹Ya

ipaphodyu nadan mumpundogoh i dadiyen boble. Ya impa'innilayun dida an agagga moy pun'ap'apuwan Apu Dios ta way atondan middum i diyen pun'ap'apuwan. ¹⁰Mu wa'e ha datnganyuh boble an ma'id ha apngadan da'yu ya alyonyun didan himpamoble di, ¹¹Pu'pu'onmi teey hupu' tun bobleyu an nipuyut hi hukimi ta panginnilaanyun adimi ipapilit an middum i da'yu. Mu ipa'innilami i da'yu an tuwen madatngan di pun'ap'apuwan Apu Dios. ¹²Ya alyon bon Jesus i dadiyen honagonay, Ibaga' i da'yu an hitun pundusaan Apu Dios hi tataguh tun luta ya umannung an iyal'alanay pundusana i dadiyen bimmoble mu hay nundusana i handidan i Sodom.

Nadan Tatagun Agge Nangulug I Jesus
(*Matthew 11:20-24*)

¹³Alyon bon Jesus di, Mahmo' nadan i Korasin ya i Betsayda te ta'on on dakol di ina'inat'un milagro hi bobleda ya adida damdama kumulug i ha'on. Onha hi ad Tyre ya hi ad Sidon di nangata' i dadiyen milagro ot waot otahan an nun'ilubungday langgut ya nundadapulda ta pangipatigodah puntutuyuwandah nadan bahulda. ¹⁴Ta hiya nan hitun pundusaan Apu Dios hi tataguh tun luta ya diday nunhiglay punholholtapanana mu hay nunholtapan handidan i Tyre ya i Sidon. ¹⁵Ya atbohdi nadan i Kapernaum an ta'on on diday mapemanan hi ad uwani mu udum hi algo ya miyedah nan punholholtapan hi inggana.

¹⁶Ya alyon bon Jesus di, Ume ayu ya nomnomnomonyu an nan tagun mangunud hinan itudtuduyu ya diday mangunud i ha'on. Mu nan tagun agge naminhod hinan itudtuduyu ya ha'on di aggeda pinhod ya atbohdi aggeda pinhod nan nannag i ha'on.

Hay Numbangngadan Nadan Napitit Duwa An Nahng

¹⁷Hidin numbangngad dadiyen napitit duwan (72) hinnag Jesus ya mun'am'amlongdan alyonday, Apu Jesus, maphod ta ta'on on nadan dimonyu on unudonday ibagami hidin nginadanmiy ngadanmu.

¹⁸Ya alyon Jesus di, O innila' te tinigo' hi Satanas an ay kilat an nalpuh ad lagud ot magah te na'abak. ¹⁹Ya manu'eh ma'id ha adi maphod hi na'at i da'yu ya indat'uy abalinanyun mangabak hinan mi'buchul i da'yu an hi Satanas. Ta ta'on onyuh igatin di ulog onu gayyaman ya ma'id ha ma'at i da'yu. ²⁰Mu hanat bokon hanan pangunudan nadan dimonyu i da'yuy pun'amlonganyu ta hay pun'am'amlonganyu ya hay nitudo'an di ngadanyu hi ad abunyan.

Hay Nipa'amlongan Jesus
(*Matthew 11:25-27; 13:16-17*)

²¹On indappuh Jesus hidiyen inalina ot mundasal te impa'amlong nan Espiritun Apu Dios ta alyonay, Ama an Ap'apuh ad abunyan ya

hitun luta, munhanaa' ta bokon nadan mangalih diday nun'anomnoman ya numpun'adal di nangipa'innilaam hinadan tuttudum ta hay nangipa'innilaam ya hanadan mumpada"ul. Ot maphod ta athinay inatmu. Te hinae tuwalyi ninomnommu ma'at.

²²Ya innayuna bon inalih nadan tatagu di, Inyukod Apu Dios an namin i ha'on ta ha'on di ukod. Ya ma"i ha udum hi nanginnilah a'at'u te ammunah Ama. Ya atbohdi ma"i ha nanginnilah a'at Ama te ha'on ya abuh an Imbabalena ya nadan tatagun piliyo' an pangipa'innilaan hi a'atna.

²³Ta ona inalih diye ot iliguhnah nadan itudtuduwana ta dida ya ammunay pangibagaana te adina pinhod an ipadngol hinadan udum an tatagu ot alyonay, Udu'dul ayu te tigotigonyu tudan ato'ato' ya donglodonglonyu nadan ibagabaga'. ²⁴Te ibaga' i da'yu an dakol di propeta ya papatul hidin nadne an naminhod an manigoh tudan tigotigonyuh ad uwani ya atbohdi pinhodan donglon datuwen donglodonglonyuh ad uwani mu ma"i ha tinigoda ya dingngolda.

Nan Maphod An Inat Han I Samaria

(Matthew 22:34-38; Mark 12:28-30; Roma 13:8-14; Deuteronomy 6:5)

²⁵I han hin'algo ya wada han na'nginnilah nadan uldin di Judyu an imme ot ipatnanan hipolon hi Jesus an alyonay, Apu Jesus, nganney ato' ta mabalín an mi'taguwa' hi munnananong?

²⁶Ya alyon Jesus i hiyay, Nganney inadalmuh alyon nan Nitudo' an Tugun?

²⁷Ya alyonay, Hay innila' hi nitudo' ya mahapul an nahamad di pamhod ta'un Apu Dios ta hiyay pangiyohhaan ta'uh nomnom ta'u ya bikah ta'u ya an namin di nitaguan ta'u. Ya mahapul bon umat hinan pamhod ta'uh adol ta'uy pamhod ta'uh ibba ta'u.

²⁸Ya alyon Jesus di, Nipto' danaen inalim ot hanat danaey atom ot waday itaguwam hi munnananong.

²⁹Mu gapu ta pinhodnan hay panigodan hiya ya maphod ta hiya nan alyonay, O mu nganne dadiyen ibba ta'u an alyon nan tugun hi pangipatigan hi pamhod.

³⁰Mu agge dinadno' Jesus di nambalna te inaliny, Wada han tagun ibba ta'un Judyu an nalpuh ad Jerusalem an ipluynah ad Jeriko. Mu hidin wah nan awon ya dinamuna nadan humod'ap ta nadhuwanda ot pun'aanday lubungna ot punhoplatda ta mun'at'ate ot ahida taynan.

³¹Indani ya wada han padi an nangi'wa i diyen awon mu hidin tinigonah diyen nahugatan ya inliglignay nangi'wana. ³²Ya atbohdi inat nan ohan holag Libay an hidi bon tinigonah diyen nahugatan ya inliglignay nangi'wana.

³³Indani ya wada han i Samaria an nangi'wahdi. Ya hidin tinigonah diyen nahugatan ya himmo'na. ³⁴Ot agahana nadan hugatnah lana ya

bayah ot ihamadnan libbutan ot ikabayunah nan kabayuna ot iyena i han mabayadan an pun'iyanan ot ipapto'na. ³⁵Hidiyen nabiggat ot idatnay pihhuh nan ud baleh nan nun'iyanda ot alyonay, Ipapto'mu ta wa'et kulang hituwe ya ahi' bayadan hi pumbanggada'.

³⁶On indappuh Jesus ot alyona i diyen lala'i di, Nganne tuwali i dadiyen tulu di nahamad an hi ibban diyen tagun nahugatan?

³⁷Ya alyon diyen lala'i di, Nan nammo' i hiya.

Ot alyon Jesus di, Maphod on athidiy pangatmu.

Hay Nummangiliyan Da Mary I Marta I Da Jesus

³⁸Hidin mangmangnge da Jesus ya nipto'da i han boble ot umohnongda. Ya wada han babain hi Marta an nangayag i dida ot mi'yeda moh baleda. ³⁹Ya wada han hi ibbanan hi Mary an hidin muntudtuduh Jesus hi baleda ya e ni'ibun i hiya te pohdonan dongdonglon nan itudtuduna. ⁴⁰Mu hi Marta ya agge ni'idngol te dakol di tamuna ta lo'tat ya minomnoman ot ena ibaga i Jesus an alyonay, Apu Jesus, undan ma'id ha homo'mu i ha'on? Daan mo ta ibagam i Mary ta umali ta boddangana' te aay an tinaynana' i hiya ta oh'ohhaa' an tumamutamu.

⁴¹Ya alyon Jesus di, Marta, tanganu on danaen dakol an tamum di ahiwam ya inomnomam? ⁴²Hi Mary ya maphod nan pinilinan aton. Ot adim ipagol te hituwen adalona ya adi mabalin hi mihi'an i hiya.

Hay A'at Di Dasal

(Matthew 6:9-13; 7:7-11)

11 ¹Han hin'algo ya nundasal boh Jesus ta on nagibbuh ya inalin nan ohan itudtuduwanay, Apu Jesus, ituddum di atonmin mundasal ta umat i John an intudtuduwana nadan mi'mi'uyug i hiya.

²Ot alyon Jesus di, Wa'et mundasal ayu ya alyonyu di, Ama, hanat he'ay dayawon an namin di tatagu. Ya hanat he'ay mun'ap'apuh tun luta. ³Ya hanat abigabigat on idatmuy itanudmi. ⁴Ya hanat pakawanon da'mi hinadan numbahulanmi te teen pakawanonmi damdama nadan numbahul i da'mi. Ya adim bahan iyabulut di nunhiglan apatnaanmi.

⁵Ya alyon bon Jesus di, Onha wada i da'yu ha umeh balen di hi ibbanah nan lumabi ta mungkolab an alyonay, Idattana' bahan an iba hi makan ⁶te wahdi han mangili' an pa'alina ya ten ma'id ha idadaan'uh anona. ⁷Ya alyon diyen hi ibbana di, Adi'a umipatukal te ten nalo' amin hina'amma ya humigaa' teen bumangon an mangdat hinan ibagam.

⁸Mu adi mangmanghop an mangibagabaga hidiye hinan mahapulna ta lo'tat mo ot bumangon ot idatna. Ibagat i da'yu an manu'eh indatna ya adi gapuh nunhinagiyanda mu gapu ta adi mangmanghop an mangibagabaga.

⁹Ot alyon bon Jesus di, Ibagayu nan mahapulyu i Apu Dios ot idatna an umat hinan umana'anap an lo'tat ya hama'ona nan mahapulna ya nan kumulkukulkug an lo'tat ya mibughulan. ¹⁰Te nan mumbaga ya hiyay midattan. Ya nan mun'anap ya hiyay manama' hinan ana'anapona. Ya nan mungkulkug ya mibughulan. ¹¹Ya ta'on on da'yun a'ammod ya adi mabalin hi mumbaga'e nan imbabaleyuh ekan ya ha ulog di idatyu. ¹²Ya mumbaga'eh itlug ya undan ha gayyaman di idatyu? ¹³Ot tigonyu an ta'on on adi maphod di a'atyu mu innilayun mangdat hi maphod hinan imbabaleyuh. Ot namama mo i Ama ta'uh ad abunyan an idatna nan Espirituna hinadan mumbaga i hiya.

Hay A'at Jesus Ya Hi Satanás
(*Matthew 12:22-30; Mark 3:20-27*)

¹⁴Han hin'algo ya lina'ah Jesus han dimunyun nih'op i han lala'i ta adi humapit. Ta masda'aw nadan tatagu te mabalin mohpen humapit. ¹⁵Mu nadan udum an nanigo ya alyonday, Umman hi Satanás di nangdat hi abalinana ta hiya nan abalinanan munla'ah hi nih'op. ¹⁶Ya nada'e damdaman udum ya alyonday, Ipatigom ha panginnilaanmi an hi Apu Dios di nannag i he"á. ¹⁷Mu innilan Jesus di wah nomnomda ta hiya nan alyonay, Onha mumbubuhulan nadan himpamoble ot umannung an lo'tat ya madadagdan namin. Ya atbohdihi nadan hina'amma an onha dida dida on numpapatteda ot lo'tat ya madadagdan namin. ¹⁸Ya alyonyuh hi Satanás di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op mu undan mabalin ta mi'buhul hi Satanás hinadan ibbanan didimunyu? Adi, te onha atonahdi ot lo'tat ya mapogpog di pun'ap'apuwana. ¹⁹Alyonyuy hi Satanás di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op mu nadan ibbayun munla'ah hi nih'op ya adida alyon di hi Satanás di nangdat hi abalinanda te hi Apu Dios. Ot diday mangibaga an nan imbagayu ya nibahho. ²⁰Te umman hi Apu Dios di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op ta panginnilaanyu an wada mo nan pun'ap'apuwana Apu Dios hitun luta.

²¹Ya alyon bon Jesus di, Hi Satanás ya umat hinan mabikah an lala'in numpapahul ya nunhihikot an mun'adug hi balena ta adi ma'akoy gina'una. ²²Mu nalakah pangabaka' i hiya te pulho' nan pahulna ya hikotna an alyona eh'ay pumbaliwna ya nun'ipiyappong'u nadan gina'unah nadan ibba'.

²³Ot alyon bon Jesus di, Ipa'innila' teen nan adi umunud i ha'on ya hiya nan mi'buhul i ha'on. Ya nan adi bumoddang an mangipa'innilah a'tu ya hiyay mangiyadawwih nadan tatagu i ha'on.

Hay Pumbangganan Nan Dimunyu Nan Nih'opana
(*Matthew 12:43-45*)

²⁴Ya alyon bon Jesus di, Nan dimunyu ya nala'ah'e hinan nih'opana ya e dimmanallanan hinan agge naboblayan an e manama' hi iha'adana. Mu

ma'id'e ha mabalin hi iha'adanahdi ya ²⁵ ipatnana bon mumbangngad hinan nala'ahana ni'. Ot ume'e ta tinigonan pinumhod di adol diyen tagu an umat i ha bale an nabao ya nahagadan ²⁶ ya ume ta ena i'uyug di pituh nadan dimunyun adi ahan maphod di pangatda mu hiya ta eda mih'op i diyen tagu ta iyal'alanay abahbahana.

Nan Nahamad Hi Pun'amlongan

²⁷ On inalin Jesus hidiye ya pun'olot han babain himmapit an alyonay, Mipa'amlong nan nangiyayyam ya numpa'inum i he"a.

²⁸ Mu alyon Jesus di, O mu inyal'alanay pun'amlongan nan mangngol ya mangunud hinan hapit Apu Dios.

Hay Nummahmahan Nadan Tataguh Hi Nalpuwan Jesus

(Matthew 12:38-42; Mark 8:11-12)

²⁹ Hidin mun'a'udman nadan dakol an tatagun na'amung ya inalin Jesus di, Da'yun tinanud hi ad uwani ya adi ahan maphod di a'atyu. Pohdonyun tigon di ato' hi milagro ta pamatiyanyu an ha'on nan hinnag Apu Dios mu ma'id ha ipatigo' ta ammuna din na'at i handin hi Jonah. ³⁰ Te handin na'at i Jonah di nangipa'innila i handidan i Ninibeh an hiya ya hinnag Apu Dios. Ot athidi bon ha'on an Nitulang Hitun Tatagu an waday ma'at i ha'on ta pamatiyanyun tinanud hi ad uwani an ha'on nan hinnag Apu Dios.

³¹ Ya ta'on on handin babain patul an i Seba ya hiya boy tuma'dog hitun punhumalyaan Apu Dios hi atagutaguh tun luta ta iyuhuhnay numbahulanyu ta madusa ayu. Te ta'on on ni'iddawwiy numboblayana ya imme damdamah nan na'annomnoman ya nala'ing an patul an hi Solomon ta e nundongol hinan impa'innilana. Mu da'yu'e ya ta'on ahan on wahtu nan na'abbaktu mu hi Solomon ya adiyu unudon. ³² Mu ibaga' i da'yu an hitun punhumalyaan Apu Dios hi atagutagu ya iyuhuh nadan i Ninibeh an numbahul ayun tinanud hi ad uwani ta madusa ayu. Te dida ya hidin dingngolda nan hapit Apu Dios an impa'innilan Jonah ya inunudda ta nuntutuyudah bahulda. Mu da'yu'e ya ta'on ahan on wahtu nan na'abbaktu mu hi Jonah ya adiyu unudon.

Hay Iyatan Nan Mata Hinan Hilaw

(Matthew 5:15; 6:22-23)

³³ Alyon bon Jesus di, Undan waha taguh tinolgana'e nan dilag ya ena impa'e onu ha'ubana? Otten di'et tinolgana ya ena impattuk ta pumatal ta panigan di hunggop. ³⁴ Ot nan ay hilaw di adol ya nan mata. Te maphod'en ma'id ha bahbah nan mata ya maphod boy panigona. Mu napilok'e nan mata ya munhihillong di panigona. Ta athidih nan nomnom an maphod'e ya miyunnudan bon maphod di pangat. Mu ningamut'en adi maphod di punnomnom ya immannung an adi bo maphod di

pangat. ³⁵Ot hanat nomnomnomyuy a'atyu hi'on immannung an nan nomnomyu ya ay hilaw ³⁶ta wan maphod di pangatyu an ay napatalan ta ma'id ha agge nahilawan.

Hay A'at Nadan Muntudtuduh Nan Tugun Moses Ya Nadan Paliseu
(*Matthew 23:1-36; Mark 12:38-40*)

³⁷Hidin impadappuh Jesus nan inali'alina ya inayagan han Paliseu ta e mi'an hi baleda. Ot mi'yeh Jesus ot e mi'an i dida. ³⁸Mu hi Jesus ya aggena inunud nan uldin di Judyu an ulahanday ta'leda ya ahida mangan ta hiya nan masda'aw hidiyen Paliseu. ³⁹Ot alyon Jesus i hiyay, Da'yun Paliseu ya umat ayuh nan basu onu duyu an manu nan muntigo te na'ulahan mu alulugnin nan niha"ad hi dallomna te adi ahan maphod di pangatyu an umat hi pungkulukanyuh nadan ibbayu. ⁴⁰Mumpunlayah ayu te hi Apu Dios an nunlumun da'yu ya adi ammuna nan matigoh tigona te ta'on on nan adi matigo. ⁴¹Ta mahapul an tigonyu ta ipaphodyu ni' di punnomnomyu ta innilaonyun hummo' hi ibbayu te mipaphode' nan adi matigon punnomnomyu ya maphod damdama nadan mipatigon atonyu.

⁴²Ya innayun bon Jesus an alyon di, Mahmo' ayun Paliseu te nunhiglan atatakut di ahi ma'at i da'yu. Manu te alyonyuy an namin nan mahapularyu an ta'on on nadan nitanom an ma'alih mint ya ruwi ya nadan udum an middum hi makan ya nanongnan ipabangngadyu nadan mi'ami'apulu. Mu hay nibahhawanyu ya adiyu aton di maphod hi ibbayun tagu ya ma'id ha pamhodyun Apu Dios. Nipto' nan eyu pangipabangngadan i Apu Dios hinan mi'apuluh nan mahapularyu mu ta adiyu iwalong nadan udum an pohdonah atonyu.

⁴³Ya hay oha bon impa'inghayu ya gahin on da'yuy e umbun hinan mun'aphod an umbunan hinan a'am'amungan di Judyu ya pohdonyu bo an da'yu ahan di apngaon nadan tataguh on ayu mawanat hinan pummalkaduwan. Ta hiya datuwey gapuna an ahi atatakut nan pundusan Apu Dios i da'yu.

⁴⁴Immannung an mahmo' ayu te atatakut nimpe nan ahi ma'at i da'yu. Manu'e ya maphod di ipatigoyu mu hay immannung ya adi maphod di a'atyu. Ta umat ayuh nadan lubu'an an nika"ut hinan luta ta ma'id ha panginnilaan hi'on lubu'an. Ta hiya nan punhingogoppa'an di mala"uh yaden hidiyey ohan paniyo i dita'un Judyu.

⁴⁵Ya inalin han ohan nanginnilah nan tugun Moses di, Apu Jesus, hinaen panpannapitmu ya niddum amin nibabain.

⁴⁶Ot alyon Jesus di, O immannung an mahmo' ayu bon nanginnilah nan tugun Moses te dakol nadan naligat an ipapilityun ipa'at hinadan tatagu mu onnot on adiyu unudon. ⁴⁷Ot gapun danaen at'atonyu ya atatakut di ahi pundusan Apu Dios i da'yu te nipaddung ayu i handidan a'ammodyu an namatepate i handidan propeta. Ta neen iphodanyu didah lubu'andah ad

uwani. ⁴⁸Hay i'aligan nan eyu pangiphodan hi lubu'an handidan propeta an pinatepaten handidan a'ammodyu ya da'yuy namaten dida. ⁴⁹Ta hiya nan hi Apu Dios ya impa'innilana tuwali nan ma'at an alyonay, Honago' nadan propeta ya nadan mangipa'innilah a'at'u i dida mu patayonday udum ya palpaligatonday udum. ⁵⁰Ta hiya nan da'yun tinanud hi ad uwaniy pangiballohan Apu Dios hinan namatayandah nadan propetah din hopapna ta ingganah ad uwani. ⁵¹Dadiyen pinatepaten handidan a'ammodyu ya nihipun i Abel ta inggana i Sekariah an hiya din pinatedah nan way numbattanan nan punggobhan hi mi'nong ya nan Templo. Ot ibaga' tee an hi Apu Dios ya pi'dusa da'yun tinanud hi ad uwani an gapuh natayan dadiye. ⁵²Ya da'yun nanginnilah tugun Moses ya mahmo' te madusa ayu an gapuh adiyu pangipa'innilaan hinan nipto' an ibalanan diyen tugun Apu Dios. Te ta'on on da'yu ya adiyu unudon ta hiya nan da'yuy manandih nadan e idduman nadan tatagu i ha'on. ⁵³Ta on nakak hi Jesus i diyen balen nan Paliseu ya nitnud nadan ma'hihhiwon hiya an dida nadan muntudtuduh uldin di Judyu ya nadan udum an Paliseu ta dakol di minahmahandan hiya ⁵⁴ta alina hi waha ibahhawan di hapitona ta waha ipabahuldan hiya.

Hay Panalipodpodandah Nan Layah Di Paliseu
(*Matthew 10:26-27*)

12 ¹Hidin mun'a'amungday linibun tatagu ta mun'igagatin di hukin di udum ot padanan Jesus hinadan itudtuduwanan alyonay, Halipodpodonyu ta adi ayu umat hinadan Paliseu an adida unudon nadan itudtududa. ²Te udum hi algo ya ma'innilaan di a'atda te an namin nadan agge na'innilaan hi ad uwani ya mipa'innilah udum hi algo. ³Ya atbohdi nadan ibagayuh nan mahdom hinan ab'abbuh ayu an hinan ibiggitana ya na'innilaan di dakol ya ta'on on nan ikutkutyamyuh ibbayu an lo'tat ya ma'innilaan.

Hay Takutan Ta'u
(*Matthew 10:28-31*)

⁴Alyon bon Jesus hinadan itudtuduwany, Ibaga' i da'yu an hanat adi ayu tumakut hinadan mamateh adol te ammunah diyen abalinandan aton. ⁵Ta hiya nan mahapul an hi Apu Dios di takutanyu te bokon nan adol ya abuh di abalinanan patayon te abalinana bon mangipiye i da'yuh impilnu. Ta hiya nan ipidwa' bon ibaga i da'yu an hanat malmuy takutyun adi manganud i Apu Dios.

⁶Nomnomnomonyu an nan liman buding ya mabalin an duway hiping di bayadda mu ipappapto' damdaman Apu Dios dida. ⁷Ot namama mo i da'yu an innilanay a'atyu ya ta'on on hay bilang di ibu'yu ya innilana. Ta hiya nan maphod on adi ayu nimpe minomnomnan hinadan ma'at i da'yu te innilayun ong'ongngal di punnomnom Apu Dios i da'yu mu nan punnomnomnah nadan buding.

Hay Adi Pangibainan Hi E Nidduman I Jesus
(Matthew 10:19-20,32-33; 12:31-32; Mark 3:28-29; 8:38)

⁸Alyon bon Jesus di, Ibagá' i da'yu an nan adi bumain an mangibagah ibbanan taguh nan kimmuluganan ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya adi' damdama ibain an mangibagah nadan anghel Apu Dios an hiya ya immannung an niddum i ha'on. ⁹Mu hanan mangibain i ha'on an iha"utnay kimmuluganan ha'on ya atbohadin ibagá' hinadan anghel Apu Dios an ma'id ha niyatanan ha'on. ¹⁰Ya alyona boy, Hanan tagun mamihul i ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya mabalin an mapakawan. Mu hi'on waha mangalih hi Satanas di nangat hinan inat nan Espiritun Apu Dios ya adi mabalin an pakawanon Apu Dios hi inggana.

¹¹Ya alina'e hi gapuh eyu pangituduwan hi a'at'uy ahumalyaanyu ta iye da'yuh nan a'am'amungan di Judyu onu hinan punhumalyaan di gubilnu ya adi ayu minomnoman hi pambalyuh nan ibagada ¹²te ukod nan Espiritun Apu Dios an mangipanomnom i da'yuh nan ibagayu.

Nan Kadangyan An Nibahhoy Nomnomna

¹³Hidin muntudtuduh Jesus ya himmapit di ohah nadan linala'in ni'yamung an alyonay, Apu Jesus, daan mo ta he"ay mangibagah nan iba' ta idatna nan boltano' hinadan bagin amami.

¹⁴Mu alyon Jesus i hiyay, Hinae'e ya ukod ayu te aggeya' immalihtu ta ha'on di mangipanuh hinan athina. ¹⁵Ot alyon Jesus hinadan na'amung di, Halipodpodonyu ta bokon hanadan ma'omnawan hitun lutay nonomnomonyu te umman bokon hay dinakol di kinadangyan di alpuwan di maphod an itaguwan.

¹⁶Ya wada bo han in'alig Jesus an alyonay, Wada han kadangyan an tagu an abillog di puntanomana ya pinumhodday intanomnan wit ya barley.

¹⁷Ta alyonah nomnomnay, Nganne nin di ato' te adida tayya umdah tudan alang hi pangiha"ada' hitudan inapit'u? ¹⁸Ya nangingnomnomanan alyonay, Aay, ipapa"ih'un namin tudan alang'u ta mumpa'iphoda i ha inyong'onggalna mu datuwe ta hidiy pangiha"ada' hitudan inapit'u ya tudan odon'u. ¹⁹Dakol bo aya datuwen kinadangyan'u ot innila' an botlonay atnay tawon ta mabalin bo ayan idinong'un muntamu ta ona' mangmangngan on immanin'innuma' on immanam'amlonga'.

²⁰Mu alyon Apu Dios i hiyay, Ni'ibbahhoh naen ninomnommu te aggem innila an ad uwanin mahdom di atayam ot bokon he"ay mangikadangyan i danaen inamu'amungmu.

²¹On indappuh Jesus ot alyonay, Athinay ma'at hinan tagun ammuna nadan wahtun lutay nomnomnomona an ma'id ha nomnomonah nan iyatana i Apu Dios.

Hay Adi Inomnoman Hinan Mahapul Hi Itaguwan
(*Matthew 6:19-21,25-34*)

²² Alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Adi ayu minonomnoman hinadan mahapulyu hi pi'taguwanyuh tun luta an umat hinadan itanudyu onu ilubungyu. ²³ Te hay tagu ya bokon hanan itanud onu ilubung di ma'ahhapul hi itaguwan. ²⁴ Nomnomyu an nan gayang ya ma'id ha ugganda e pun'ohokan onu punggapasan hi iyalangdah anonda. Mu hi Apu Dios ya indadaanay anonda. Ot namammama mo ahan i da'yu an nabalbalol ayu i hiya mu nadan hamuti. ²⁵ Ya adi damdama mabalin an gapuh numanomnomyu ya palodpodonyuy atayanyu i ha hin'algo ni'mo. ²⁶ Ot athidi'e ya tanganunyu attaon an numanomnom hi dakol? ²⁷ Ya undan adiyu tigon nadan holo' an humabungda an ta'on on adida muntamu onu mun'abol ya mapmaphodda. Ta ta'on on handin patul an hi Solomon an kakaddangyanan an tagu ta mapmaphod nan lubungna ya agge damdama nipaddung di amaphod nan lubungna hi amaphod dadiyen habhabung. ²⁸ Ot athidi'ey pangipapto' Apu Dios hinadan holo' an humabung an wahnannatanoman hi ad uwani mu ma'id ha mapto' ya mapu'ulan hi bigat ot undan adi namamay pangipapto'nan da'yu? Ya tanganu on athinan ma'id ha dinolyun Apu Dios. ²⁹ Hay maphod ya adi ayu minonomnoman hi anonyu ya inumonyu ya hinadan udum an mahapulyu. ³⁰ Te hanadan tataguh tun luta an agge kimmulug i Apu Dios ya danaey omnawanda. Mu da'yu'e ya hanat adi ayu athidi te hi Apu Dios ya innilana nadan mahapul ta'u ot hiyay ukod. ³¹ Haot eh'ay nonomnomyu ya hay atonyun middum hinan pun'ap'apuwana Apu Dios. Ot hiyay ukod hinadan mahapulyu.

³² Ot alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Da'yun i'iba, ta'on on oh'ohha ayun immunud i ha'on ya hanat madinol ayu te mun'am'amlong hi Ama ta'un hi Apu Dios hi nangiddumanan da'yuh nan pun'ap'apuwana. ³³ Ot maphod on eyu pun'igattang nadan odonyu ta iboddangyuh nadan nun'awotwot. Te atonyu'ehdi ya ayyu iniphod ha pitakayuh adi mapmappa"ih an pang'amunganyuh nadan ikadangyanyuh ad abunyan. Te hidiyey nahamad an pitaka te adi mabalin an matala' nan miha"ad hidi te hidi ya ma'id ha mangako ya ma'id ha lu'lu' ya nadan udum an puma"ih. ³⁴ Ot hanat dadiyey nabalol i da'yu ta dadiyey pun'onanonyuh nomnomyu.

Hay Tumukalan Nadan Baal
(*Matthew 24:43-44*)

³⁵ Ya alyon bon Jesus i diday, Mahapul an nanongnan mundadaan ayun manmannod hi pumbangngadan nan Ap'apuyu. Ta ta'on on lumabi ya hanat nanongnan paddungnay mundaldallang nadan dilagyu. ³⁶ Ta

umat ayuh nadan tagala an tumukaldan mamannod hinan ap'apudan e ni'hamul. Ta wan hiyah kumolab ya ni'bagondan ibughulan. ³⁷Te nadan tagalan akhupan nan ap'apuda an agge nalo' ta nundadaan mangibughul ya diday mipa'amlong. Te idadaan diyen ap'apuy makan ta panganona dida. ³⁸Ot ipidwa' bon alyon i da'yu an dadiyen tagalan tumukal an mamannod hi umaliyan nan ap'apuda ya diday mipa'amlong. ³⁹Ya umat hinan tagun wahnun nunhituwana an onha innilanay umaliyan nan mangakoh nan balena ot adi malmallo' ta adugana nan balena. ⁴⁰Ot hanat nanongnan mundadaan ayu te ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya namaag ya nahanawwanga'.

Nan Na'na'unnud An Tagala Ya Nan Adi Dumngol An Tagala
(*Matthew 24:45-51*)

⁴¹Hiyah indappuh Jesus hidiyen inuhuhna ya alyon Peter di, Apu Jesus, on da'mi ya abuh di pangalyam i naen imbagam onu da'min namin?

⁴²Ya alyon Jesus di, Nan na'na'unnud ya nanomnoman an tagala ya hiyay pot'on nan ap'apunah mangipapto' hinadan ibbanan tagala. ⁴³Ya onha hidiyen tagala ya inaynayunan tumamutamu ta mumbangngad hidiyen ap'apuna ya akhupanan at'attona nan tamun niyukod i hiya ot hiyay mipa'amlong. ⁴⁴Ibaga' i da'yu an ma'id ha bahhonan hiyay pumpapto'onah nadan kinadangyana.

⁴⁵Mu onha hidiyen tagala ya alyonay, Alina man nin ya mabayag di pumbangngadan nan ap'apumi. Ta hanadan pinpinhodnay in'innatna ta nunhiglay nangatnah nadan ibbanan tagala. Ta pamaaggon nangnangnan on numbutobbutong. ⁴⁶Ya palpaliwana ya numbangngad hidiyen ap'apuna ya inakhupannah diyen at'attona. Ot ma'id ha bahhonan dusaona ta ena iddum hinadan agge kimmulug.

⁴⁷Ya nan tagala an innilana nan pohdon nan ap'apunah atona mu attaonan adi aton ya nunhigla boy ahuplitana. ⁴⁸Mu nan tagala an aggena innila nan pohdon nan ap'apuna ta hiya nan nibahhoy inatna ya manghan di ahuplitana. Te nan tagun nitudduwan ya mahapul an unudona nan nituddun hiya. Ya onha dakol di nituddun hiya ot atbohadin dakol di unudona te adina'e ya mumbahul.

Hay Gapunah Immaliyan Jesus
(*Matthew 10:34-36*)

⁴⁹Alyon bon Jesus di, Innila' an nan immaliya' hitun lutay gumalat hi pundudu'angan di tatagu ta hiya nan pohdo' an agagga ya magibbuh an ma'at nan nun'iyali'. ⁵⁰Mu gahin di munholholtapa' ya impapateya'. Ta hiya tayya nan nunhiglay inomnoma'. ⁵¹Ya wan alyonyu on immaliya' ta luminggopda mohpey tataguh tun luta. Mu adi athidi te gapun ha'on

ya adida mun'u'unnudan te wadaday umunud i ha'on ya wadaday adi. ⁵²Ta mhipun hi ad uwani ya wadaday hina'amman munhi'hi'an ta onha limadah nan bale ot mihi'an nadan tuluh nan duwa. ⁵³Ya hinan udum ya nan hi amaday mihi'an hinadan linala'in imbabalena. Ya athidi boh nan hi inada an mihi'an hinadan binabain imbabalena ya hinan inapudan babai. Ya atbohdi nadan imbabaleda an mihi'anda hinadan a'ammotta.

Hay Adida Panginnilaan Hi A'at Nan Ma'ma'at
(*Matthew 5:25-26; 16:2-3*)

⁵⁴Alyon bon Jesus hinadan tatagu di, Da'yue ya wa'et tinangadyu an himmilong hi ad lagud ya alyonyuy, Tuwey udan ya indani ya immudan. ⁵⁵Ya wa'e bo ta ma'pattal ya alyonyuy, Umugoh ad uwani. Ya indani tatawya ya ma'ugo. ⁵⁶Nunhigla mahan an munlayah ayu te tanganu on danae'e ya innilayun mangimatun mu nada'en ma'ma'at hi ad uwani ya adi ayu pa'immatur? ⁵⁷Tanganu on ayu adi pa'annomnom hi nipto' hi atonyu? ⁵⁸Ya wa'e bo ha nangidalom i da'yu ya eyu ipatnan mi'hapit i diyen nangidalom i da'yu. Te adiyue atonhidi ya umannung an iye da'yuh nan huwis ot nan huwis di mangipibalud i da'yu. ⁵⁹Ta nomnomnomonyu an gahin ony i kaluh nan baludan nan bahulyu ya ahi ayu mibulus.

Hay E Ta'u Panukkatan Hi Punnomnom Ta'u

13 ¹I diyen puntutuduwan Jesus ya waday immalih mangipa'innilan hiyah nan na'at hinadan udum an i Galilee an impapaten Pilatu ot iddumnay daladah nadan i'nongda i Apu Dios. ²Ot alyon Jesus i diday, Wan alyonyu on manueh athidiy na'at i dida ya dakdakkol di bahulda mu nadan udum an i Galilee. ³Mu bokon athidi te an namin di tagun adi muntutuyuh bahulda ya athidi damdamay ma'at i dida an mateda ya mihi'anda i Apu Dios hi inggana.

⁴Ya umat boh natayan handidan himpulut walun (18) natonan hidin natukkad nan natagen bale hi ad Siloam hidih ad Jerusalem an wan alyonyu on dakdakkol di numbahulanda mu nadan udum an ibbadan i Jerusalem ta hiya nan athidiy na'at i dida. ⁵Mu bokon athidi te ta'on on da'yu ya adiyue idinong nadan pumbahbahulanyu ya mihi'an ayu i Apu Dios hi pidwana.

Hay A'at Han Bungbunga'an

⁶Wada bo han in'alig Jesus an alyonay, Wada han lala'in nuntanom i han bungbunga'an an fig. Ta wa'et timpun di bumungaana on ena tinigo mu ma'id ha imbungana. ⁷Ta lo'tat ya inalinalan nan puntamuwonay, Mi'atlu moh ad uwanih tawon hi nango'oddama' hi e bumunga tuwen fig ya hiya damdaman adi bumunga. Longhomot eh'a ta adi mun'onan ituwen luta. ⁸Mu inalinalan nan puntamuwonay, Mabaline apu, ya indani ta

ipatna' ni' an abonowan ya tinogada'. ⁹Ta on'e damdama adi bumunga ya ahim ipalngoh.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Nahi'pan I Han Habadun Tungo

¹⁰I han Habadun tungo an e nuntudtuduh Jesus hinan a'am'amungan di Judyu ¹¹ya wahdi han babain nahi'pan ta pinaligat diyen nih'op i hiya hi himpulut waluy (18) tawon ta lo'tat ot mabakug ta adi ma'ukyd di bonogna. ¹²Ta hidin tinigon Jesus ot ayagana ot alyonan hiyay, Ma'aan ayah naen liwahom an iba. ¹³Ot iha'monay ta'lena i hiya ya na'ibagan na'ukyd nan bakugna ot dayawonah Apu Dios.

¹⁴Mu nan mangipangpangulu i diyen a'am'amungan di Judyu ya bimmungot te impaphod Jesus hidiyen waday liwahona i diyen Habadun tungo ta inalinah nadan tatagu di, Onom di algoy puntamuwan ta'uh nan hindumingguwan ya tanganun ayu agge immalin numpa'agah ta gahin hi'on ad uwani an Habadun tungo?

¹⁵Mu alyon Jesus di, Munlayah ayu mahan nee te ta'on on Habadun tungo ya eyu ubadon di talin nan nita'od an baka onu dongkiyu hinan allungda ta eyu pa'inuman. ¹⁶Hi'on atonyuhdi ya undan adi mabalin hi ipaphod hituwen babain holag Abraham hinan liwahona hi ad uwanin Habadun tungo? Ya teen umeh himpulut waluy (18) tawon di namalpaligatan Satanas i hiya. ¹⁷Hidin inatnahdi ya nabainandan namin nadan humihiwon hiya. Mu nada'en udum an tatagu ya mun'am'amlongdah nadan maphod an ina'inatna.

Hay Nipaddungan Nan Kittakittang An Buwan Di Kayiw

(Matthew 13:31-32; Mark 4:30-32)

¹⁸Alyon bon Jesus di, Hay ohah ipaddungan nan pun'ap'apuwan Apu Dios ¹⁹ya nan kittakittang an ohok an ma'alih mustard an e intanom han taguh nan gardena. Ta hidin himmango ot mahikon ya numbuyaan di hamuti nadan hapangna.

Hay Nipaddungan Nan Yist

(Matthew 13:33)

²⁰Alyon bon Jesus di, Hay oha bon ipaddungan nan pun'ap'apuwan Apu Dios ²¹ya nan yist an inalnan nan babai ot pi'palutnah nan tuluy halub an alina ta impa'ongngalna nan tinapay.

Hay E Middum Hinan Pun'ap'apuwan Apu Dios

(Matthew 7:13-14, 21-23)

²²Hidin ume da Jesus hi ad Jerusalem ya innayunan timmanudtuduh nadan boblen inwada. ²³Ya wada han mummahmah i hiyan alyonay,

Apu Jesus, undan ammunada ha oh'ohha hi mi'taguh munnananong hi awadan Apu Dios?

Ot alyon Jesus di, ²⁴Mahapul an atonyuy abalinanyu ta hunggop ayu i diyen nakuhhipit an panto te ibaga' i da'yu an dumatong di timpu an dakolda mohpey naminhod an hunggop i diyen panto mu adi mo mabalin. ²⁵Te umat hinan bale an niluh'e mon ingkalob nan ud bale ya ta'on moh on ume nan tagun e kumolakolab on inanalina, Apu, ibughulan da'mi bahan.

Mu adida mibughulan te tobalon nan ud bale ot alyonay, Ay adi da'yu man ibughulan te agge da'yu in'innila.

²⁶Ta ta'on mo boh on alyonyuy, O mu innila da'mi te hidin nuntududuwan hi boblemi ya wa'e on ni'an ami ya ni'yinum amin he"a.

²⁷Mu ahina bo alyon di, Agge da'yu nimpe in'innila. Da'yu'en adi maphod di ina'inatna ya umaan ayuot eh'ah tun awada' te ma'id ha niyatanyu i ha'on.

²⁸Ta hinan umayanyu ya ahi ayu kumogakoga ya ngumalingaliyot hidi. Ya namama hi'onyu mangmangon hinan pun'ap'apuwan Apu Dios da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob ya an namin nadan propetan Apu Dios ya adi mabalin hi e ayu middum i dida. ²⁹Ya ta'on on hanadan tatagun nalpuh abobbobleh tun luta an ta'on on bokon Judyu ya dayyadahdi an mi'mi"andahdih nan pun'ap'apuwan Apu Dios. ³⁰Ot ibaga' i da'yuh ad uwani ta adi ayu masda'aw hi panginnilaanyu an hanadan mapihul ya diday mapemanan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya hanadan mapemanan hi ad uwani ya diday mipada"ul hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.

Hay Nangipa'aanan Nadan Paliseu I Jesus Hi Bobleda (*Matthew 23:37-39*)

³¹Indani ya wadaday Paliseu an imme ot alyondan Jesus di, Udu'dul on'a umaan hitu te umman pohdon Herod an ipapate da'a.

³²Ya alyon Jesus di, Ekayut eyu ibaga i diyen ma'ngihhapit an hi Herod ta nomnomnomanan adi' idinong hituwen tamu' an e' punla'ahan hi nih'op ya e' pangipaphodan hinadan mumpundogoh ta wan agagga ya magibbuh. ³³Ya mahapul damdaman inayun'un umeh ad Jerusalem hi ad uwani ta wan agagga ya dimmatonga' i diyen boblen namatapatayandah nadan propeta te hidiy pamatayanda damdaman ha'on. ³⁴Ya alyona boy, Nunhigla ahan tayyan mahkit di nomnom'uh nadan ato'aton nadan i Jerusalem an umat hinan eda namatapatayan hinadan propeta ya handidan udum an nuntududuwon Apu Dios an nunhintotopaanda dida. Ya numpi'atnay nangipatnaa' an mangamung i didan namin ta ipapto"u dida an umat hi pangipapto' di manu' hinadan impahna mu ningamut an adida pohdon. ³⁵Ta hiya nan iwalong mon Apu Dios nan numboblayanda. Ot ibaga' tee i da'yu an tuwen adiya' mo tigon i da'yu ta ingganah tun

pumbanggada' hi pidwana an pangalyanyu hi, Madayaw hituwen hinnag Apu Dios hi mumpatul.

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Lala'i

14 ¹I han oha bon Habadun tungo ya e ni'an hi Jesus hi balen nan ohan ap'apun di Paliseu. Ya hanada'en tatagun wahdi ya hiyay hahalipatanda ²te wahdih hinangngabna han lala'in linum'a' di hukina ya ta'lana. ³Ot alyon Jesus hinadan muntudtuduh uldin di Judyu ya nadan Paliseu di, On paniyoh pangipaphodan hinadan mundogoh hinan Habadun tungo onu adi? ⁴Mu namaaggot dindinnonganda. Ot iha'monay ta'lana i diyen lala'in waday dogohna ya pinumhod ot pa'anamutona.

⁵Ot alyonay, Onha nipaddih an Habadun tungo ya wadada i da'yu ha nabituy imbabalena onu bakana ya undan adiyu e ipadutu? ⁶Mu pamaag nadan tataguh dindinong.

Hay Nangitudduwan Jesus An Adi Maphod Di Munlattuwig

⁷Hidin tinigon Jesus nadan ibbanan na'ayagan an mi'an an eda umbun hinan maphod an ubunan di ma'alih nun'abaktun tagu ya alyonan diday, ⁸Maphod on wa'et inayagan da'yu i ha kasal ya hanat adi pamaaggon e ayu inumbun hinan umbunan nadan ma'alih nun'abaktun tagu. Te alinah waday inayaganda hi nabakbaktu mu da'yu. ⁹Ya undan adi ayu otahan bumain an e mi'aldan hinan adi maphod an umbunan hi'on umali nan nangayag i da'yu ya alyonay, Umman hituwey umbun i naen ubunan. ¹⁰Ot hiya nan wa'et waday nangayag i da'yu ya udu'dulnay e ayu umbun hinan adi maphod an umbunan. Ta alina'eh he'ay ohan nabaktun tagu ya ukod nan nangayag i he'a an umalin mangali hi, Ibba', ume'a i diyen maphod an umbunan. At'ehtiy atonyu ya ta'on on nadan tatagun ni'yubunyu ya ibilang da'yu an nabaktu. ¹¹Te nadan mangipabaktuh adolda ya diday mipada'ul ya nadan mangipada'ul hi adolda ya diday mipabaktu.

¹²Ya inalini bon Jesus hinan nangayag i hiyay, Wa'et mumpahamul ayu ya tigonyu ta bokon hanadan namnamaonyun ahi mangayag damdaman da'yuy ayaganyu an umat hinadan gagayyumyu onu i'ibayu onu tulangyu onu nadan kakadangyan. Te at'ehtiy atonyu ya inalayu mo tuwaliy gunggunayuh ad uwani. ¹³Ot hay maphod ya pi'yayagyu nadan adida abalanan an mangipabangngad hinan atonyun dida an umat hinadan nun'awotwot ya nadan mahmo' an waday liwahonda. ¹⁴Atonyu'ehdi ya mipa'amlong ayu te hi Apu Dios di mangdat hi nahamad an gunggunayuh pidwana hitun amahuwan an namin nadan nipto' di pangatda.

Hay Ninomnom Nan Mumpahamul
(*Matthew 22:1-10*)

¹⁵Hidin dingngol nan ohan ni'yubun i Jesus hidiyen inalina ya alyonan Jesus di, Mipa'amlong nan tagun mabalin an e mi'an hinan pun'ap'apuwon Apu Dios.

¹⁶Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen inalim mu ta'on on dakolday na'ayagan ya adida mi'an an namin. Te umat i han lala'i an ninomnomnan mumpahamul te pinhodnan ayagan di dakol an mi'hamul. ¹⁷Ta hidin nidadaan an namin ot honagona nan baalnan alyonay, Ume'ah nadan tatagun nangipa'innilaa' tuwali ta umalidan mi'hamul. ¹⁸Mu hidin immeh diyen baalna an e mun'ayag ya an namin nadan nangibagaana ya waday udum hi atonda. Ta alyon nan oha di, Ibagam hinan ap'apum an ta'omboh on adiya' attog umali te wada han ginattang'u an puntanoman ot mahapul an e' tigon di a'atna. ¹⁹Ya hana'en oha ya alyonay, Ibagam hinan ap'apum an pinhod'un mi'yali mu ten mahapul an e' ni' ipatnan pun'aladuwon nadan himpulun (10) bakan ginattang'u. ²⁰Ya inalim bon nan ohay, Ma'id ha ato' an umali te umman hiya tee hi nalahina'. ²¹Ot mumbanggad hidiyen baal ot ibaganah nan ap'apuna dadiyen imbagada. Ya bimmungot hi agge immayan nadan impa'ayagna ot alyonah mo boh nan baalnay, Ma'anne'aot mo ta wa'e ha inakhupam hinadan nun'awotwot ya nadan nun'apilok ya nadan nun'apilay ya diday inawitmu. ²²Ta imme nan baalna. Mu hidin immalida dadiyen tatagu ya tinigon nan baal an dakkodakkol damdama nadan nidadaan ot ena ipa'innilah nan ap'apu. ²³Ya alyon nan ap'apu i hiyay, Ekah nadan nun'idawdawwin boble ta em pun'ayagan nadan tataguhdi ta dida moy mi'an hinadan nidadaan. ²⁴Ta ta'on on ma'id ha ohah nadan namangulun na'ayagan ha umalin mi'an i datuwen impidadaan'un makan.

Hay Pangihamadan Ta'un Mangunud
(*Matthew 10:37-38*)

²⁵Hidin inaynayun da Jesus an mangmangnge hi ad Jerusalem ya dakolday tatagun nitnud i hiya. Ta nunligguh mo ot alyonan diday, ²⁶Donglonyu boh tuwen ipa'innila' i da'yu. Nan tagun mangalih ha'on di un'unudona ya mahapul an ha'on di pa'appohpohdona mu nadan udum an umat hinan hi amana ya hi inana ya nadan i'ibana ya nan ahawana ya nadan imbabalena ya ta'on on hay adolna. ²⁷Te nan tagun mangun'unud i ha'on ya mahapul an itpolnay punligatana an ta'on on mipapate ya ha'on damdamay un'unudona. Te adina'e atonhidi ya adi mibilang hinadan mangun'unud i ha'on. ²⁸Te nan umunud i ha'on ya nipaddung hinan mangapyah bale an hay mamanguluh atona ya nomnomnomona ni' hi'on atnan namin di mahapulna ya ahi magibbuh. ²⁹Te adina'e atonhidi ya alinah mahamang ya ammuna an

adi magibbuh ta an naminda moy manigo on ³⁰alyonday, Manu man eh'a nee te inhipunan mangapyah balena mu adi nee pa'iggibbuh. ³¹Ya nipaddung boh nan patul an e mi'gubat hinan oha bon patul an hay mamanguluh atona ya ihamadnan nomnomnomon hi'on abalanan nan himpuluy libun (10,000) tindaluna an abakon nadan baintiy libun (20,000) tindalun nan pi'gubatanda. ³²Ta ono'nongona'e an ma'abakda ya namaag mo ya intuda'na ha e manamu i dadiyen pi'gubatda ta ena ipa'innilad adida munggugubat. ³³Ot maphod on atbohdiy atonyu an pa'annomnomyu te gahin di ayyu taynan an namin nadan wadan da'yu an pohpohdonyu ya ahi mabalin an umunud ayun ha'on.

Hay Umatan Di Ahin
(*Matthew 5:13; Mark 9:50*)

³⁴Nan tagun mangalih ha'on di un'unudona mu adina iyukod an namin di itaguwanan ha'on ya umat hinan ahin an manu te maphod mu ma'aan e nan tamtamna ³⁵ya adi mabalin hi mibangngad an ta'on on alyon di ta iddum ni'moh nan pito' ta mi'abono mu adi damdama mabalin. Ta on mo mitopal ya abuh. Ot da'yun waday ingana ya maphodot onyu na'addonglon danaen inali'ali'.

Nan Natala' An Kalnero
(*Matthew 18:12-14*)

15 ¹Wada han immayan nadan mun'amung hi buwis ya nadan udum an alyon di Judyu hi nun'abahulan hi awadan Jesus te pinhoddan donglon nadan itudtuduna. ²Ta gapu i diye ya mungngodongodo nadan Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu an alyonday, Tee mahan han tagu an pohpohdonan e midmiddum ya e mi'mi'an hinadan nun'abahulan. ³Ta hiya nan inuhuh bon Jesus nan aton han mumpastol an alyonay, ⁴Onha wada i da'yu ha hinggahut (100) di kalnerona ya natala' di oha ya undan adiyu taynan nadan nahiyam ta hiyam (99) hinan pumpastolan ta eyu hama'on nan natala'? ⁵Ma'id ha bahhonan hinama'yu'e ya mun'am'amlong ayu ya pinahonyu ⁶ta iyanamutyu ya eyu inuhu'uhuh hinadan gagayyumyu ya hinadan hinaggonnyu pun'amlonganyu an alyonyuy, Anakkaya maphod ta hinama'u nan natala' an kalnero. ⁷Athinah nan tagu an paddungnay natala' an gapuh bahulna mu hi'on muntutuyu ya indinongnan mangat hinadan pumbahulan ya hiya nan paddungnay nahama'. Ot ibaga' i da'yun nunhiglay pun'amlongan Apu Dios ya nadan anghelnahdi hi ad abunyan i diyen nahukkatan di a'atna an ta'on on dedahdi nadan nahiyam ta hiyam (99) an maphod tuwalyi a'atda.

Nan Natala' An Gumo' An Pihhu

⁸Alyon bon Jesus di, Atbohdi hi'on waha babai hi waday himpuluh (10) silber hi pihhuna mu indani ya tinala'nay ohahdih nan balena. Ma'id

ha bahhonan tolgana nan dilag ya init'itnan namin nadan wahnana bale ta ingganah ona hama'on. ⁹Ta hinama'na'e ya ena mohpe inuhu'uhuh hinadan hinaggonay pun'amlonganan alyonay, Maphod ta hinama'u nan pihhun tinala'u. ¹⁰Ot athidiy amlong nadan anghel Apu Dios hi'on waha tagun muntutuyuh nadan numbahulana ya indinongnan mangat i dadiye.

Hay Na'at Hinan Lala'in Inumahnay Pihhuna

¹¹Alyon bon Jesus di, Wada han kadangyan an waday duwan imbabalenan linala'i. ¹²Ya i han hin'algo ya ni'hapit nan udiayan i amanan alyonay, Ama, pohdo' an alan hi ad uwani nan boltano'. Ot iyabulut amana ta ginodwana nan kinadangyana ot idatnay godwana i hiya.

¹³Mu agge nadne ya inumahnan namin nan pihhuna te numbaat i han idawwidawwin boble ot kumpulnay pangiyatanah nan pihhuna. ¹⁴Mu hidin inumahnan namin ya nawada han bitil ya ma'id mo ha pihhunah pangattangnah nadan mahapulna ya anona. ¹⁵Ot e humamahama' i ha ena puntamuwan ta lo'tat ya dinatngana han balen han kadangyan ot e mumpahmo' i hiya ta wan mi'tamuhdi. Ya inabulut diyen kadangyan ot hiyay ena pumpangpangannon hinadan babuyna. ¹⁶Ya nunhiglay inagangna mu ma'id ha e mangdat hi anona ta lo'tat ya nalmuy naminhodnan mi'an hinadan babuy. ¹⁷Mu hidin nomnomnomona nadan ina'inatna ya nanginomnomanay baleda ta alyonay, Hidih balen ama ya dakolday puntamuwona ya mahawwalan di anonda. Mu teeya' hitun iyate' di inagang'u. ¹⁸Udu'dulnaot eh'ay mumbangngada' hi balemi ta e' ibaga i ama an ongal di e' puntutuyuwon hinadan numbahula' i hiya ya namama i Apu Dios. ¹⁹Ya ibaga' ta ta'on atdog ona' adi ibilang hi imbabalena mu ta wan alana' hi puntamuwona.

²⁰Ta nakak mo ot ipluynah baleda. Ta hidin tuwen dumatong ya minangmang amana an ahohomo' ot ena pundamu ot inayunan awalon te nangin'a'amlong hi numbangngadana. ²¹Ya inalin nan imbabalenan hiyay, Ama, ongal di tutuyu' hinan numbahula' i he'a ya namama i Apu Dios ot ta'on atdog ona' adi ibilang hi imbabalem.

²²Mu inayagannot amana nadan baalna ot alyonan diday, Pi'bagonyun iyali nan maphod an lubung ya impilubungyun hiya ya numbalitu'onuy ya nunhapatutonyu. ²³Ya eyu inala nan nipataban baka ya pinaltiyu ta ihda ta'un namin ta mun'am'amlong ta'u. ²⁴Te tun imbabale' ya paddungnay nate mu ten paddungnay timmagu an umat hinan natala' ni' mu ten nahama'.

Ot mun'am'amlongdan munhahamul. ²⁵Mu nan panguluwan ya ma'id hidi te immeh nan puntanoman. Ta manatong hi baleda ya dingngolnay munggangha ya minangmangnay manayo. ²⁶Ta on dimmatong ot ayaganay ohah nadan baalda ot mahmahanay gapun diyen at'atonda.

²⁷Ya inalinay, Manu'e ya numbangngad hi ibbam ta hiya nan impapaltin amayu nan mataban baka ta pun'am'amlongan ta'u te malinggop an numbangngad nan ibam. ²⁸Mu ona dingngol hidiye ya binum'on. Ot umeh amana ot ena ihaphapitan. ²⁹Mu alyonay, Atnay tawon di namoddaboddanga' i he'a an ma'id ha agge' inat hinadan imbagam mu aggeya' impaltiyon i ha gulding ni'mo ta wan inayaga' nadan gagayyum'u ta ni'yam'amlongdan ha'on. ³⁰Mu ad uwani nayya an immanamut nan imbabalem an ena inwalewalehwe nan pihhum hinadan binabain mumpabayad hi adolda ya impaltiyon i ha mataban baka.

³¹Ya alyon amanay, Imbabale, he'a'e ya wadawada'an ha'on ot an namin nadan kinadangan'u ya bagim. ³²Mu maphod on ta'u mun'am'amlong te hituwen hi ibbam ya paddungnay nate ot ahi tumagu ya paddungnay natala' ot ahi mohpe tee mahama'.

Han Kadangyan An Lala'i Ya Han Nala'ing An Puntamuwona

16 ¹Alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Hanat igongahanyu bo han uhuho' i da'yu. Wada han kadangyan an lala'i an wada han puntamuwona an nangiyukodanan namin hi kinadangyana. Mu indani ya wada han immeh awadan diyen kadangyan ot alyonay, On innilam an um'ummahon nan puntamuwom di udum hinan pihhum?

²Ta inayagana nan puntamuwona ot alyonay, Tanganu on nee han dingngol'un at'attom? Iyalim hitun namin nadan lista'an nadan inyukod'un he'a te bokon mo he'ay pangiyukoda' hinadan kinadangan'u.

³Ta hidi mon na'innilaanan ma'aan hinan tamuna ya ninomnomnan alyonay, Nganne nin moy ato' hi ona' aanon ituwen puntamuwa' ya ten adi' mo abalanan an e munggaud ya bumaina' an e mun'od'oddo? ⁴Ta alyonah nomnomnay, Aay athituy ato ta wa'et ma'aana' ituwen tamu' ya ayagana' hinadan tataguh nunhituwanda ta mi'hituwa' i dida.

⁵Ta hay inatna ya ohha on inayaganah nadan immutang hinan puntamuwana ta hidin immali nan namangulu ot alyonay, Atna'e ta'way ginawatmuh nan puntamuwa'?

⁶Ya alyonay, Hingгахut (100) di latan manteka.

Ya alyonan hiyay, Tee tun lisibun nan ginawatmu ta pa'ibagom an hukkatan hi nabongley (50) lata nan nitudo'.

⁷Ya hidi bon immali nan oha ot alyonay, Atna'e ta'way ginawatmu?

Ya inalinay, Ot tee pibon hinlibuy (1,000) sakun boga.

Ya alyonan hiyay, Tee tun lisibuna ta hukkatam nan nitudo' hi waluy gahut (800).

⁸Ta hidin na'innilaan nan ap'apunah diyen at'attona ot alyonan hiyay, Nunhigla paman nayyan nahalatom di ataguna.

Ta on indappuh Jesus ot alyonay, Immannung an athinay a'at di tataguh tun luta an adi mangulug i Apu Dios te na'la'ingdan munnomnom

hi atonda hinadan ibbadan agge kimmulug hi'on waday pinhoddan aton mu ma'id ha athidi hi punnomnom nadan kimmulug i Apu Dios. ⁹Ot hay pohdo' an alyon i da'yu ya maphod di ihmo'yuot nadan wadan da'yuh nadan nun'awotwot ta ta'on on mapuh mu ta wan miyabulut di iddumanyuh nan awadan di itaguwan hi munnananong. ¹⁰Te nan tagun innilanan mangipapto' hinan ta'on on kittang an niyukod i hiya ya mabalin an pundinolan hinan ongal an miyukod i hiya. Mu nan tagun kulukona nan kittang an niyukod i hiya ya namaman adi mabalin an pundinolan hinan ongal.

¹¹Ya alyon bon Jesus i diday, Onha aggeyu innilan mangipapto' hinadan kinadangyan hitun lutan niyukod i da'yu ta umat ayu i naen muntamu ot namaman aggeyu innilay atonyuh nadan nahamad an kinadangyan hi ad abunyan. ¹²Ya atbohadin ma'id ha madinol an mangiyukod i da'yuh kinadangyanda hi'on athinan kulukonyuy ibbayun tagu.

¹³Ya alyon bon Jesus di, Nan himbut ya adi mabalin hi duway punhilbiyana. Te mahapul an iyohhanay punhilbiyana ta hiya nan iwalongnay oha i dida. Ot athidin da'yu an ong'ongngal'ey punnomnomyuh nadan mikadangyan hitun luta ya ma'id ha atonyun mangunud i Apu Dios.

Nadan Udum An Tuatudun Jesus

(Matthew 5:31-32; 11:12-13; Mark 10:11-12)

¹⁴Hanadan Paliseu an hay pihhu ahan di gagamgamanda ya onda dingngol dadiyen inali'alin Jesus ya nunhiglay pangalidan hiya. ¹⁵Mu alyon Jesus i diday, Umman aggahyu te ipatigoyuh nadan tatagun maphod ayu mu innilan Apu Dios di punnomnomyu. Ot ta'on on pemanan da'yuh nadan tatagu mu hi Apu Dios ya nunhiglay bungotnan da'yu.

¹⁶Ot alyon Jesus di, Ipa'innila' bon da'yu an hanan Nitudo' an Tugun ya nadan intanudtudun handidan propeta di na'unu'unud ta ingganah din nuntudtuduwan John an mumbonyag. Mu maphod ta ad uwani ya mitudtudu mon namin nadan a'at di pun'ap'apuwana Apu Dios ta hiyap gapunah pangan'anusan di udum te pinhoddan e middum i diyen pun'ap'apuwana. ¹⁷Mabalin an ma'umah hi ad lagud ya tun luta mu nan hapit Apu Dios ya adi mabalin hi mama'id an ta'on on ha kittang an hapit.

¹⁸Ya hay ohah nibagahdi ya nan lala'in mangibolheh^h ahawana ta ahhin mumbintan ya mibilang hi nunluktap. Ya atbohadin mibilang hi nunluktap nan lala'in mangi'ahawah nan babain nibolhe.

^h 16:18 Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan.

Nan Na'at Hinan Kadangyan Ya Hi Lasarus

¹⁹Ot alyon bon Jesus di, Wada han kadangyan an tagu an wadan namin di mahapuldah baleda. ²⁰Ya wada bo han nawotwot an hi Lasarus an na'gullidan an namin di adolna an e mibakbakilang hinan way geyt diyen kadangyan ²¹te hay wah nomnomna ya wada'ey itopaldah nadan makan an inaggeda ya ena pinidit ta anona. Ya wa'e bo udot on imme nadan kahu ta eda himuhimutan nadan gulidna. ²²Mu lo'tat ya nateh diyen nawotwot ot awiton nadan anghel di linnawanah awadan Abraham an hi apu ta'uh din nadne. Indani ya nate damdamah diyen kadangyan ot eda ilubu'. ²³Mu immey linnawanah awadan di punligatan ta nunhiglay punholholtapanahdi. Ya intangadna ya tinigonah Abraham mu ni'iddawwi ya hi Lasarus an nihaggon i hiya. ²⁴Ot itukuknan alyonay, Apu Abraham, hom'ona' bahan ta honagom hi Lasarus ta hanongonay gamatna ya intodtodnah dila' te nunhigla tayyan namaganan hi pangat tun apuy.

²⁵Mu inalin Abraham di, He'a'en imbabale, ya nomnomnomom an hidin atagum ya mapmaphod di na'na'at hi nitaguwam mu hi Lasarus e attog ya nunhiglay nunligatana. Mu ad uwani ya hiyay mun'am'amlong hitu ta he'a piboy munholholtap. ²⁶Adi mabalin hinaen inalim te damuna nan numbattanan ta'u ta adi mabalin hi umalihtu nadan malpuhna ya atbohadin adi mabalin hi umali amihna.

²⁷Ya alyon diyen kadangyan di, Apu, ot at'ehna ya honagom bahan hi Lasarus hi balen da ama ²⁸ta ena ipa'innilah nadan liman i'iba' ta wan adida umalih tun awada' an punholholtapan.

²⁹Mu alyon Abraham di, Adi mahapul te wada tuwalin dida nadan tugun Moses ya nadan intudtudun handidan propeta ot hidiyey maphod hi donglonda ya inunudda.

³⁰Ya inalina boy, Apu Abraham, o mu ningamut an adida unudon dadiye. Mu onha aya waha nate ya timmagu ta hiyay e mangipa'innilah dida ot ma'id ha bahhonan muntutuyudah nadan numbahulanda ya idinongdan mangat i dadiye.

³¹Ya alyon Abraham i hiyay, Innila' an adi athidi te ningamut'en adida unudon nadan tugun Moses ya nadan intudtudun handidan propeta ot namama mahan an adida donglon nan alyon nan tagun nate ot ahi tumagu.

Hay Ma'at Hinan Tagun Bumalibali
(*Matthew 18:6-7,21-22; Mark 9:42*)

17 ¹Alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Immannung an hay tagu ya wa'e on mabaliyan. Mu mahmo' nan tagun e bumalibalih ibbanan tagu te hiyay dusaon Apu Dios hi pidwana. ²Ot udu'dulnaot eh'ay ita'od ha madamot i ha batuh bagangna ya bingkahda hinan baybay

ta bokon hiyay gumalat hi pumbahulan nadan pa'kullugna. ³Ta hiya nan hanat halipodpodonyuy pangatyu.

Ya alina'eh waday numbahul hinadan ibbayu ya ihingalyu ta muntutuyu'e ya indinongnan mangat hi athidi ya pinakawanyu. ⁴Ta ta'on on mumpipitun mumbahul i da'yu hinan hin'algo muden agagga bo on immalin mangibagah aggena naminhodan i diyen inatnan nibahho ya mahapul an pakawanonyu.

Hay A'at Di Pangulug

⁵Alyon nadan Apostoles i Jesus di, Ot at'ehna ya daan mo bahan ta pa'ong'ongngalom di pangulugmi ta wan adi ami nalakan mabaliyan.

⁶Ya alyon Jesus di, Umman bokon hay inongal di pangulug di ma'ahhapul. Te onha waha pangulugyuh umat ni'mo hinan kitta'kittang an ohok an mustard ya mabalin an ibagayuh nan kayiw hi mabuwag ta e mitanom hinan baybay ot ma'at.

Hay A'at Di Tamun Di Baal

⁷Alyon Jesus di, Hay impa'inghan nan tagun waday puntamuwonah nan puntanomana onu pumpastolonah nadan kalnerona ya tinigona'en immanamut ya ma'id ha alyonah ma'at mangan'a ⁸te onnot bo alyonay, Munhukat'a ta idadaanmu ha ano' ya ahi'a mangan. ⁹Ya ta'on boh on na'na'unnud hidiyen puntamuwona ya adi mahapul hi alyon diyen puntamuwanay munhanaana' i he'a te on tuwali hidiyey tamuna. ¹⁰Ot mahapul an athidin da'yu an bokon hay apemananyuy nomnomnomonyuh eyu pangun'unudan hinan pohdon Apu Dios ta hay maphod ya alyonyuy, Hituwe eh'ay tamumi te on ami tuwali baal.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Himpulun Na'gullidan

¹¹Hidin ume da Jesus hi ad Jerusalem ya ini'wadah nan numbattanan di ad Samaria ya hi ad Galilee. ¹²Ta hidin adadatongda i han boble ya wadaday himpulun (10) na'gullidan an nanamun hiya mu nibata"anda. ¹³Ya initkukdan alyonday, Apu Jesus, hom'on da'mi bahan.

¹⁴Ta intigon Jesus i dida ot alyonay, Tanganuh on adi. Ekayu ta eyu ipatigoy adolyuh nadan padi.

Ta hidin mangmanggeda ya na'aan nadan gulidda. ¹⁵Ta nan oha i dadiye ya hidin tinigona an pinumhod di adolna ya na'ibagan numbangngad. Ta mangmangge on pun'itkuknay pundayawnan Apu Dios. ¹⁶Ta on dimmatong ot mundu'un hi hinangngab Jesus ot munhana i hiya an alyonay, Maphod ta impaphoda'.

Hidiyen tagu ya bokon Judyu te i Samaria yaden adi munhayyup nadan Judyu hinadan i Samaria. ¹⁷Ya alyon Jesus di, Otten himpulu (10) ayun impaphod'u ya tanganun daanda mo nadan hiyam? ¹⁸Undan ahan

ma'id ha ta'on on oha i didah mumbangngad hi munhana i Apu Dios ta he'a ya abuh an nalpuh udum hi boble? ¹⁹Ot alyonan hiyay, Tuma'dog'a ta ume'a ot gapuh pangulugmu ya pinumhod'a.

Hay A'at Nan Pumbangngadan Nan Nitulang Hitun Tatagu
(*Matthew 24:23-28,37-41*)

²⁰Wadaday Paliseu an immen e mummahmah i Jesus hi'on anuud an madatngan nan pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya alyon Jesus i diday, Nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya ma'id ha panginnilaan hi adatngana ²¹te ningamut an hay taguy awadana. Ta hiya nan adi mabalin hi alyon di wahtun tinigomi onu wadadhi.

²²Ya alyonah nadan itudtuduwanay, Indani'e ot aptuwanyu man di pumbangngada' an Nitulang Hitun Tatagu ta alyonyuh ta'on ni'moh on ha hin'algo ya wadaa' i da'yu mu adi mabalin. ²³Ya wadaday ahi mangali hi, Wahdi man anuhdi onu alyonday wahtu mo mu hanat adiyu patiyon dadiye. ²⁴Te hana'en e' pumbangngadan an Nitulang Hitun Tatagu ya ma'apto' te umata' hinan kilat an pi'bagonan patalan hi ad lagud. ²⁵Mu ad uwani'e ni' ya ahiwawana' ya paligatona' te adiya' pinhod hitudan tatagu.

²⁶Mu hitun pumbangngada' an Nitulang Hitun Tatagu ya umat hinan na'at hidin atagun Noah ²⁷an mahmahhiw nadan tinatagun himmanamuhhamul ya immanin'innum. Ya mahiw nadan binabai ya linala'ih eda alahinan. Ta hidin nadatngan nan nagtud an algon hunggopon da Noah hinan papol ot hunggopda. Ya nalbong tun luta ot mun'a'aten namin nadan tatagu.

²⁸Ya atbohdiy na'at hinadan tatagu hidin atagun Lot an pinalpaliwanda bon himmanamuhhamul ya immanin'innum. Ya eda gimmanatgattang on timmanantannomda on nanganapyadah bale. ²⁹Mu hidin tinaynan Lot hi ad Sodom ya nun'a'agah di mundalang an asidu an nalpuh ad lagud ta numbalindah dapul an namin nadan tataguhdi. ³⁰Ot athidi boy ma'at hitun pumbangngada' an Nitulang Hitun Tatagu.

³¹Ot padana' i da'yu ta madatngan'eh diyen algo ya wa'et mipaddih an um'umbun ayuh nan dola ya ma'id ha alyon hi hunggop ayu ni' ta e ayu mangalah gina'uyu. Ya ta'on on hanadan himmiput ya ma'id ha alyon hi umanamutda ni'. ³²Ta maphod on adi ayu umat hinan ahawan Lot an aggena inunud nan inalin Apu Dios i dida te nunligguh ot mumbalin hi ay tu'ud an ahin. ³³Te nan tagun hay itaguwanah tun luta ya ammunay nomnomnomona ya mihi'an i Apu Dios hi inggana. Mu nan mangunud i ha'on an ta'on on mapalpaligat onu mipapate ya hiyay mi'tagu i Apu Dios hi munnananong. ³⁴Ya ibaga' bon da'yu an hi'on hinan mahdom di umaliya' ta alinah wada ha duwan nundallag an nalo' ya pamaag ya awito' di oha ya mabatiy oha. ³⁵Ya atbohdiy nadan binabain mun'ahhud an mumbayu an awito' di oha ya mabatiy oha. ³⁶Ya atbohdiy nan duwan

linala'in wah nan puntanoman an pamaag bo ya na'alay oha ya nabatiy oha. ³⁷Ta ona inuhuh hidiye ya alyon nadan itudtuduwanay, Apu Jesus, o ta daanay a'atana?

Ya impa"el Jesus di nambaln an alyonay, Hanan nate an ma"agub ya hiyay tumapang hinadan gayang an mangan hi nate.

Han Nabalu Ya Han Huwis

18 ¹Wada boy intuddun Jesus hi aton ta adita umengle an mundasal ya ta wan adi kumapuy di pangulug ²an alyonay, Wada han boble an wahdi han huwis an ma"i'd ha takutna i Apu Dios ya ma"i'd ha pangibilangnah tatagu. ³Ya wahdi damdama han nabalu i diyen boble an umanneh awadana on inalinay, Boddangana' bahan ta hanan nipto' di ma'at hinan mihahapit an kasu'. ⁴Hidin hopapna ya agge hinangut nan huwis hidiyen kasu mu lo'tat ya alyonah nomnomnay, Ta'on teeh on ma"i'd ha takut'un Apu Dios ya ma"i'd ha pangibilang'uh tudan ibba' an tatagu ⁵mu udu'dulnay boddanga' hidiyen babai te on tee umipahigan agaggaon immali.

⁶Ot alyon Jesus hinadan itudtuduwanay, Hanat nomnomnomonyuh diyen inat diyen adi maphod di pangatnan huwis. ⁷Hi'on athidiy inatna ya namama mo i Apu Dios an boddangana nadan pinto'nan tataguna an mumpamumpahmo' i hiyah abigabigat. Te hi Apu Dios ya adi umat i diyen huwis an gapu ta agagga on imbagan diyen babai ta hiya mo nan lo'tat ot boddangana ⁸te hi Apu Dios ya immannung an nundadaan an mamoddang hinadan tataguna. Mu ibaga' i da'yu an hitun pumbangngada' an Nitulang Hitun Tatagu ya dakolday akhupa' an nanginganuy i ha'on.

Han Duwan Linala'in E Nundasal Hinan Templo

⁹Hi Jesus ya innilanan wadaday ni'yamung an tatagun mangalih maphod tuwaliy pangatda ya nunhiglay pamihuldah nadan udum ta diday nangipaddungan Jesus hinan alyonay, ¹⁰Wadada han duwan linala'i an immeh nan Templo an e mundasal. Nan oha ya Paliseu ya nan oha ya mun'amung hi buwis an ma'alih nabahulan. ¹¹Ta hidin hinunggopda ya e nun'ohhan timma'dog nan Paliseu ot mundasal an alyonay, Apu Dios, munhanaa' ta adiya' umat hinadan udum an tatagu an adi maphod di pangatda te iluktapday ahawada ya kumulukulukda ya adiya' umat ituwen mun'amung hi buwis. ¹²Ya innilam an ha'on'e ya mumpidwaa' an mun'ulat hinan ohay dumingguh nan umaliya' an pundasalan ya atbohadin idat'un he"ay mi'apuluh nadan bino'la' ya nadan inapit'u ya ta'on on nadan animal'u. ¹³Mu hana'en mun'amung hi buwis an timma'dog hinan bata'ana ya inyungyungna ot pungkugakugnay palagpagna te nunhiglay puntutuyuwana an alyonay, Apu Dios, hom'ona' bahan te innila' an ongal di numbahula'.

¹⁴Ot alyon Jesus di, Immannung an hinaen numpada'ul an taguy napakawan di bahulna an adi umat i diyen mun'amung hi buwis. Te hanan tagun mangilattuwig hi adolna ya mipada'ul. Mu nan mangipada'ul hi adolna ya hiyay mipabaktu.

Hay Nunwagahan Jesus Hinadan U"unga
(*Matthew 19:13-15; Mark 10:13-16*)

¹⁵Wadaday tinatagun pun'iyeday imbabaledah awadan Jesus ta iha'monay ta'lana i dida ta mawagahanda. Mu hidin tinigon nadan itudtuduwana ot ihingalda dida. ¹⁶Mu inayagan Jesus dadiyen u"unga ot alyonah nadan itudtuduwanay, Adiyu ipagol di pangiyaliyandah nadan u"unga i ha'on te hay middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios ya gahin di umat hi a'at datuwen u"ungay a'atda. ¹⁷Te ibaga' i da'yu an nan tagun adi mumpada'ul ta adi umat i datuwen u"unga ya adi mabalin an e middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.

Hay Immayan Han Kadangyan I Jesus
(*Matthew 19:16-30; Mark 10:17-31*)

¹⁸Hidin mangmangnge da Jesus ya wada han ap'apun di Judyu an immeh awadana ot alyonay, Maphod'a Apu Jesus. Nganne piboy ato' ta wan mabalin an mi'taguwa' hi munnananong?

¹⁹Ya alyon Jesus di, Tanganunmu alyon hi maphoda' an ammunah Apu Dios hi maphod? ²⁰Ot mahapul an unudom nadan innilam tuwali an tugun Apu Dios an umat hinan alyonay, Adiyu iluktap di ahawayu ya adi ayu pumate ya adi ayu mangako ya muntistigu ayu'e ya hanat adiyu ibagay agge immannung an inat di ibbayu ya hanat ulayanyu nadan a'ammodyu.

²¹Ya alyon diyen taguy, Nhipun hi a'unga' ya inunu'unud'un namin danaen inalim.

²²Ya alyon Jesus i hiyay, O mu wada han ohan mahapul hi atom. Em igattang an namin nadan nabalol an wadan he"ya ya impiyappongmu nadan nun'awotwot ot waday kinadanganmu ad abunyan. Ta inatmu'ehdi ya ahi'a immali ta miyunud'an ha'on. ²³Mu hidin dingngolnah diye ya nginumhop te kakadanganan an tagu. ²⁴Ya hidin tinigon Jesus an nginumhop ya alyonah nadan itudtuduwanay, Umman naligat tuwali e idduman nan kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios. ²⁵Te ibaga' i da'yu an nalakah pang'iwan nan kemel hinan abut nan tantan mu nan e idduman nan kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios. ²⁶Ta hanada'en nangngol ya alyonday, Ta nganne nin mahan mo ha mi'tagu i Apu Dios?

²⁷Ot alyon Jesus di, Hanadan tatagu ya ma'id ha abalinanda an e mangipiddum hi adoldah nan pun'ap'apuwan Apu Dios mu hi Apu Dios ya ma'id ha adina abalanan an aton.

²⁸Ya alyon Peter di, Ot nganne moy ma'at i da'mi an teen tinaynanmiy numpunhituwanmi te pinhodmin mitnud i he'a?

²⁹Ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an hanadan manaynan hi nunhituwanda ya ahawada ya i'ibada ya a'ammodka ya i'imbabaleda an gapuh eda pangipa'innilaan hinan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios ³⁰ya dakkodakkol di midat i didah ad uwanin ataguda ya mi'tagudan Apu Dios hi munnananong.

Hay Pitlun Di Nangipa'innilaan Jesus Hi Atayana

(Matthew 20:17-19; Mark 10:32-34)

³¹Inayagan Jesus nadan Apostoles ot eda munhiwwe ot alyonan diday, Teen ume ta'uh ad Jerusalem ot mipa'annung nan intudo' handidan propeta an ma'at i ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ³²te tiliwona' ya ahiya' inyukod hinadan bokon Judyu ta ilaylayahhana' ya nuntukpaana' ³³ya nunhoplata' ya ahiya' pinate. Mu hinan mi'atluh algo ya mamahuwana'. ³⁴Mu nadan itudtuduwana ya aggeda ahan na'awatan hidiyen imbagana an ta'on on dinadno' Jesus di nangalina.

Hay Nangipaphodan Jesus Hi Matan Han Napilok

(Matthew 20:29-34; Mark 10:46-52)

³⁵Hidin adadatong da Jesus hi ad Jeriko ya wada han lala'in napilok an um'umbun hinan da'ging di awon an umanod'oddo. ³⁶Ta hidin dingngolnan dakolday tinatagun mala"uh ot alyonay, On nganne danaen mala"uh?

³⁷Ya inalidan hiyay, Da Jesus an i Nasaret.

³⁸Ya tinumkuk an alyonay, He'an Apapun David, hom'ona' bahan. ³⁹Ya inhingal nadan tatagun namangulu an alyonday, Dindinong'a pibo. Mu onaot iyal'alan muntukuk an alyonay, He'an Apapun David, hom'ona' bahan. ⁴⁰Ta hidin nipotto' hi Jesus hi awadana ot alyonay, Podnonyu ta iyaliyuhtu. Ta onda inyeh awadana ot alyonay, ⁴¹Nganney pohdom hi ato' i he'a?

Ya alyonay, Apu Jesus, pohdo' an tumigoy mata'.

⁴²Ya alyon Jesus i hiyay, Gapuh nan pangulugmu ya tumigo mo ayay matam.

⁴³Ya na'ibagan tumigo mohpey matana ot inayunan miyunud i da Jesus an daydayawonah Apu Dios. Ya ta'on on hanadan nanigo i diyen na'at ya dinayawdah Apu Dios.

Hay Naminhodan Sakeus An Manigo I Jesus

19 ¹Hidin mala"uh da Jesus hi ad Jeriko ²ya wada han kadangyan an tagu an hi Sakeus an hiyay ap'apun di mun'amung hi buwis. ³Ya pohdonan tigon hi Jesus mu ma'id ha atona te dakkodakkolday

tatagu yaden akhop an tagu ⁴ta hiya nan namangulu ot e kumayat hinan kayiw an sikamor ta way atonan manigo i Jesus te i'wanahdi. ⁵Ta hidin nipotto' hi Jesus hidi ya intangadna ot alyonan hiyay, Sakeus, lumah'un'a ta mi'yeya' hi baleyuh ad uwani. ⁶Ot munlah'un hi Sakeus an nunhiglay amlongna hi pi'yayan Jesus hi baleda.

⁷Ta hidin tinigon nadan tatagu ya alyonday, Tanganu mahan on mi'yeh Jesus hi balen di athidin nabahulan?

⁸Mu hi Sakeus ya timma'dog ot alyona i Jesus di, Apu Jesus, pohdo' an idat di godwan tun kinadangyan'u hinadan nun'awowotwot. Ya hi'on atna nan kinuluk'u ya pumpipato' hidiyen ibanggad.

⁹Ya inalin Jesus i hiyay, He'an holag Abraham ya maphod ta ad uwanin algo ya an namin ayun nunhitu ituwen nunhituwam ya mi'tagu ayu i Apu Dios. ¹⁰Te ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya immaliya' ta ha'on di mamanggad hinadan nihiwwe i Apu Dios te e' hama'on nadan paddungnay natala'.

Han Muntamu An Niyukodan Di Pihhu

(Matthew 25:14-30)

¹¹Hidin indappuh Jesus nan inalina i Sakeus ot inayuna bon muntudtuduh nadan tatagu te dee mon nihaggondah ad Jerusalem. Ya innilana an hay punnomnomda ya dumatongda'eh ad Jerusalem ya mhipun mo nan pun'ap'apuwam Apu Dios. Ot i'aligna ¹²an alyonay, Wada han kadangyan an tagu an numbaat i han idawwin boble ta hidiy pungkoraandan hiya ya ahi mumbanggad ta mumpatul. ¹³Mu hidin agagga mo ya makak ot ayaganay himpuluh (10) nadan baalna ot ipiyappongnan dida nadan pihhuna ot alyonay, Ikumilhuyta ta wan ma'udman ta ahi nangamung hi pumbanggada'. ¹⁴Mu hanadan ibbanan bimmoble ya ahiwawanda ta hinnagday e mangipa'innila i hiya an adida pohdon an hiyay mumpatul i dida. ¹⁵Mu ta'on on athidiy alyonda ya ningamut an hiya damdamay napt'o' hi mumpatul.

Ta hidin numbanggad ot ipa'ayagna nadan baalna an nangipiyaponganah nadan pihhuna te pinhodnan innilaon di nangiyatanda. ¹⁶Ta hidin imme nan oha ot alyonay, Apu patul, hanan pihhun indatmun ha'on ya wahtu tee an numpipulun dimmakol.

¹⁷Ya inalinan hiyay, Ongal di amlong'u i naen inatmu. Maphod'a an baal. Ot gapu i naen maphod an nangipapto'muh nan kittang an inyukod'un he'a ya ipabakbaktu' moy sa'admu ta he'ay mun'ap'apuh nan himpulun (10) boble.

¹⁸Ya immali bo nan oha ot alyonay, Apu patul, hanan pihhun indatmun ha'on ya wahtu tee an numpiliman dimmakol.

¹⁹Ya inalinan hiyay, Maphod hinaen inatmu ta hiya nan iyukod'un he'a nan liman boble ta he'ay mun'ap'apuhdi.

²⁰Ya imme pibo nan ohan baal ot alyonay, Apu patul, wahtu tee tun pihhum an linibbuta' ot e' ipa'e. ²¹Te tumakuta' hi a'umahana te innila' an

he'a ya ma'abbungot'an tagu ya ta'on on adi'a ma'ungal ya waday midat i he'a.

²²Ya alyon diyen ap'apu di, Adi mahan nee maphod di a'atmun baal ya he'a mahan nee ot ibagam di bahulmu. On tuwali innilam an mabungota' an tagu an ta'on on adiyah ma'ungal ya waday midat i ha'on ²³ya tanganu onmu agge e imbangko ta wan ad uwanin numbangnada' ya wa man ni'mo ha kittang hi pulsintuna? ²⁴Ot alyonah nadan wahdiy, Alanyuot nan pihhun hiya ya indatyuh nan numpipuluy pulsintun nan niyukod i hiya.

²⁵Mu alyonday, Apu patul, ngalngalam bo yaden ongal mo nan pihhun indatmun hiya.

²⁶Mu alyon diyen ud pihhuy, Ta'omman te nan tagun maphod di pangiyatanah nan nidat i hiya ya hiya boy midattan ta wan ma'udman nan wadan hiya. Mu nan tagun nibahhoy pangiyatanah nan kittang an wadan hiya ya lo'tat ya ta'on on nan kittang an wadan hiya ya mama'id. ²⁷Ya hanada'en ma'hihhiwon ha'on an agge naminhod hi pumatula' i dida ya iyaliyu didan namin hitu ta tigo' di pamatayanyun dida.

Hay Immayan Jesus Hi Ad Jerusalem

(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; John 12:12-19)

²⁸Hidin inalin Jesus hidiye ot ipanguluna ta innaynayundan imme ad Jerusalem. ²⁹Ya hidin tuwen dumatongdah ad Betpage an nihaggon hi ad Betani hidih nan way nabillid an nungngadan hi Olibo ot honagonay duwah nadan itudtuduwana ³⁰an alyonay, Ume ayuh nan boble ot wahdih nan hawangon han nitayun an kilaw an dongki an ma'id ni' ha nitnittakken hiya ya inubadyu nan talina ya inyaliyuhtu. ³¹Ya wa'et waha mangalih nganunyu ubadon di talina ya alyonyuy, O te mahapul nan Ap'apu ta'u. ³²Ta imme nadan duwa ya immannung an wahdi nan inalanan dida. ³³Mu hidin ubadonda nan talin diyen kilaw ya inalin nan ud dongki di, Tanganunyu ubadon nan talin nae?

³⁴Ya alyonday, O te mahapul nan Ap'apu ta'u.

³⁵Ta onda inyeh awadan Jesus ot ap'apanday bonog diyen kilaw hi lubung ot mitakkeh Jesus. ³⁶Ya hidin tinigon nadan tatagun nakakda ot eda pun'ap'apan hi lubung nan awon Jesus ta pangipatigodah pundayawdan hiya.

³⁷Ta hidin tuwen dumatongdah ad Jerusalem an mundayyudah nan nabillid an nungngadan hi Olibo ya nangin'a'amlong nadan tatagun nitnud i Jesus ot pun'itkukday pun'amlonganda i Apu Dios an gapuh nadan dakol an tinannigodan ina'inatna. ³⁸Ya itku'itkukdan alyonday, Madayaw nan patul an hinnag Apu Dios. Hiyay gumalat hi punhahayyupan di tatagu i Apu Dios. Ot madayaw nan na'abbaktun Dios. ³⁹Ta hanada'en wahdin Paliseu an niddum i dida ya alyonday, Apu Jesus, ihingalmu tudan itudtuduwam ta duminongda.

⁴⁰Mu alyon Jesus di, O mu duminongda'e ya immannung an mihukkat nadan batu ta diday mangitkuk hi pundayawdan Apu Dios.

Hay Limmuwaan Jesus Hi Homo'nah Nadan I Jerusalem

⁴¹Ya hidin minangmang Jesus hi ad Jerusalem ya munluluwah punnomnomnah nadan tatagun nunhituhdi. ⁴²Ta alyonay, Onha hi ad uwani tee ya innilayu nan mangdat hi pumhodan di nitaguwanyu ot waot an pumhod ayu. Mu ma'id te ningamut an adiyu imatunan. ⁴³Ot mahmo' ayu te wadaday ahi umalin mangubat i da'yu ta li"ubonda nan bobleyuh kayiw onu pito' ta ma"i ha atonyun bumtik. ⁴⁴Ya umannung an ma'abak ayu te pumpate da'yu an ta'on on hanadan imbabaleyu ya pundadagda nadan binattun babaleyu. Ot athituy ma'at i da'yu te adiyu imatunan hi Apu Dios an mangihwang i da'yu.

Hay Immayan Jesus Hinan Templo

(Matthew 21:12-17; Mark 11:15-19; John 2:13-22)

⁴⁵Hidin dimmatongdah ad Jerusalem ot madappuh hi Jesus hinan Templo ot pun'ipalah'una nadan mumpunggattang hidi ⁴⁶an alyonay, Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hanan bale' ya hidiy pundasalanyun ha'on. Mu tanganu onyu numbalinon hi pangakawanyuh pihhun nadan tatagun umalin mundayaw i Apu Dios?

⁴⁷Ta nihipun i diye ya abigabigat on e nuntudtuduh Jesus hinan Templo. Ta hanada'en nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu ya ta'on on hanadan mangipangpanguluh nadan tatagu ya numanomnomdah atondan mamaten hiya. ⁴⁸Mu ma"i ha atonda te hanadan tatagu ya nunhiglay naminhodan mundongol hinan itudtuduna.

Hay Nummahmahan Nadan Judyu Hi Sa'ad Jesus

(Matthew 21:23-27; Mark 11:27-33)

20 ¹Hidin muntudtuduh Jesus hinan way Templo an ipa'pa'innilana nadan tatagun na'amung nan ahi aton Apu Dios an iphodanda ya imme nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu an didah nadan mangipangpanguluh nadan tatagu ²ot alyondan Jesus di, Ibagam ya aay i da'mi hi'on nganney sa'admu ya nganney nannag i he"a ta pamaag ihya ya athinay atom.

³Ya alyon Jesus di, Wada ni' han ibaga' i da'yu. ⁴On nganne tuwaliy innilayuh nalpuwan nan abalinan John an mumbonyag? On hi Apu Dios onu hay tagu?

⁵Ot munhahapitda ni' an alyonday, Alyon ta'u'ey hi Apu Dios ya umannung bon alyonay, O ya tanganunyu agge kinulug hi John? ⁶Mu alyon ta'u'e boh hay taguy nalpuwan nan abalinan John an mumbonyag ya umannung an bumungot nadan tatagu ya nuntopa dita'u ta mate ta'u te patiyonda an hi John ya propeta.

⁷Ta namaag mo ot alyonda i Jesus di, Aggemi innila.

⁸Ot alyon Jesus di, At'ehna ya adi' mo damdama ibagay nangdat hi abalina'.

Nan Mun'adug Hi Nitanom
(*Matthew 21:33-46; Mark 12:1-12*)

⁹Ot innayun Jesus an muntudtuduh nadan tatagu an in'alignan alyonay, Wada han tagun nuntanom hi dakol an greyp ot ipipapto'nah nadan udum an tatagu te mumbaat ya innilanan madmadney ibangngadana. ¹⁰Ta hidin innilanan mabulas nadan greyp ot honagonay ohah nadan baalna ta ena alan di bingayna. Mu hidin immeh diyen hinnagna ya impudongda ot punhoplatda ot ahida pumbangngadon an ma'id ha inalana. ¹¹Ot honagona mo boy oha mu atbohadin numba'bainda ot punhoplatda ot ahida pumbangngadon an ma'id bo ha inalana. ¹²Mu adi damdama mangmanghop ot honagona nan mi'atlung baalna ya namama mahan di inatda te hinugatanda ot ahida pun'ituda'. ¹³Ta lo'tat ya inalin nan nangitanom di, Nganne nin moy ato'? Hantun pa'appohpohdo' an imbabale' di honago' ot alina mahan nin aya ya bainanda. ¹⁴Mu onnot on hidin tinigon dadiyen muntamuhdi ot punhahapitandan alyonday, Hiyahnae nan mamoltan ituwen natanoman. Patayon ta'uwot ta wan dita'uy mangibagi ituwen mipaboltan i hiya.

¹⁵Ot punlupdukda ot ibkahdah bahhel diyen lutan natanoman ot hidiy pamatayandan hiya. Ot alyon Jesus di, Ot nganney innilayuh aton diyen ud lutah nan natanoman hinadan nuntamuwonahdi? ¹⁶Ma'id ha bahhonan pumatena dida ya impipapto'nah udum hidiyen lutana.

Mu hidin dingngol nadan tataguh diye ya alyonday, Manghan mandi.

¹⁷Mu intigonan dida ot alyonay, Onha adi ma'at ya tanganu on nitudo' hinan hapit Apu Dios an alyonay, Hanan batu an agge pinhod nadan mumpangapyah balen usalon ya onnot on hidiye otahan nan nahamad an pangipabunan hi bale.

¹⁸Ta hiya nan hanadan mungngohe i diyen ma'alih batu ya ay hidiyey ihalapdunganda ta lummuh ahugatanda. Ya hi'on minaynayun an adida kumulug i hiya ya paddungnay miton hidiyen ongal an batu i didah pidwana.

Hay Namatnaan Nadan Paliseu I Jesus
(*Matthew 22:15-22; Mark 12:13-17*)

¹⁹Ta hidin dingngol nadan muntudtuduh nan uldin di Judyu ya nadan nabaktun padi nan inuhuhna ya namaman pinhodan tiliwon te inniladan diday nang'aligana i diye mu tumakutdah nadan tatagu. ²⁰Ta namaag mo onda numanomnom hi atondan muntiliw i hiya. Ta inhapitanday udum hinadan tatagu ta eda dongdonglon di way ibahhawan di hapiton Jesus ta waha pangigadulandan e mangipahumalyan hiyah nan gobelnador.

²¹Ta onda imme ot alyondan hiyay, Apu Jesus, innilamin nipto' an namin di hapitom ya numpapaddung di panigom hi tatagu. Ya hanadan pohdon Apu Dios di itudtudum hi aton di tatagu. ²²Mu hay pohdonmin mahmahan i he"a ya hi'on mahapul an mumbayad ta'uh buwis hinan patul hi ad Roma onu adi?

²³Mu innilan Jesus an onda himbagbagon ot alyonan diday, ²⁴Iyaliyuyahtu ha pihhu ta tigo'. Ta onda indat ya alyonay, Nganney ud angah ya ud ngadan hinan wahtu ituwen pihhu?

Ya alyonday, Hiyahnae nan patul hi ad Roma.

²⁵Ya alyon Jesus di, Idatyu nadan buwisyu i Caesar te hidiyey midat eh'a i hiya te hiyay patul. Ya atbohndin idatyu i Apu Dios nan lebbengnan midat i hiya.

²⁶Ya masda'awda i diyen nambalna ta adida pa'hippol i hiya ta pamaag mo ot dindinnonganda.

Hay Nummahmahan Nadan Saduse Hi Amahuwan Di Nate

(Matthew 22:23-32; Mark 12:18-27)

²⁷Wadada boy udum hinadan Saduse an dida nan mangalih ma"i'd ha amahuwan di nate an immeh awadan Jesus ²⁸ot alyondan hiya di, Apu Jesus, hay nitudo' hinan tugun Moses ya alyonay wa'et waha lala'ih nangahawa mu indani ya nate an ma"i'd ha imbabaleda ot mahapul an nan hi ibban nan natey mangi'ahawa i diyen babai. Ta nahlagda'e ya waha pun'imbabalen nan babai i diyen namangulun ahawanan nate.

²⁹Ot hay pohdonmin mahmahan ya onha waha pituh linala'in hina'aggi ya nalihin nan panguluwan mu ma"i'd ha imbabalena ot mate. Ta nan mi'adwa mo boy nihukkat hi inahawan diyen babai ³⁰ya atbohndin ma"i'd ha imbabaleda ot mate. ³¹Ta nihukkat bo nan ni'atlu ya atbohdi an nate an ma"i'd ha imbabaleda. Ta athi'athidi ta lo'tat ya inamina dadiyen pitun hina'aggi ³²ot ahi mateh diyen babai. ³³Ot immannung'en waday amahuwan di nate ya nganne mo i dadiyen pitu di nanongnah ahawana?

³⁴Ot alyon Jesus i diday, Hitun luta ya mabalin an mangahaway tatagu ³⁵mu nadan mamahuwan an midattan hi pi'taguwan i Apu Dios ya adida mo mangahawa ³⁶te umatdah nadan anghel an adida matmatte. Te diday imbabalen Apu Dios an minahuwana.

³⁷Ya alyon bon Jesus di, Ta'on on handin ammod ta'un hi Moses ya innilanan mamahuwan di nate te hay nunhapitanda i Apu Dios hinan way mundalang an kaykayyiw an alyonay hiya nan Dios an dayawon da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob. ³⁸Ta hituwey panginnilaan ta'u an matagu nadan a'ammod ta'u an da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob te hanadan mataguy mundayaw i Apu Dios an bokon hanadan nate. Te hanadan nateh tun luta ya mataguy panigon Apu Dios i dida.

³⁹Ya inalini nadan udum an muntudtuduh uldin di Judyu di, Apu Jesus, maphod hinaen intuddum.

⁴⁰Ta nihipun i diye ya ma'id mo ha nangipidpidwan e namagbagan Jesus.

Hay A'at Nan Pinto' Apu Dios Hi Patul
(*Matthew 22:41-46; Mark 12:35-37*)

⁴¹Hi Jesus di nangipanomnom hinadan tatagu an alyonay, Hay nituddutuddu ya malpuh nan holag David nan Kristu. Mu tanganu on hi David ya alyonah Ap'apunah Kristu? ⁴²Te hay alyon David hinan liblun Psalm ya alyonay, Hi Apu Dios ya inalinah nan Ap'apu di, Umbun'ahutuh way winawwan'u an umbunan di nabaktun mun'ap'apu ⁴³ta abako' nadan mi'buhul i he'a.ⁱ

⁴⁴Ot alyon bon Jesus di, Hay alyon David ya Ap'apunah diyen Kristu an bokona holag ya abuh.

Hay Nibahhawan Nadan Muntudtuduh Uldin Di Judyu
(*Matthew 23:5-7,14; Mark 12:38-40*)

⁴⁵Hidin mundongdonggol nadan tataguh nan itudtudun Jesus ya alyonah nadan itudtuduwany, ⁴⁶Tigonyu ta adi da'yu baliyan hinadan muntudtuduh uldin di Judyu. Te dida'e ya munlubungdah munggayyadan on eda dimmanaldallanan an ta'on on hinadan pummalkaduwan ta wan apngaon di tatagu dida. Ya pohdonda bon diday umbun hinadan mun'aphod an umbunan hinadan a'am'amungan di Judyu onu kumpulnan a'am'amungan di tatagu. ⁴⁷Ya wa'et mundasalda ya adukkadukkayonda ta hay panigon nadan tatagun dida ya ay immannung nan punnomnomda mu onnot on agghada te onda pamalbalih nadan nabalul ta way atondan mungkuluk i dida. Ot gapu i dadiyen ato'atonda ya nunhiglay ahi ma'at i didah pidwana.

Hay Imbagan Jesus Hi Ong'ongngal Di Indatnah Pihhu
(*Mark 12:41-44*)

21 ¹Hidin munhapihhapit hi Jesus hinadan itudtuduwana ya tinigona nadan kakadangyan an pun'iha"adday iboddangdan pihhuhan nan pang'amungandahdih nan Templo. ²Ya wada han nawotwot an nabalul an imme pibo ot iha"adna han duwan hipping ³ot alyon Jesus hinadan itudtuduwany, Pohdo' an ipa'innilal da'yu an hay ong'ongngal di indatna ya hinaen nawotwot an nabalul. ⁴Te hanadan inha"ad nadan kakadangyan an impabangngadda i Apu Dios ya nan hawwal di pihhuda. Mu hidiye'en nabalul ya ammuna ahan hidiyen pihhuna mu aggena inukuhan ot idatna i Apu Dios.

ⁱ 20:43 Psalm 110:1

Hay Apa"ihan Nan Templo

(*Matthew 10:17-18; 24:1-14; Mark 13:1-13*)

⁵Wadaday udum hinadan itudtuduw an punhahapitanday aphod nan Templo te mapmaphod nadan batun inusalda ya na'alkusan hinadan nun'abalol an nidawat i Apu Dios.

Ta hidin dingngol Jesus hidiyen al'alyonda ya alyonan diday, ⁶Maphod di tigonah ad uwani mu udum hi algo ya mun'apapa"ihdan namin ta ma'id ha ta'on hi ohah nadan batun ni'usal hi adi mapukal.

⁷Ya alyonday, Apu Jesus, on anuud di apa"ihan nan Templo? Ya nganney pangimatunanmi hi'on tuwen madatngan di a'atana?

⁸Ya alyon Jesus di, Halipodpodonyu ta adi ayu mabaliyan. Te lo'tat ya dakolday umalin mangalih dida nan Kristu. Ya ibagada bon agaggay apogpogan tun luta mu adiyu patiyon nan ibagada te layahda. ⁹Ya ta'on on donglonyu an munggugubatdah udum hi boble ya adi ayu tumakut te mahapul an ma'at dadiye mu bokon hidiyey apogpogan tun luta. ¹⁰Te munggugubatda nimpey dakol an boble. ¹¹Ya wadaday nunhiglan alyog ya waday bitil ya nunhiglan dogoh di tatagu hi dakol an boble. Ya wadada boy mipatigoh ad lagud an nunhiglan umipatakut ya nakaskasda'aw an ma'ma'at ta dadiyey pangimatunanyu an agaggay apogpogan tun luta.

¹²Mu hay mamanguluh ma'at ya matiliw ayu ta paligaton da'yu. Ya hinumalya da'yu hinadan a'am'amungan di Judyu ya impibalud da'yu ya inyeday udum i da'yu ta ipahumalyadah nadan patul ya nadan gobelnador. Ma'at datuwen da'yu an gapuh kimmuluganyun ha'on ¹³ta way atonyun mangipa'innilah a'at'u i dadiyen munhumalya i da'yu.

¹⁴Ya ta'on on athidiy ma'at mu ten padana' i da'yuh ad uwani ta adi ayu numanomnom hi pambalyuh nan ibagada ¹⁵te wa'et humalyaon da'yu ya ha'on di mangdat hi la'ingyu ya ha'on di mangipanomnom i da'yuh pambalyuh nan ibagada ta wan ma'id ha abalinandan manipol i da'yu. ¹⁶Ya waday udum i da'yu an nadan a'ammodyu ya i'ibayu ya nadan gagayyumuuy mangipatiliw i da'yu. Ya mipapatey udum i da'yu.

¹⁷Ta ahiwawan da'yuh atagutagu an gapuh pangun'unudanyun ha'on. ¹⁸Mu ta'on on athidi ya adi da'yu iwalong i Apu Dios te ipapto' da'yun hiya. ¹⁹Te nan tagun manginaynayun hi pangulugnan ha'on ya hiyay mi'taguh munnananong.

Hay Adadagan Di Ad Jerusalem

(*Matthew 24:15-21; Mark 13:14-19*)

²⁰Alyon Jesus di, Wa'et tigonyun lini"ub di titindaluh ad Jerusalem ya hidiyey panginnilaanyun agagga mo ya madadag. ²¹Ta hitun a'atana ya hanada'en i Judea ya bumtikdah nadan billid an namamah nadan i

Jerusalem. Ot hanada'en bimmata'an hi ad Jerusalem ya maphod on adida ibangngad. ²²Te madadag hi ad Jerusalem ta hidiyey dusan nadan mumpunggohen tataguhdi ta mipa'annung an namin nadan nibagah nan hapit Apu Dios. ²³Te gapuh bungot Apu Dios ya nunhiglay ahi punholholtapan di tatagu. Ta hiya nan mahmo' nadan numpumbutyug ya nadan nun'agoggolongan. ²⁴Ya hay iyaten di dakol ya nan matadom. Ya nada'en adi mi'yate ya diday alanda ta eda ihbut hi abobboble. Ta nadan bokon Judyu di munhituh ad Jerusalem ta ingganah on pogpogon Apu Dios nan iha"adandahdi.

Hay Ma'at Ya Ahi Mumbangngad Nan Nitulang Hitun Tatagu
(*Matthew 24:29-31; Mark 13:24-27*)

²⁵Alyon bon Jesus di, Tuwe'en madatngan di apogpogan tun luta ya wadaday ma'at hinan algo ya bulan ya nadan bittuwon. Ya ta'on boh on nadan baybay ya umipatakut di ungakda ya nunhigla nadan maludulludun an dalluyun. Ta gapuh takut di tataguh abobboble ya ma'id ha pot'ondah atonda. ²⁶Ta maplat di udum hi takutda an gapuh punnomnomdah nadan udum an ma'at hitun luta. Te ahida tigon an umalinhawang nadan wadah ad lagud. ²⁷Ta na'at'e datuwe ya ahiya' mohpe tigon an Nitulang Hitun Tatagu an midduma' hinan bugut ta mipatigo nan ongal an abalina' ya anabaktu'.

²⁸Ta tigonyu'en ma'ma'at tudan imbaga' ya hanat madinol ayu te tuwen madatngan di apogpogan di punligatanyu.

Hay Panginnilaan Hi Pumbangngadan Jesus
(*Matthew 24:32-35; Mark 13:28-31*)

²⁹In'alig bon Jesus di ohan panginnilaan hi pumbangngadanan alyonay, Tigonyu nadan kayiw ³⁰an di'et manguyho'da ya alyonyuy tuwen tumiyalgo. ³¹Ot atbohadin tigonyu'en ma'at nadan imbagabaga' ya hidiyey panginnilaanyu an tuwe mon madatngan nan pun'ap'apuwon Apu Dios. ³²Ya pohdo' bon ipa'innila i da'yun tinanud hi ad uwani an wadaday udum i da'yu an adida ni' mate ta ingganah akhupanday a'atan an namin datuwe. ³³Mabalin an mapogpog hi ad lagud ya tun luta mu hanan hapit'u ya munnananong ta ingganah mipa'annung.

Hay Pundadaan Ta'uh Tun Punhumalyaan Apu Dios

³⁴Alyon bon Jesus di, Mahapul an tigonyu ta adi ayu mahiw an numanomnom hi itaguwanyuh tun luta ta adi ayu e bumanutobbutong ya adiyu aton nadan udum an pun'amlongan di tataguh tun luta. Te adiyu e halipatan ya alinah on ay ayu kimmaynit ³⁵ya nadatngan hidiyen algon pundusaan Apu Dios hi atagutaguh tun luta. ³⁶Ot hay maphod ya nanongnan midadaan ayu ya agaggaon mundasal ayu ta way aton Apu

Dios an mangdat hinan abalinanyun mangitpol hi an namin di ligat ta wan madinol ayun ahi tuma'dog hi hinangngab'u an Nitulang Hitun Tatagu.

³⁷Ta abigabigat on e nuntudtuduh Jesus hinan Templo mu wa'et nahdom on immeh nan nabillid an nungngadan hi Olibo ta e mun'iyang hidi. ³⁸Ya hinan amawimawi"it on imme nadan tinataguh nan Templo ta eda mundongol hinan itudtudun Jesus.

Hay Atondan Muntiliw I Jesus

(Matthew 26:1-5,14-16; Mark 14:1-2; John 11:45-53)

22 ¹Hidin agagga mo ya madatngan nan panganan nadan Judyu hinan tinapay an agge nadduman hi yist an hidiyey punnomnommandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ²ya hanada'en nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu ya numanomnomdah atondan mamate i Jesus mu ta ma"i ha manginnila te tumakutdah nadan tatagu.

³Indani ya nih'op hi Satanas i Judas Iskariot an ohah nadan Apostoles ⁴ta immeh awadan nadan nabaktun padi ya nadan ap'apun di guwalyah nan Templo ot hahapitonday atondan e muntiliw i Jesus. ⁵Ya immamlongdan alyonday, Ta'omman ya idattan da'ah pihhu. ⁶Ta nihipun i diye ya bobota'on Judas ha ab'abbuh da Jesus ta i diyey ena pangipatiliwan i hiya.

Hay E Nundadaan Nadan Duwan Itudtuduhan Jesus Hi Pangananda

(Matthew 26:17-20; Mark 14:12-16)

⁷Ta hidin nadatngan hidiyey ngilin di panganan di Judyu hinan tinapay an agge nadduman hi yist i diyey pangin'ngandah nan imbabalen di kalnero an punnomnommandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ⁸ot honagon Jesus da Peter i John an alyonay, Eyu idadaan nan anon ta'u.

⁹Ya alyonday, Daanay pohdom hi emi pangidadaan?

¹⁰Ya alyon Jesus di, Ume ayu ot dumatong ayuh nan boble ya wada han lala'in damuwonyu an pinahona han buwod. Ya nitnud ayun hiyah nan balen hunggopana. ¹¹Ya alyonyuh nan ud bale di, Hinnag da'mih nan muntudtudu ta ituddum anu nan kuwartun di mangiliyu ta hidiy emi panganan hi ad uwanin ngilin. ¹²Ot ipangulu da'yuh nan ongal an kuwartuh nan mi'adwan gladu ta hidiy eyu pangidadaan ot wahdin namin nadan mahapul ta'u. ¹³Ta immeda ya immannung nan inalinan dida ot idadaanda nadan makan i diyey ngilin.

Hay Nanganan Da Jesus Hinan Tinapay Ya Nanginumandah Nan Bayah

(Matthew 26:26-29; Mark 14:22-25; 1 Kulintu 11:23-25)

¹⁴I diyey mun'ahdom ot mangan da Jesus hinadan Apostolesna ¹⁵ot alyonan diday, Nabayag an pinhod'un mi"an i da'yuh ituwen ngilin di

punnomnomnoman ta'uh nihwangan handidan a'ammod ta'uh ateh ad Egypt ta ahiya' mapaligat. ¹⁶Te ad uwani ya abuh han pi'ana' i da'yu ituwen mangilin an algo ta ingganah tun ipa'annungan nan nahamad an pi'anan ta'uh nan pun'ap'puwan Apu Dios. ¹⁷Ot alan Jesus nan basun nattuwan hi bayah ot mundasal ot idatnah nadan itudtuduwa ot alyonay, Alanyuh tuwen basu ta uminum ayun namin. ¹⁸Ya ibaga' i da'yu an ad uwani mo ya ammunay pi'yinuma' i da'yu ta ingganah on madatngan nan pun'ap'puwan Apu Dios hi tatagu. ¹⁹Ot alana bo nan tinapay ot munhana i Apu Dios ot upi'upingona ot ipiyappongna nadan Apostoles ot alyonay, Alanyuh naen tinapay te hiyah naey adolu an manandih eyu ihi"anan i Apu Dios. Ya hanat ugganyu aton hituwe ta panginomnomanu i ha'on. ²⁰Ya hidin nabhugda ya inalan Jesus nan basun nattuwan hi bayah ot alyonay, Hituwen inumonyu ya dala' an nipa'annungan nan balun imbagan Apu Dios hi atona i da'yun tinatagu an iphodanyu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Mangipatiliw I Hiya
(*Matthew 26:20-25; Mark 14:17-21; John 13:21-30*)

²¹Alyon bon Jesus di, Nunhigla ahan te oha i da'yun wahtuh ad uwani di mangipatiliw i ha'on. ²²Manu te ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya nibaga tuwalin mipapateya' mu mahmo' nan tagun mangipatiliw i ha'on.

²³Ta ona inalih diye ya munhimbabaggadan alyonday, Nganne nin i dita'uy mangathidi?

Hay Imbagan Jesus Hi Nabakbaktuy Sa'adna
(*Matthew 20:25-28; Mark 10:42-45*)

²⁴Indani ya mun'ahhiyan nadan apostoles Jesus te way oha on alyonay hiyay nabakbaktu i didan namin. ²⁵Ot alyon Jesus i diday, Nan a'at di ap'apun di tataguh tun luta ya amod onda ba'baalon di ibbadan tagu ya ammunadi on alyonday ma'abboddangda. ²⁶Mu hanat adi ayu athidi ta hanada'en pangpangulluwan ya ipaddungday adoldah nadan udidayan. Ya atbohdihi nan ap'apu an hanat mumpada'ul ta umat hinan baal. ²⁷Te undan nganney innilayuh nabakbaktuy sa'adna? On hanan inumbun an idadaanan hi anona onu nan mangidadaan? Manu te immannung an hay idadaanan hi anona ya nan nabakbaktuy sa'adna mu bokon athidin ha'on te ha'on di munhilbin da'yu an ta'on on ha'on di Ap'apuyu. ²⁸Ot maphod te aggeya' tinaynan i da'yu an ta'on on hinadan nunholholtapa' ²⁹ta hiya nan ibaga' i da'yu an da'yuy ahi' idattan hi kalebbengan an mun'ap'apu an umat hinan inat Ama an indattana' hi kalebbenga' an mun'ap'apu.

³⁰Ta da'yuy ahi mi'an ya mi'yinum i ha'on hitun pun'ap'apuwa'. Ya da'yu boy ahi mun'ap'apu hinadan himpulut duwan (12) tinanud Israel.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Pangiha"utan Peter I Hiya
(*Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; John 13:36-38*)

³¹Alyon Jesus i Peter di, Donglom Simon Peter tun ibaga'. Imbagan Satanas i Apu Dios an patnaon da'yu ta wan iwalongyuy pangulugyun ha'on. ³²Mu he'a ahan Peter di idasadasala' ta wan adim iwalong di pangulugmun ha'on. Ya di'et kimapuy di pangulugmu ya indani ya nuntutuyu'a ta ibangngadmun mangun'unud i ha'on ya hanat boddangam nadan ibbam ta mihamad damdamay pangulugda.

³³Ya alyon Peter di, Apu Jesus, ta'on on nganney ma'at ya miyunuda' i he'a an ta'on onta mabalud onu mipapate.

³⁴Ya alyon Jesus di, Peter, ibaga' i he'a an adi tumalanuh ad uwanin mahdom ya mumpitlun alyom hi aggeya' innila.

Hay Nangibagaan Jesus Ta Mun'iispada Nadan Apostolesna

³⁵Alyon bon Jesus di, Hidin nangituda'a' i da'yu an ma"i'd ha inodnanyuh pihhu ya akbut ya hapatut ya on waday nakulanganyuh nadan mahapulyu? Ya alyonday, Ma"i'd.

³⁶Ot alyon Jesus di, Mu ad uwani ya maphod on wada'ey pihhuyu ya akbutyu ya odnanyu. Ya da'yu'en ma"i'd ha ispadana ya maphod on igattangyu dohah nadan lubungyu ta pangattangyu. ³⁷Te ad uwaniy ipa'annungan nan nitudo' hinan hapit Apu Dios an alyonay, Nadan tatagu ya ibilanga' hi bimmahul te an namin nadan nitudo' an ma'at i ha'on ya ma'at.^j

³⁸Ya alyondan hiyay, Apu Jesus, wahtuy duwan ispadami. Ya alyon Jesus di, Mabalín an ammunah nae.

Hay Nundasalan Jesus Hinan Nabillid An Nungngadan Hi Olibo
(*Matthew 26:36-46; Mark 14:32-42*)

³⁹Limmah'un hi Jesus ot inayunan ipluy hinan nabillid an nungngadan hi Olibo an hidiy uggana umayan. Ya nitnud nadan itudtuduwana. ⁴⁰Ta onda dimmatong ya alyonan diday, Mahapul an mundasal ayu ta wan adi ayu mabaliyan. ⁴¹Ot e mibata"an hi Jesus ot mundu"un ta mundasal an alyonay, ⁴²Ama, hi'on mabalín ya adim bahan iyabulut hituwen nunhiglan e' holtapon. Mu bokon nan pohdo' di ma'at ta nan pohdom. ⁴³Ya numpatigo han anghel an nalpuh ad abunyan ta hiyay nangipabikah i hiya. ⁴⁴Mu nunhiglay inomnoman Jesus ot dumasadasal ta ha'ey lingotna ya ay dala an muntodtod hinan luta.

⁴⁵Ta hidin nagibbuh an nundasal ot umeh awadan nadan itudtuduwana ya tinigonan nalo'da te nableda ya minomnomandah

^j 22:37 Isaiah 53:12

nan ma'at. ⁴⁶Ta alyonan diday, Tanganun ayu nalo'? Bumangon ayu ta mundasal ayu nimpe ta wan adi ayu mabaliyan.

Hay Nuntiliwandan Jesus

(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; John 18:2-11)

⁴⁷Agge impadappuh Jesus nan ibagana ya himmawwangday dakol an tatagu an impangulun Judas an ohah nadan Apostoles. Ta onda nidatong ot inayun Judas an umeh nan potto' Jesus ta awalona. ⁴⁸Mu alyon Jesus i hiyay, Judas, undan inawala' ta panginnilaandan ha'on nan Nitulang Hitun Tatagu ta wan tiliwona'? ⁴⁹Ya hidin tinigon nadan Apostolesna nan ma'ma'at ya alyonday, Apu Jesus, on pumpalangmi didah tudan ispada?

⁵⁰Ya na'ibagonnot nan ohan didan pinalang nan winawwan an ingan nan ohan himbut nan nabaktun padi ta na'aan. ⁵¹Mu inalin Jesus di, Ammuna.

Ot idapanay ta'lenah ingan diyen napalang ya na'ibagan napoyanan. ⁵²Ya inalin Jesus hinadan nabaktun padi ya nadan ap'apun di guwalyah nan Templo ya nadan mangipangpanguluh nadan tatagu an e muntiliw i hiya di, Ona'dan na'ababhulan ta gahin hi mun'i'ispada ayu ya numpangdon ayuh pang'ul an umalin muntiliw i ha'on? ⁵³Tanganu on ad uwani ta ahiya' tiliwon an aggeya' tiniliw hidin timmanudduwa' hinan Templo? Mu ta'on te ad uwaniy nadatngan di pangatanyuh nan pohdon Satanas.

Hay Nangiha"utan Peter Hi Niddumanan Jesus

(Matthew 26:57-58,69-75; Mark 14:53-54,66-72; John 18:15-18,25-27)

⁵⁴Ta hidin tiniliwdah Jesus ot iyedah balen nan nabaktun padi. Ya niyunu'unud hi Peter mu nibata'an. ⁵⁵Ot hidin tinigon Peter an nun'apuydah nan lita"angan an nali'li'woh nadan tatagun inumbun ot e mi'ibun i dida. ⁵⁶Ya immatunan han tagalan babaih Peter te nabinangan ot alyonay, Ot ten hituwey ohah nadan nun'ibba'ibban Jesus.

⁵⁷Mu inha"ut Peter an alyonay, Agge' man attog innilah diyen tagu.

⁵⁸Indani ya immatunan bon han ohan lala'ih Peter ot alyonay, Otten he'a mahan di ohah nadan nitnunitnud i hiya.

Mu alyon bon Peter di, Ay bokon man attog.

⁵⁹Mu nala"uh bo han hintumod ya inalin bon di ohay, Immannung peman an hituwen tagu ya i Galilee an ibban Jesus.

⁶⁰Mu inha"utna bon alyonay, Ay agge' man attog innilah naen al'alyom an ibba.

Ya aggena impadappuh hidiyen ibagana ya timmalanu nan kawitan. ⁶¹Ya inliggun Jesus ot itigona i Peter. Ya ninomnom Peter din inalin Jesus i hiya an alyonay, Adi tumalanuh ad uwanin hilong ya mumpitluy pangibagam hi aggeya' in'innila. ⁶²Ot makak hidih Peter an nunhiglay luwana hi hakit di nomnomna i diyen inatna.

Hay Nunlayalahandan Jesus
(*Matthew 26:67-68; Mark 14:65*)

⁶³Hanada'en mungguwalya i Jesus ya nunhiglay namihuldan hiya ya hinanuplitda ⁶⁴ot upuponday matana on inaliday, Agam ya tuwali ta ngadanom nadan nanuntuk i he"a. ⁶⁵Ya nunhiglay nangnangallidan hiya.

Hay Nanumalyaan Nadan Ap'apun Di Judyu I Jesus
(*Matthew 26:59-66; Mark 14:55-64; John 18:19-24*)

⁶⁶On hiyah mun'awiwi"it i diyen nabigat ya na'amung nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu ot iyedah Jesus hi awadanda ta humalyaonda. Ot alyondan hiyay, ⁶⁷Immannung'en he"a nan Kristu ya imbagam.

Mu alyon Jesus di, Ta'on damdamay ibaga' ya innila' an adiyu patiyon. ⁶⁸Ya atbohdi an ta'on on waday mahmaha' i da'yu ya adiyu tobalon. ⁶⁹Mu mihipun hi ad uwani ya ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya mipabaktuwa' ta umbuna' hi way winawwan nan ongal di abalinanan Dios.

⁷⁰Ya nundidihhandan nangali hi, On he"a mo nan Imbabalen Apu Dios? Ot alyon Jesus i diday, O immannung an ha'on.

⁷¹Ya alyondaot di, An namin ta'u ya dingngol ta'u mahan hinaen inalina ot adi gahin on waha udum hi muntistigu.

Hay Nanumalyaan Pilatu I Jesus
(*Matthew 27:1-2,11-14; Mark 15:1-5; John 18:28-38*)

23 ¹Ya natanna'dog nadan munhumalya ot iyedah Jesus hi awadan Pilatu. ²Ot alyondan hiyay, Hituwen tagu ya itudtudunah nadan tatagu ta ngohayonda nadan uldin di gubilnu ta'u ta adida anu mumbayad hi buwis hinan patul hi ad Roma. Ya alyona boy hiya nan Kristu an pinto' Apu Dios an mumpatul. ³Ot alyon Pilatu i hiyay, Aa, on he"a nan Patul di Judyu?

Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen inalim.

⁴Ot alyon Pilatu hinadan nabaktun padi ya hinadan tatagu di, Ma'id ha matigo' hi bahul tuwen tagu.

⁵Mu ipapilitdan alyonday, Umman hanadan itudtudunay gumalat hi pun'aawwitan nadan tatagu an nihipun hi ad Galilee ta ingganahatun ad Judea.

Hay Nanumalyaan Herod I Jesus

⁶Hidin dingngol Pilatuh diye ot alyonay, On hituwen tagu ya i Galilee? ⁷Ta hidin na'innilaana an i Galilee hi Jesus an sakup di pun'ap'apuwat Herod ot ipiyenah Jesus i Herod te nipaddih an wahdih Herod hi ad Jerusalem. ⁸Ta hidin tinigon Herod hi Jesus ya immamlong te nadneh

naminhodanan manigon hiya te pinhodnan tigon di udum hinan dakol an dingngolnan ina'inatnan milagro. ⁹Ta dakol di minahmahanan hiya mu agge timbal Jesus.

¹⁰Ta nada'en nabaktun padi ya nadan muntutduh uldin di Judyu an timma'dog hidi ya pun'itkukda nadan ipabahuldan hiya. ¹¹Ya ta'on on da Herod hinadan tindaluna ya nunhiglay nangnangallidan hiya. Ya impilubundan hiya han lubung di patul ot ahida ibangngad i Pilatu. ¹²Ta nihipun i diye ya nunggayyumda mohpe da Herod i Pilatu yaden numbuhhulanda ni'.

Hay Nahumalyaan Jesus Hi Pamatayandan Hiya
(*Matthew 27:15-26; Mark 15:6-15; John 18:38-19:16*)

¹³Impa'ayag Pilatu nadan nabaktun padi ya nadan udum an ap'apun di Judyu ya nadan tatagu ¹⁴ot alyonan diday, Inaliyuh intutudun tuwen tagu ta adiyu unudon nadan uldin di gubilnu ta'u. Mu wada ta'un namin hi nunhumalyaa' i hiya ot dingngolyu an ma'id ha inatna hinadan ipabahulyun hiya. ¹⁵Ya ta'on on hi Herod ya ma'id ha inakhupanah bahulna ta hiya nan impibangngadna i dita'u. Te na'innilan ma'id eh'a ha bahulna hi gumalat hi ena atayan. ¹⁶Ta hiya nan ilubus'u hi'on magibbuh an ipahuplit'u. ¹⁷Manu'eh inatnahdi ya atawotawon hinan ngilin di punnomnommandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt on ilubusnay ohah nadan nibalud. ¹⁸Mu nundidihhanon nadan tatagun initkuk an alyonday, Hituwen taguy ipapatem ta hi Barabas di ilubusmu. ¹⁹Hi Barabas ya nibalud te hiyay ohah nadan mi'buhul hinan gubilnu ya pimmate. ²⁰Ta impatnan Pilatu an ihapitan dida te pohdonan ilubus hi Jesus. ²¹Mu ondaot iyal'alan muntukuk an alyonday, Ipipata'muh krus. ²²Ta hay pitlunah himmapitanan dida ya alyonay, Tanganu mahan on ayu athina an ta'on on alyo' hi ma'id ha inakhupa' hi bahulna hi gumalat hi ena atayan? An unhaot on'u ipahuplit ya abuh ya inlubus'u.

²³Mu inyal'aladaot an muntukuk an alyonday, Ipipata'mu ot hinan krus.

Ta lo'tat mo ot abuluton Pilatu ²⁴ta inunudna nan pohdonda ²⁵ta inlubusna nan nibalud an pimmate an gapuh pungngohayanah gubilmuda. Ot iyabulutna mon mipapateh Jesus te hidiyey ipapilit nadan tatagun ma'at.

Hay Nipata'an Jesus Hinan Krus
(*Matthew 27:32-44; Mark 15:21-32; John 19:17-27*)

²⁶Hidin pun'iyedah Jesus hinan ena ipata'an hi krus ya dinamuda han hi Simon an i Sayrin an hiyah umanamut ot ipapilitdan ipapahon i hiya nan krus an ipata'an Jesus. Ta pinahona mo ot mitnud i Jesus. ²⁷Ya dakol nadan tatagun nitnud i dida. Ya nada'en binabai ya adida mangmanghop

an kumba an gapuh homo'dan hiya. ²⁸Mu nunligguh hi Jesus ot alyona i diday, Da'yun binabain i Jerusalem, bokon ha'on di kogaanyu ta hay adolyu ya nadan imbabaleyuy kogaanyu. ²⁹Te udum hi algo ya ahiyu alyon di, Udu'duldaot eh'a nadan binabain ma'id ha imbabaledah pa'inumanda. ³⁰Ya alyonyu boy, Tanganu on adi magde nadan billid ta matabbunan ta'uot attog. ³¹Ot on ha'on ni'mo an ma'id ha bahulna ot athituy atondan ha'on ot namama mahan i da'yu.

³²Ya wadada boy duwan linala'in balud an inittudda i Jesus ta eda pi'pate. ³³Ta onda dimmatong hinan nungngadan hi Ba'ag Di Ulu ot ipata'dah Jesus hinan krus. Ot ipata'da damdama dadiyen duwan bimmahul an numbinahhelonda i Jesus. ³⁴Ya himmapit hi Jesus ya alyonay, Ama, hanat pakawanom datuwen tatagu te aggeda innilay at'attonda.

Ot ibunut nadan tindaluy mangalah nan lubungna. ³⁵Ya hanada'en tatagun wahdi ya tigtiggonda nadan ap'apun di Judyu an ilanaylayahhandah Jesus an alyonday, Tinagunay udum ot alina man ya taguwonay adolna hi'on immannung an hiya nan Kristu an pinto' Apu Dios an mumpatul. ³⁶Ya ta'on on nadan tindalu ya athidiy inatdan hiya ot ahida e idawawan hiya han limmanun bayah ³⁷ot alyonday, Hi'on immannung an he"a nan patul di Judyu ya agam ta taguwom di adolmu. ³⁸Ya wada han intudo'da i han tabla an hidiye nan ipabahuldan hiya an alyonahdiy, Hiyah tuwe nan patul di Judyu. Ot ipata'dah nan krus hinan way baktun di uluna.

³⁹Ya ta'on on nan ohan bimmahul an impata'da damdamah krus ya impadngolanah Jesus an alyonay, Undan bokon he"a nan Kristu? Tanganunmu adi taguwon di adolmu ya ni'ingatagu da'mi?

⁴⁰Mu nun'ihingal nan adwanan bimmahul an alyonay, Undan ma'id ha takutmu i Apu Dios ta athinay pangalim i hiya an ta'on on innilam an mate'a. ⁴¹Manu'eh madusata ya bimmahulta mu hituwen tagu ya ma'id ha inatnah adi maphod. ⁴²Ot alyona i Jesus di, Apu Jesus, hanat adiya' bahan linglingon hitun pumbangngadam an mun'ap'apuh tun luta.

⁴³Ot alyon Jesus i hiyay, Ibaga' i he"a an mihipun hi ad uwani ya mi'hitu'a i ha'on hinan awadan di linggop.

Hay Natayan Jesus

(Matthew 27:45-56; Mark 15:33-41; John 19:28-30)

⁴⁴Hidin tongan di algo ya himmilong an namin tun luta hi tuluy olas. ⁴⁵Ya hana'en abillog an nikultinahdih nan Templo ya pamaaggot mahethet ta nunduwa. ⁴⁶Ya hidiyey tinumkukan Jesus an alyonay, Ama, he'ay pangiyukoda' hi linnawa'. Ot inayunan ma'unguh.

⁴⁷Ta hidin tinigon nan opisyal di tindalu nadan na'at ot dayawonah Apu Dios an alyonay, Immannung peman tuwalin ma'id ha bahul tuwen

tagu. ⁴⁸Ya ta'on on hanadan tatagun nanigo i diyen na'at ya nunhiglay umukayunganda ot mumpanganamutda. ⁴⁹Mu an namin nadan nun'ibba'ibban Jesus ya ta'on on hanadan binabain nitnunitnud i hiyah ad Galilee ya wahdidah nan bata'ana ta tinigodan namin nadan na'na'at.

Hay Nilubu'an Jesus

(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; John 19:38-42)

⁵⁰Wada han hi Joseph an maphod di pangatna an ta'on on hiyay ohah nadan ap'apun di Judyu ⁵¹mu aggena pinhod nan inat nadan ibbanan ap'apun di Judyu i Jesus. Hiya ya nalpuh ad Arimatea hi ad Judea ya hiyay ohan mamannod hinan pun'ap'apuwaw Apu Dios. ⁵²Ta imme ot ena ibaga i Pilatu hi'on mabalin an ena alan nan adol Jesus. ⁵³Ta on inyabulut Pilatu ot ena la'hon hinan nipata'ana ot libbutanah nan linen ot ena ilubu' hinan lubu'an an naka'utan hinan doplah an ma'id ni' ha nilubu' hidi. ⁵⁴Ta ni'bagonan e inlubu' i diyen alimana te malimuh'e mo nan algo ya mihipun di ngilin nan Habadun tungo.

⁵⁵Ya nada'en binabain nitnunitnud i Jesus hi nalpuwandah ad Galilee ya nitnudda i Joseph ta tinigoda nan lubu' ya nan inatnan nangilubu' i Jesus ⁵⁶ot mumpanganamutda ot eda pun'idadaan di lana ya nadan udum an milamuh hi adol di nate.

Mu hidin nabiggat ot tumungoda te hidiyey intugun Moses hi atondah nan Habadu.

Hay Timmaguwan Jesus

(Matthew 28:1-10; Mark 16:1-8; John 20:1-10)

24 ¹Ta on hiyah mun'awiwi"it i diyen namangulun algon diyen duminggu ot ume nadan binabaih nan way nilubu'an Jesus an inodnanda nadan indadaandan milamuh nate. ²Mu hidin dimmatongda ya tinigoda an na'aan nan ongal an batu an nitungab hinan lubu'an ³ot inayunda mon hunggop mu ma'id hidi nan adol Jesus an Ap'apu ⁴ta masda'awda. Ya alinah on wada han duwan linala'in ni'ita'dog i dida an humiliy lubungda an ay kilat. ⁵Ya nangintatakutda ta namaaggot mundu"unda an inda"omday angahdah nan luta mu inalin dadiyen linala'in diday, Tanganu on hitun awadan di natey eyu panigan hinan matagu? ⁶Umman ma'id hitu te namahuwan te hidiyey inalina tuwali i da'yu hidin awahdinah ad Galilee ⁷an alyonay, Nan Nitulang Hitun Tatagu ya tiliwon nadan tatagun adi maphod di pangatda ta ipata'dah nan krus mu hinan mi'atluh algo ya mamahuwan. ⁸Ya ninomnomda mohpe din inalin Jesus.

⁹Ta nabanangngaddah boble ot eda uhuhon di timmaguwan Jesus hinadan himpulut ohan (11) Apostoles ya hinadan ibbadan wahdi. ¹⁰Dadiyen binabain imme ya hi Mary Magdalene ya hi Joanna ya hi Mary an hi inan James ya nadan udum. ¹¹Mu adi patiyon nadan

Apostoles te alyonda on layah nadan binabai ¹²ta ammunah Peter an na'anneh nan lubu'an ot munyu'ung ta idungona ya immannung peman an ammuna nan linen an niputiput i Jesus an wahdi. Ot mumbangngad an numanomnom hi'on nganneh na'at.

**Hay Numpatigan Jesus Hinan Duwan Linala'i Hi
Umayandah Ad Emmaus
(Mark 16:12-13)**

¹³I diyen algo ya wadaday duwah nadan uggan itudtuduwan Jesus an umedah ad Emmaus an umeh himpulut ohay (11) kilumitluy dinawwinah ad Jerusalem. ¹⁴Ta onda mangmangnge on hanan na'na'at i Jesus di punhaphappitananda. ¹⁵Ya ni'akhup hi Jesus ot mi'uyug i dida ¹⁶mu aggeda ni' immatunan. ¹⁷Ot alyon Jesus i diday, Nganne nan punhaphappitananyu? Ot umohnongda ni' mu matigon umukayunganda. ¹⁸Ya timbal nan ohan hi Kleopas an alyonay, Undan mangili'ah ad Jerusalem ta aggem innilay na'na'at hitun atnay algo.

¹⁹Ya inalinan diday, On nganneh diyen na'at?

Ya alyondan hiyay, Nan inatdan Jesus an i Nasaret. Hidiyen tagu ya immannung an propeta. Ya an namin ami ya abulutonmin ongal di abalinana te hanan panapitna ya nadan nakaskasda'aw an ina'inatna. ²⁰Mu pamaaggot ipatiliw nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ot eda ipahumalya te pohdondan ipapate ta hiya nan impipata'dah nan krus ta hidiy natayana. ²¹Yaden hiyay namnamaonmih mangihwang i da'min Judyu. Ta tee mon mi'atluh ad uwanin algoh natayana. ²²Ya hitun nawi"it ya wadaday udum hinadan ibbamin binabain immeh nan nilubu'ana ya masda'aw amih nanguhuhanda ²³an ma"i'd hidi nan adolna ya alyonday waday numpatigo i didan a'anghel an nangali hi timmagu. ²⁴Ta na'anne nadan udum an ibbami ya tinigoda an immannung nan imbagan dadiyen binabai mu ma"i'd damdama ha nanigon hiya.

²⁵Ya inalín Jesus i diday, Tanganu mahan on athinan ay ma"i'd ha nomnomyu ta hiya nan adiyu patiyon nadan imbagan handidan propeta? ²⁶Undan aggeyu innila nan nituttudo' tuwali an alyonay, Nan Kristu ya munholholtap ta ahi mipabaktu? ²⁷Ot inayun mon Jesus an ipa'innila bon dida nan nitudo' an a'at nan Kristu an inhipunah din intudo' Moses ot ahi nadan intannudo' handidan propeta.

²⁸Ta lo'tat ya tuwen dumatongdah nan boble an umayanda ya tinigoda ay hanan waday umayana. ²⁹Mu inhapitanda an alyonday, Umiyan ta'u te aay an nalimuh nan algo ot agagga ya mahdom. Ot mun'iyen moh Jesus. ³⁰Ya hidin na'ubungdah nan pangananda ya inalana nan tinapay ot munhana i Apu Dios ot upingona ot idatna ta numbuwannonda. ³¹Ta hidin inatnahdi ya ay mohpe nadiyat di matada ta immatunandan hiyah Jesus mu dee mon nama"i'd. ³²Ta

alyonday, Te nee mahan an hi Jesus. Hidi tuwalih din pi'haphappitananan ditah nan awon hi nangititududuwanah nadan intudo' handidan propeta ya maphod di punli'nata.

³³Ta nabanangngadda mo boh ad Jerusalem. Ya deedahdi nadan himpulut ohan (11) Apostoles Jesus ya nadan udum an uggan mi'yamung i dida ³⁴an humanahhahapitdan alyonday, Immannung an timmagu nan Ap'apu ta'u te numpatigo i Simon.

³⁵Ot uhuhonda damdamah diyen nangakhupan Jesus i didah nan awon ya hay nangimatunanda an hiyah Jesus hidin nangupinganah nan tinapay.

Hay Numpatigan Jesus Hinadan Itududuwana

(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; John 20:19-23; Nan Na'na'at 1:6-8)

³⁶Hidin uh'uhuhondah diye ya wadah Jesus hinan awadanda ot alyonan diday, Hanat malinggop ayu.

³⁷Mu kimmaynitda ta nangintattakutda te alyondaot on banig. ³⁸Mu alyonan diday, Tanganun ayu minomnoman ya dumuwaduwa i ha'on? ³⁹Idodonganyu tun ta'le' ya tun dapan'u. Ya dapaonyuy adol'u ta adiyu alyon hi bokona' tagu te nan bokon tagu ya ma'id ha lamohna ya tungalna mu tigonyun ha'on an wada.

⁴⁰Ta munhapit on pun'ipatigonan dida nadan kilah di ta'lena ya hukina. ⁴¹Manu te nangin'a'amlongda mu munduwaduwada ta hiya nan alyona i diday, On wahna ha makan?

⁴²Ya alyonday, Wada.

Ot idatda han nihongban ekan ⁴³ot anona ta tinigodan namin. ⁴⁴Ot alyonan diday, Datuwen tigtiggonyuy nipa'annungan din inali'ali' hidin wadaa' ni' an midmiddum i da'yu te imbaga' tuwali an an namin nadan ahi ma'at i ha'on an nibagah nan Nitudo' an Tugun Moses ya nadan intannudo' handidan propeta ya ta'on on nadan nitudo' hinan Psalm ya mipa'annungdan namin. ⁴⁵Ta hidin inalinah diye ya paddungnay niluwat di punnomnomda ta ma'awatanda mohpe nadan nitudo' an hapit Apu Dios ⁴⁶ot alyonan diday, Nituttudo' tuwali an nan Kristu ya mipapate mu hinan mi'atlul algo ya tumagu. ⁴⁷Ya nitudo' bo an wadaday ituda"uh e mangipa'innilah nan inat'u an iphodan di tataguh abobboble an mihipun hi ad Jerusalem ta way atondan muntutuyuh bahulda ya indinongdan mangat i dadiye ta wan pakawanon Apu Dios dida. ⁴⁸Ya da'yuy ituda"u ta da'yuy muntistigu i datuwen na'na'at. ⁴⁹Mu mahapul an adi ayu ni' makak ituwen boble ta ingganah on umalin da'yu nan honago' an malpuh ad abunyan ta hiyay mangdat hi abalinanyu te hiyay imbagan Ama.

Hay Numbangngadan Jesus Hi Ad Abunyan

(Mark 16:19-20; Nan Na'na'at 1:9-11)

⁵⁰Ta ona imbagan namin nadan pinhodnan ibaga ot i'uyugna dida ta immedah ad Betani. Ot itaggenay ta'lena ta wagahana dida ⁵¹ot inayunan

mipatuluh ad abunyan. ⁵²Ta an namin nadan itudtuduwanan wahdi ya dinayawdah Jesus.

Ot mumbanggaddah ad Jerusalem an mun'am'amlongda.

⁵³Ta nihipun i diye ya agaggaon immedah nan Templo ta eda mundayaw i Apu Dios.